

Filmfestivalens roller fra et kulturpolitisk perspektiv

En studie av Bergen Internasjonale filmfestival

Masteroppgave i medievitenskap

av

Tone Kildedal Hatlem

Institutt for informasjons- og medievitenskap

Universitetet i Bergen

Vår 2014

Forord:

Å delta på Bergen Internasjonale filmfestival som publikummer har vært en stor glede for meg i flere år nå. Det er en festival som har brakt meg og venner sammen, og som har vist oss at filmer kan by på så mye mer enn underholdning. Da jeg virkelig fikk sansen for dokumentarfilmer etter å ha vært en utvekslingselev i Eugene, Oregon, i 2011, fikk Bergen Internasjonale filmfestival en enda viktigere betydning for meg. Jeg gleder meg allerede til BIFF2014!

Takk til en svært dyktig veileder, Ole Johan Mjøs, som har veiledet meg gjennom hele prosessen. Hans hjelp har vært uvurderlig og jeg er utrolig takknemlig for at han har holdt ut med meg. En spesiell takk til Tor Fosse, Elisabeth Halvorsen og medlemmene av Bergen Internasjonale filmfestival for stor hjelp gjennom intervju og epost.

Ellers må jeg takke alle mine gode venner Martine, Hilde, Magnhild, Charlotte og Sunniva som har vært med meg under hele prosessen med masteroppgaven. Sist, men ikke minst, takk til Ingrid Dyrkolbotn for å lese gjennom oppgaven og gi meg nyttige tips.

Bergen, 03.02.2014

Tone Kildedal Hatlem

Innholdsfortegnelse

1.0 Introduksjon	4
1.1 Problemstilling og metode.....	6
2.0 Kulturpolitikk: film- og kinopolitikk	8
Kinoloven av 1913.....	10
Filmpolitikken utvikling på 1990-tallet og 2000-tallet	11
«Veiviseren. For det norske filmloftet»	13
2.1 Filmfestivalen som kulturtilbud.....	14
Filmfestivaler i Norge	14
Film & Kino – En organisasjon som støtter filmfestivaler	17
3.0 Oppgavens metodiske tilnærminger.....	18
3.1 Case-studie.....	19
3.2 Kvalitativt intervju.....	21
3.2.1 Førforståelse.....	22
3.3 Informanter	22
3.5 Dokumentanalyse	25
3.5.1 Medietekster som dokument	26
4.0 Bergen Internasjonale filmfestivalers roller fra et kulturpolitisk perspektiv	27

4.1 Oppstart av Bergen Internasjonale filmfestival	28
4.2 Rolle nr. 1. Mangfold av filmer basert på sjanger og opphavsland.....	29
4.2.1 Rolle nr. 2. Dokumentarfilmer	34
4.2.2 Rolle nr. 3. Visningsarena for norsk film	37
4.3 Rolle nr. 4. Filmer med tematikk som utfordrer publikum	40
Sentrale tema i filmprogrammet fra 2000 til 2006.....	43
Sentrale tema i filmprogrammet fra 2007 til 2012.....	45
4.4 Rolle nr. 5. Gratis film til skoleelever	47
4.4.1 Film på Universitetet i Bergen	49
4.5 Rolle nr. 6. En festival for Bergen.....	51
4.6 Oppsummering	53
5.0 utfordringer og tiltak	55
5.1 Kutt i festivalstøtte kan true rolle 1, 2, 3, 4 og 5	56
5.2 Kutt i festivalstøtte; Hvilke tiltak gjøres?.....	59
5.3 Privatisering av Bergen Kino kan true rolle 1, 2, 4 og 6	62
Utfordringer ved privatisering?.....	65
5.4 Bergen Kinospiss.....	68
5.5 Bergen Internasjonale filmfestivals fremtid	69
5.6 Oppsummering	72
6.0 Konklusjon	73
7.0 Appendiks: Problemstilling og intervju spørsmål.....	77
8.0 Litteraturliste	79

1.0 Introduksjon

I løpet av det siste tiåret har det skjedd en oppblomstring av filmfestivaler over hele landet. Filmfestivalen fungerer som et supplement til det ordinære kinotilbudet ved å fremme et mangfold av filmer. Som en del av filmkulturen har filmfestivaler derfor en plass i film- og kinopolitikken i landets overordnede kulturpolitikk. I 2000 fikk Bergen status som Europeisk kulturhovedstad¹, og i den anledning ble Bergen Internasjonale filmfestival først introdusert. I dag regnes festivalen som Norges største filmfestival med hensyn til antall filmer som vises (Dahle, Ryssevik og Engesæter, 2013: 31). Denne oppgaven skal først danne et bilde av Bergen Internasjonale filmfestivals historie for så å studere hvordan filmfestivalen gjennom programmet utfører flere viktige roller. Disse rollene skal deretter drøftes i samhold med ulike kulturpolitiske målsettinger for film- og kinopolitikken. Videre skal oppgaven se på de ulike utfordringene filmfestivalen står overfor og hvordan disse utfordringene blir løst. Filmfestivalen er en samfunnsaktør som skaper debatt og opplysning gjennom filmer. Den er med på å fremme både lokal, nasjonal og internasjonal film, samtidig som publikummere får anledning til å se kvalitetsfilmer i tillegg til den underholdende filmen. Det er gjennom filmfestivaler at de smale, kunstneriske filmene får sin plass, i tillegg til samfunnsengasjerende dokumentarfilmer (Rouff, 2012: 17-18).

Kinopolitikken har, som del av kulturpolitikken, som målsetting å tilby et variert kinotilbud til hele befolkningen. Den skal tilby publikum både den brede, populære filmen samt den filmen det ikke er kommersielt grunnlag for å vise (NOU 2001:5: 10). Norsk kinoer vier store deler av filmprogrammet sitt til film fra USA, mens landets filmfestivaler har langt større variasjon i filmprogrammet sammenlignet med kinoene (Dahle, Ryssevik og Engesæter, 2013: 35). Uten filmfestivaler mister dermed publikum mye av muligheten til å bli introdusert for et tilstrekkelig variert filmprogram. Bergen Internasjonale filmfestival utgjør også et viktig møtepunkt for filmbransjen, både lokalt, nasjonalt og i noen tilfeller, også internasjonalt, og filmer som man ellers ikke har tilgang til vil svært ofte leve sitt liv på filmfestivaler (ibid.: 8). Filmfestivalens sterke posisjon i kulturlivet er noe som understrekes i Stortingsmelding 22

¹ . Formålet med Europeisk kulturhovedstad er å bringe Europas befolkning sammen, samtidig som man fremmer historien og kulturen man finner her (Cogliandro, 2000: 7)

«Veiviseren. For det norske filmløftet» (2006-2007) hvor det står at: «*de [norske filmfestivaler] er viktige arenaer for å nå ut i hele landet med et bredt utvalg filmer fra hele verden*» (St.meld.nr.22 [2006-2007]: 97). Til tross for at filmfestivaler har en sentral plass i kulturlivet, står de nå overfor økonomiske, politiske og teknologiske utfordringer som har ført til usikkerhet rundt filmfestivalens fremtid.

Oppgaven skal identifisere de ulike utfordringene Bergen Internasjonale filmfestival står overfor og hvilke tiltak filmfestivalen gjennomfører for å bevare de ulike rollene de utfører. Den økonomiske utfordringen gjelder betydelige kutt i festivalstøtte fra Film & Kino, som i 2006 fikk hovedansvaret for finansiering av filmfestivaler (St.meld.nr.22 [2006-2007]: 98). Hovedinntekten til Film & Kino kommer fra DVD- og Blu-Ray²-salget, men allerede i 2011 annonserte de kutt i sin festivalstøtte for de kommende årene (Sørensen, 2011). For at Bergen Internasjonale filmfestival skal kunne opprettholde de kulturpolitiske rollene sine, er den helt avhengig av tilstrekkelig statlig og privat støtte. Oppgaven vil derfor se på hvordan filmfestivalen håndterer de økonomiske kuttene og de utfordringene det byr på. Den teknologiske utfordringen omfatter et synkende DVD- og Blu-Ray-salg som dermed rammer Film & Kinos bevilgninger til filmfestivalene. I tillegg har økte muligheter for å se film ved hjelp av strømmetjenester som Netflix (Solum, 2013: 237), ført til at filmfestivalens rolle kan utfordres ytterligere ettersom filmer blir lettere tilgjengelig hjemmefra. Det er ny politisk regjering, Erna Solbergs regjering, med ulike kulturpolitiske målsettinger som også kan føre til at filmfestivalenes fremtid er usikker. Dermed vil oppgaven drøfte hvordan Bergen Internasjonale filmfestival forholder seg til endringene og hvilke tiltak de vil gjennomføre.

En mulig utfordring for Bergen Internasjonale filmfestival omhandler det nye eierskapet i Bergen Kino. I mars 2013 ble 49 prosent av Bergen Kino solgt til SF Kino A/S (Mælan og Ullebø, 2013). Ettersom Bergen Kino eier Bergen Internasjonale filmfestival, skal oppgaven drøfte hvordan filmfestivalen kan bli påvirket av dette salget. I aksjonæravtalen ble det sagt at Bergen Internasjonale filmfestival skulle vedlikeholdes og bevares da SF Kino A/S anså dette som et svært positivt tiltak for Bergen Kino (Økland, 2013). Delsalget har ført med seg negative reaksjoner fra festivalledelsen i Bergen Internasjonale filmfestival. Festivalleder Tor Fosse og filmskaperne Gunnar Vikene og Øyvind Sandberg mener kinoen bør eies av Bergen Kommune alene for å sikre et bredt repertoar og for å sørge for at den smale filmen fortsatt

² Blu-Ray kom med i 2008 (KILDE).

har en plass på Bergen Kinos filmprogram. De påpeker hvor viktig Bergen Kino, som er kåret til Norges beste storby, er som kulturinstitusjon for byen. Videre stiller de seg kritiske til hvordan filmen skal behandles; som en handelsvare eller som kultur? (Fosse, Vikene, Sandberg, 2013). Det som skaper bekymring ved delsalget er hvorvidt det fortsatt vil være av interesse for de private aktørene å drive en filmfestival som ikke er lønnsom. Premissene vil trolig ikke lenger være de samme som da Bergen Kino var fullstendig kommunal, og frykten er at de nye eierne ikke ser på Bergen Internasjonale filmfestival som en like verdifull kulturell institusjon dersom de ikke tjener penger på det. Framtidsutsiktene for festivalen preges dermed av ustabile økonomiske rammer, teknologisk utvikling og politiske endringer.

1.1 Problemstilling og metode

Oppgavens formål er å gjøre rede for Bergen Internasjonale filmfestivals historie fra dens oppstart i 2000 til 2012 for å belyse filmfestivalens roller fra et kulturpolitisk perspektiv. Deretter vil den drøfte hvilke utfordringer filmfestivalen står overfor og hvilke tiltak filmfestivalen utfører for å bevare rollene. Oppgavens problemstilling lyder som følger:

«Hva er Bergen Internasjonale filmfestivals roller fra et kulturpolitisk perspektiv, hva utfordrer de rollene og hvilke tiltak gjennomfører filmfestivalen for å bevare rollene?»

Det vil være en todeling av problemstillingen hvor kapittel 4. vil kartlegge filmfestivalens kulturpolitiske roller, mens kapittel 5. vil drøfte hva som utfordrer rollene og hvilke tiltak filmfestivalen iverksetter. Tidligere Kulturminister Hadia Tajik (2012-2013) uttalte under åpningen av Bergen Internasjonale filmfestival i 2012 at film og filmfestivalen har en svært viktig rolle både i kulturlivet og som samfunnsaktør ettersom filmmediet kan fortelle verdifulle ting om det samfunnet vi lever i. Videre forklarte hun hvorfor hun mener Bergen Internasjonale filmfestival er med på å styrke denne rollen: «*Festivalen ser filmen som mer enn en kunstart og en uttrykksform. Dere [BIFF] anerkjenner også filmens evne til å dokumentere, til å vise virkeligheten og til å påvirke.*» (Hadia Tajik, Tale under åpningen av BIFF 2012). Talen understreker hvilken posisjon Bergen Internasjonale filmfestival har både for kulturlivet og i samfunnsdebatten, samtidig som den har en sentral rolle for film- og kinopolitikken. Derfor er det viktig å se på *hvorfor* dette kulturelle tilbudet bør bevares. Filmfestivalers fremtid trues av manglende økonomiske rammer i tillegg til en stadig økende

kommersialisering av kinoene. Den teknologiske utviklingen har ført til mindre inntekter for Film & Kino, i tillegg til at det utvikles andre visningsmuligheter for film. Disse faktorene er med på å skape en utrygg framtid (Spigseth, 2013).

For å kunne besvare problemstillingen, vil jeg ta i bruk tre metodiske tilnærminger. De metodiske tilnærmingene er; kvalitativt intervju med åtte tidligere eller nåværende festivalmedarbeidere, dokumentanalyse av offentlige dokumenter og avisartikler fra Bergens Tidende og programoverflateanalyse av Bergen Internasjonale filmfestival sine programkataloger fra 2000-2012. Etersom problemstillingen er delt i to skal jeg først gjøre rede for hva kulturpolitikk er, og hvordan kulturpolitikken film- og kinopolitikk har utviklet seg det siste tiåret. For å kunne utføre det, skal jeg gjøre rede for film- og kinopolitikken ved å ta i bruk offentlige dokumenter fra Kulturdepartementet. De offentlige dokumentene vil være med på å vise hvordan Bergen Internasjonale filmfestival har bidratt til å nå flere av de mest sentrale kulturpolitiske målsettingene for film- og kinopolitikk.

Videre skal jeg samle inn data om de ulike års filmprogram tilgjengelig via Bergen Internasjonale filmfestivals hjemmeside. Disse vil belyse utviklingen av filmfestivalen med hensyn til størrelse, arrangement og filmer. Denne informasjonen vil fortelle meg hva som har vært deres største fokus, og hvordan profilen har utviklet seg til å bli en av Norges største filmfestivaler. For å få et mer konsentrert innblikk i Bergen Internasjonale filmfestivals historikk skal jeg bruke artikler fra Bergens Tidene som tar for seg festivalen fra dens oppstart og helt frem til 2012. Oppgaven skal i tillegg bruke Bergen Kommunes Filmmelding, 2011, for å belyse hvilken posisjon filmfestivalen har i forhold til byens kinotilbud. Bergen Internasjonale filmfestival eies av Bergen Kino, og anses som en forlengelse av kinoens totale tilbud. Dermed skal oppgaven også drøfte avgjørelsen Bergen Kommune tok om å selge 49 prosent av aksjene til SF/Kino og hvordan det kan påvirke filmfestivalen (Mælan og Ullebø, 2013). En av hovedbekymringene for festivalledelsen er de teknologiske utfordringene knyttet til flere visningsmuligheter og reduksjon i festivalstøtte. Sammen med regjeringsskifte med nye kulturpolitiske målsettinger, er det en usikker fremtid i vente for Bergen Internasjonale filmfestival.

2.0 Kulturpolitikk: film- og kinopolitikk

For å forstå hvilken posisjon filmfestivalen har i dagens samfunn er det nødvendig se på historikken til kulturpolitikkenes målsettinger for film- og kinodrift i Norge. Film er et svært viktig kulturuttrykk, og et av de mest brukte kulturtilbudene i landet dersom det vurderes i forhold til publikumsoppslutningen. Det er et felt som inngår i den norske kulturpolitikken i likhet med billedkunst eller litteratur. Film kan kombinere andre kunstformer som musikk, drama og levende bilder. Som både underholdning, som et selvstendig kunstuttrykk og som et medium, kan film gjenspeile både vår historie og vår samtid. Identitet, fellesskap og tilhørighet er sentrale begreper i filmens funksjon og viktighet (St.meld.nr.22 [2006-2007]: 7). Fra 1970-tallet har den offentlige kultursektoren i Norge avgrenset kulturpolitikk i samsvar med det såkalte «kulturpolitiske kulturbegrepet». Det «kulturpolitiske kulturbegrepet» omfatter forenings-aktiviteter, amatøraktiviteter og idrett i tillegg til de såkalte «tradisjonelle kulturaktivitetene» som teater, billedkunst, klassiske konserter, opera og kulturvern (Mangset, 2003: 19-20). Å forvalte kultur er historisk sett noe som knyttes til nyere tider, særlig etterkrigstiden. Det var først da kultur ble gjort gjenstand for systematisk offentlig forvaltning i Norge, og etter hvert er det å finne i skjæringspunktet mellom kultur og næring (ibid.: 11).

Kulturpolitikken³ i Norge har vært nært knyttet til nasjonsbygging og en velferdspolitik. En grunnleggende legitimering av kulturpolitikken har vært å dyrke frem en særegen nasjonal identitet forankret i en felles nasjonalkultur. Kulturpolitikkenes mål og virkemidler blir brukt for å legge til rette for og støtte kulturlivet gjennom offentlig forvaltning (St.meld.nr.48 [2002-2003]: 21). Samtidig skal kulturpolitikken legge til rette for utvikling av kulturlivet med utgangspunkt i dagens sammensatte kulturbilde (ibid.: 9) Et av kulturpolitikkenes hovedbudskap er å vise frem den profesjonelle kunsten og den faglig forankrede kulturinnsatsen som en verdi i seg selv. Det er viktig å legge til rette for mangfold⁴ i kulturlivet med et bredt spekter av skapende, utøvende, dokumenterende og formidlende innsatser fra alle deler av kunstfeltet. Et aktivt og engasjerende kulturliv er viktig på både individ- og samfunnsnivå (ibid.: 7). En sentral begynnelse for kulturpolitikken er at et rikt og

³ Mediepolitikkenes mål om at: «mediene skal være med på å beskytte og styrke språk og kultur (nasjonalt eller lokalt)» er også et mål for kulturpolitikken (Østbye, 1995: 44). Oppgaven tar høyde for at disse begrepene overlapper hverandre.

⁴ Mangfold forklares ved: Ulike samfunnssyn og politiske retninger må være synlige [...], i tillegg må de gi et bilde av verden omkring tilpasset et norsk publikum. (Eide, 2008:70).

varierte kulturliv er en forutsetning for å ivareta ytringsfriheten og for demokratiet (NOU 2013: 4:5: 10)

Som en del av den kulturelle offentligheten har levende bilder skapt forargelse og moralsk indignasjon i flere tiår. På bakgrunn av ulike begrunnelser i ulike perioder har både produksjon, distribusjon og visning av film vært gjenstand for regulering (Larsen, 2008: 173). Kulturdepartementet kontrollerer reguleringen av film- og kinopolitikken gjennom henholdsvis Stortingsmeldinger og Kulturløfter. Gjennom kulturpolitiske virkemidler vil regjeringen styrke ytringsfriheten og demokratiet, ved å legge til rette for sterke frie, uavhengige medier som gjennom litteratur, film, aviser og gode allmennkringkastere sikrer dialog og debatt (St.prep.nr 1 [2001-2002]: 11).

I denne oppgaven skal flere sentrale kulturpolitiske målsettinger om film- og kinopolitikken drøftes i samhold med Bergen Internasjonale filmfestivals roller. Disse inkluderer:

- Film skal være tilgjengelig for alle (St.meld.nr.22 [2006-2007]).
- «*Oppnå bred publikumsoppslutning om norske audiovisuelle produksjoner*» (St.prp.nr.1 [2001-2002]: 140).
- Bredt tilbud for filmvisning (NOU2001:5).
- Tilby film som er anerkjent for høy kvalitet, kunstnerisk dristighet og nyskaping, og som utfordrer og når et stort publikum i Norge og internasjonalt (St.meld.nr.22 [2006-2007]: 45).
- 25 norske langfilmer, hvor 5 er dokumentarer, i året. Det skal vises 25 prosent norsk film på kino (St.meld.nr.22 [2006-2007]: 45).
- Norge skal bli ledende på film, tv-drama og dokumentar i Norden, og norsk film skal hevde seg internasjonalt. Det skal satses på filmmiljøer i regionene (Prop.1S [2012-2013]: 11).
- Lokal filmproduksjon har stor økonomisk effekt på turismen (Bergen Kommunes Filmmelding, 2011: 3).
- Den kulturelle skolesekken skal gi barn i grunnskolen og videregående skoler (St.meld.nr.8 [2007-2008]: 22) større tilgang til ulike kunst- og kulturuttrykk, og anvende disse institusjonenes ressurser og kompetanse i skolens virksomhet (St.prep.nr 1 [2001-2002]: 16).
- Elevenes kulturelle kompetanse for deltakelse i et multikulturelt samfunn skal utvikles

(St.meld.nr.8 [2007-2008]).

- Kulturløftet III (2013) skal styrke det lokale kulturlivet, og ha gode lokale kulturarenaer for å utvikle mindre og større talent (Prop.1S [2013-2014]: 11). Og: «*Kraften og kvaliteten i kulturen forsterkes når den bæres av mange ulike stemmer. Mangfold er en styrke*» (Kulturløftet III, 2013: 5). Inkludere og ivareta det kulturelle mangfoldet i Norge, samt andre kulturelle minoriteters kunst, kultur og kulturarv (ibid.).
- Ivareta den europeiske kulturarven (St.meld.nr.22 [2006-2007]: 131).

Kinoloven av 1913

Film ble allerede i begynnelsen av 1900-tallet en del av det norske kulturtilbudet gjennom kinovisning, og Regjeringen besluttet tidlig at kinoen måtte reguleres. Odelsproposisjon nr. 26 til *lov om offentlig forevisning av kinematografbilleder* ble lagt fram i mai 1913. Den nye kinoloven markerte grunnprinsippene for all senere utvikling av film- og kinobransjen i Norge (Evensmo, 1992: 72; Iversen, 2011: 24). Film- og kinobransjen ble dermed det første mediet som ble regulert gjennom en egen lov (Østbye, 1995: 27). Kinoloven fastslo to viktige prinsipper for kinodrift: filmsensur og kommunal konsesjonsmyndighet. Nå skulle kommunestyret bestemme hvem som fikk drive kino i kommunen, noe som tidligere var styrt av politiet (ibid.). Den nye kinoloven medførte et unikt norsk kommunalt kinosystem, og innen 1919 var mellom 80 og 90 prosent av kinomarkedet dominert av kommunale kinovirksomheter. Denne markedsandelen ble beholdt helt til våren 2013 (Solum, 2013: 11). Den kommunale driften av kino handlet også om økonomi. Kinodrift var svært lønnsomt og overskuddet fra kinodriften ga midler til kommunekassen. Det ble tidlig et behov for en interesseorganisasjon for de kommunale kinoeierne, og i 1917 ble Kommunale Kinematografers Landsforbund (KKL, nå Film & Kino) stiftet (Larsen, 2008: 179).

Organisasjonen Film & Kino (KKL) er en kombinasjon av en medlemsorganisasjon for norske kommuner og en bransjeorganisasjon for kino- og videobransjen. Organisasjonen forvalter i dag blant annet Norsk kino- og filmfond (NKFF) i tillegg til å drive Bygdekinoen og S-Kino. NKFF ble opprettet i 1970, og lov om film og videogram pålegger fondet å kreve inn en avgift på all omsetning av film i næring. Avgiften er satt til 2,5 prosent av all omsetning av film på kino, samt kr 3,50 per distribuert videogram fra videodistributør (Årsmelding 2011 for Film & Kino: 3). Hovedtrekkene i loven fra 1913 er fortsatt gjeldende i

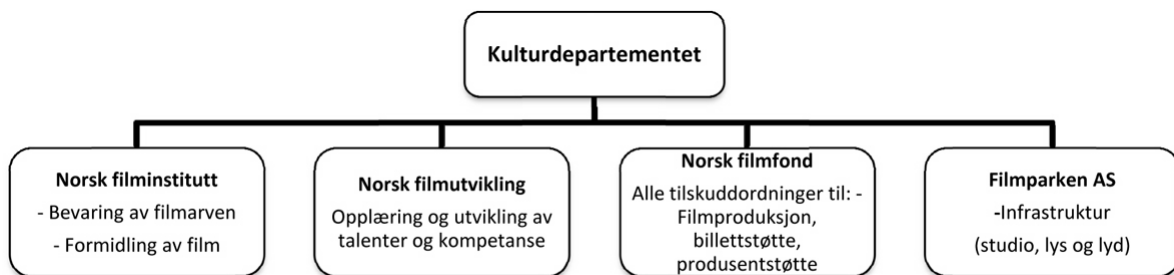
dag, og framstår som den viktigste loven når det gjelder film og kino i Norge. Til tross for at det kommunale kinosystemet har endret seg de siste årene, med større andel private aktører som eier norske kinoer i dag, er det fortsatt kommunens oppgave å regulere kinodrift gjennom bevilling og konsesjon (Iversen, 2013: 22). Forvaltningen av kultur oppstod i etterkrigstiden, og myndighetenes holdning til film og kino endret seg. I stortingsproposisjon nr. 2 for 1946/47 blir film omtalt som en «positiv kulturfaktor», og, «Det er ikke nok å føre en viss kontroll med den film som bys fram av filmindustrien, en må aktivt støtte produksjonen av film som har kulturell verdi» (Evensmo 1992:260 sitert i: Larsen, 2008: 187). Film begynte dermed å bli sett på som verdifull kultur, og den nye filmpolitikken inngikk i en ny kulturpolitikk med idealer om folkeopplysning, nasjonsbygging og tilgjengelighet for alle.

Filmpolitikken utvikling på 1990-tallet og 2000-tallet

På starten av nittitallet var støtten til spillefilmproduksjon preget av omorganiseringer og sammenslåinger, og innen midten av nittitallet var ansvaret med å forvalte de nasjonale støtteordningene til filmproduksjon delt i tre statlige virksomheter. Det var Norsk Film AS, Audiovisuelt produksjonsfond og Norsk filminstitutt. Norsk Film AS skulle produsere film og drive studio for filmproduksjon med hovedmål å fremme norsk kvalitetsfilm og sørge for mangfold i produksjonen (St.meld.nr.32[1992-1993]: 169 sitert i: Enerhaug og Larsen, 2013: 29). Før disse statlige virksomhetene ble opprettet, ble støtte tildelt etter tilrådning fra Statens produksjonsutvalg, som var et utvalg bestående av blant annet representanter fra filmbransjen. Formålet med de statlige støtteordningene var å fremme kvalitetsfilm med norsk språk, den norske kulturen, samtiden og fortellertradisjonen (ibid.: 29-30). På slutten av nittitallet ble det et behov for å endre og stramme opp kulturpolitikken, og i Stoltenberg I-regjeringen ble det presentert et forslag i statsbudsjettet 2001 hvor en offensiv filmpolitikk skulle føre til omorganisering og styrking av filmsektoren (ibid.: 31).

Norsk Filmfond ble dermed opprettet for å samle støtteordningene til spillefilmproduksjon i en og samme virksomhet for å sørge for mer effektivitet. Det statlige eierskapet i Norsk Film AS ble avvirket som en konsekvens av omleggingen, men staten opprettholdt eierskapet sitt i Filmparken AS/Norsk filmstudio AS (Iversen, 2011: 294). To nye tilskuddsordninger ble innført da de eksisterende støtteordningene ble endret. Tilskudd etter markedsvurdering og direkte produsentstøtte (St.meld.nr.22 [2006-2007]: 8). I Stortingsmelding nr. 1 (2001-2002) legges det særlig vekt på samspillet mellom film som kulturvirksomhet og

næringsvirksomhet. Det er flere av de norske filmfestivalene som fungerer som et møtested for filmbransjen (Tabell 2.1), noe som forsterker dens posisjon for samfunnet (St.meld.nr.22 [2006-2007]: 98). I 2005 presenterte Kulturdepartementet en egen stortingsmelding om *Kultur og næring* (St.meld.nr. 22 (2004-2005), og synet på film som næringsvirksomhet ble ytterligere forsterket. Tidligere var det større fokus på filmens kulturelle virksomhet og filmbransjens funksjoner, men det endret seg i løpet av 2000-tallet.

Figur 2.0: Kulturdepartementets forslag til omorganisering av filmforvaltningen fra 2001 (St.prp.nr.1 [2000-2001]: 108).

De nye målene fra midten av 2000-tallet var mindre detaljerte enn tidligere. Årsaken var det nye styringssystemet som hadde mål om å ikke legge føringer som kunne ha konsekvenser for den kunstneriske og politiske autonomien til tilskuddsmottakere og institusjoner (Enerhaug og Larsen, 2013: 32). Videre vektlegges målet om at norsk film skal nå ut til større deler av befolkningen: «*Oppnå bred publikumsoppslutning om norske audiovisuelle produksjoner*» (St.prp.nr.1 [2001-2002]: 140). En av måtene man kan oppnå bred publikumsoppslutning på er gjennom filmfestivaler. Filmfestivaler har en svært viktig rolle når det gjelder formidling av film til publikum i hele landet (St.meld.nr.22 [2006-2007]: 98). Våren 2004 presenterte de rød-grønne partiene et 15 punkters dokument for sin kulturpolitikk, under navnet Kulturløftet. Det første punktet i dokumentet var målsettingen om at én prosent av statsbudsjettet skulle gå til kulturformål innen 2014 (NOU2013:4: 9). For å kunne gjennomføre de kulturpolitiske målsettingene fastslått i Stortingsmelding nr. 1 [2000-2001] måtte det bevilges mer penger til kultursektoren. Det ble også innført et nytt tiltak kalt den kulturelle skolesekken. Gjennom dette ønsket regjeringen å gi barn i grunnskolen større tilgang til ulike kunst- og kulturuttrykk, og anvende disse institusjonenes ressurser og kompetanse i skolens virksomhet (St.prep.nr 1 [2001-2002]: 16). I 2006 ble den kulturelle skolesekken utvidet til å omhandle videregående skoler i tillegg til grunnskolen, og det ble en mer detaljert beskrivelse av hvilke kunst- og

kulturuttrykk som skulle anvendes, deriblant film (St.meld.nr.8 [2007-2008]: 22).

«Veviseren. For det norske filmloftet»

Tidligere statsråd i Kulturdepartementet, Trond Giske (2005-2009), presenterte stortingsmeldingen «Veviseren. For det norske filmloftet» 23. mars 2007 (St.meld.nr. 22 [2006-2007]). Her videreførte Kulturdepartementet de tidligere synspunktene om film som en viktig del av kulturen i Norge samtidig som myndighetene signaliserte store ambisjoner for norsk film (Iversen og Solum, 2010: 39). Hovedmålet som skulle ligge til grunn for filmpolitikken fram mot 2014 var: «[...] *et mangfold av film- og tv-produksjoner basert på norsk språk, kultur og samfunnsforhold, som er anerkjent for høy kvalitet, kunstnerisk dristighet og nyskaping, og som utfordrer og når et stort publikum i Norge og internasjonalt*» (St.meld.nr.22 [2006-2007]: 45). Myndighetene ønsket å styrke den norske filmen, og målet var 25 langfilmer i året, og av dem skulle 5 være dokumentarer. I tillegg skulle det vises 25 prosent norsk film på kino. Ambisjonene for den norske filmen var store og myndighetene ønsket å skape et *filmloft* (Iversen og Solum, 2010: 40).

Stoltenberg Regjeringen II utvidet sine kulturpolitiske målsetninger gjennom Kulturløftet II for perioden fram til 2014. Målet var at den norske filmsuksessen skulle støttes opp, og at Norge skal bli ledende på film, tv-drama og dokumentar i Norden. Videre fremheves det at norsk film skal hevde seg internasjonalt. I tillegg skal det satses på filmmiljøer i regionene (Prop.1S [2012-2013]: 11). Omleggingen av filmbransjen i 2001 har hatt en svært positiv effekt på den norske filmsuksessen med kraftig økning i publikumsoppslutningen. Dette har ført til en vitalisering av produksjonsmiljøet og et økt tilfang av gode filmprosjekt (St.meld.nr.22 [2006-2007]: 8). I 2011 skjedde det nok en stor endring innen den norske film- og kinobransjen da alle kinoene ble digitalisert⁵. Digitaliseringen har ført til at flere strømmetjenester for film har kommet til, eksempelvis Netflix eller Comoyo, og omsetningen av DVD- og Blu-Ray har falt dramatisk. For kinovirksomheten har digitaliseringen hatt innvirkning på distribusjonen og det tilbudet kinoene til slutt formidler til publikum (Solum, 2013: 237). Det har blant annet ført at de mindre og mellomstore kinoene kan tilby filmer samtidig som de lanseres i de største byene. Til tross for de nye strømmetjenestene, har kinoenes besøkstall ikke gått ned (ibid.: 18).

⁵ Den analoge filmen er erstattet med digitale kopier som eksempelvis harddisker (Solum, 2013: 239).

Kulturløftet III ble presentert av Regjeringen i august 2013 og hovedinnholdet omfatter et mål om å styrke det lokale kulturlivet, og viktigheten i å ha gode lokale kulturarenaer for å utvikle mindre og større talent fremheves (Prop.1S [2013-2014]: 11). Filmpolitikken skal satse videre på kulturelt mangfold, kvalitet og et bredt tilbud til publikum. Samtidig videreføres målsettingen om at norsk film skal ha økt publikumsoppslutning og en økt eksport (ibid.: 134). Det finnes i dag over tjue filmfestivaler i Norge, og disse fungerer som viktige visningsarenaer for film som skal nå ut i hele landet med et bredt utvalg nasjonale og internasjonale filmer (Dahle, Ryssevik, Engesæter, 2013: 17). De fleste av disse filmene ville ikke blitt vist i ordinær kinofremvisning enten fordi de er for smale eller for lite kommersielle. Festivalene er dels eid av kinoene, og dels er de selvstendige stiftelser. Ved hjelp av sponsorer, lokale myndigheter, Film & Kino samt staten gjennom Norsk filminstitutt mottar festivalene støtte som gjør det mulig for dem å opprettholdes og vedlikeholdes (St.meld.nr.22 [2006-2007]: 8).

2.1 Filmfestivalen som kulturtilbud

Filmfestivalen er i dag en viktig del av kulturtilbudet i Norge, men for å forstå dens posisjon er det hensiktsfullt å se på selve tradisjonens oppstart i Europa. Den aller første filmfestivalen, Venice International Film Festival, likestilte film med andre kunstformer på Venice Biennale i 1932. Europeiske filmfestivaler var likevel opprinnelig svært politiske og nasjonalistiske begivenheter, som etter hvert fungerte som et vindu for å fremme film som en kunstform. I etterkrigstiden dukket det opp flere filmfestivaler rundt i Europa, blant annet Cannes filmfestival i 1946 og Berlin International Film Festival i 1951 (Elsaesser, 2005: 89). Filmfestivaler byr på en svært viktig rolle innen fremvisning av filmer fordi de hyller uavhengige filmer, viser nasjonal film og bringer internasjonal film til et stadig økende publikum. Kunstkinoer har de siste årene forsvunnet fra kulturbildet mens storbyer har funnet nye måter å utvide turisme og kulturell utveksling på, noe som har resultert i at flere festivaler dukker opp hvert år. Filmfestivalene gjør det mulig for små land å gjøre seg kjent på et internasjonalt nivå. Det har siden midten av nittitallet vært svært få filmer som har blitt vist på kino uten at de har fått mye oppmerksomhet eller vunnet priser på ulike filmfestivaler (ibid.).

Filmfestivaler i Norge

Den Norske filmfestivalen (1973) var den første filmfestivalen som ble stiftet i Norge.

Filmfestivalen ble stiftet av Film & Kino som på den tiden het Kommunale Kinematografers Landsforbund (KKL). De første 13 årene ambulerte Den Norske filmfestivalen, men ble i 1986 lagt permanent til Haugesund (Dahle, Ryssevik og Engesæter, 2013: 15). Fem år etter fikk den følge av enda en filmfestival – Kortfilmfestivalen. Den ble stiftet i 1978 og ble først holdt på Røros, deretter i Trondheim for og til slutt ende opp i Grimstad i 1988. Antallet filmfestivaler i Norge har vokst betydelig siden den gang. Etter hvert har byer og tettsteder over hele landet opprettet sine egne filmfestivaler. Tromsø var tidlig ute med sin festival Tromsø Internasjonale filmfestival i 1991, mens Bergen og Trondheim fikk egne festivaler i henholdsvis 1999 og 2005 (ibid.).

Filmfestivalene kan deles inn i tre grupperinger: bransjefestivaler, publikumsfestivaler og nisjefestivaler. Under bransjefestivaler finner vi i Norge Den Norske filmfestivalen i Haugesund (1973), som er Norges offisielle filmfestival målt i driftsbudsjett. Festivalen er et samlingspunkt for de som jobber profesjonelt med filmformidling. Det vil si kinosjefer, media og filmbransjen (Dahle, Ryssevik og Engesæter, 2013: 17). Den Norske filmfestivalen i Haugesund organiserer også det nordiske filmmarkedet New Nordic Films og det europeiske co-produksjonsforumet hvor hele 30 nasjoner deltar. I tillegg til det, utdeler festivalen også den anerkjente norske filmprisen Amanda. Filmfestivalen er først og fremst en bransjefestival, men i løpet av de senere år, har den fått en rolle som en publikumsfestival også (Dahle, Ryssevik og Engesæter, 2013: 18). Kortfilmfestivalen i Grimstad (1978) er også et eksempel på en bransjefestival som fungerer som en viktig møteplass for både nye og etablerte filmskapere og filmprodusenter i Norge. Det holdes en konkurranse for internasjonal kortfilm og nominasjoner til European Film Academy Short Film Award, som gjør at den også trekker internasjonale filmskapere (ibid.).

For publikumsfestivaler er det Bergen Internasjonale filmfestival (1999) og Tromsø Internasjonale filmfestival (1991) som trekkes frem som de største i Norge. Både Bergen Internasjonale filmfestival og Tromsø Internasjonale filmfestival hadde over 50 000 besøkende i 2012. Det er en stor utvikling i besøkstall fra filmfestivalenes oppstart hvor Tromsø Internasjonale filmfestival hadde 5 000 besøkende det første året, mens Bergen Internasjonale filmfestival hadde 9 000. Festivalene har forskjellige profiler: Bergen Internasjonale filmfestival har delvis spesialisert seg på dokumentarfilm med et stort program viet til denne sjangeren, mens Tromsø Internasjonale filmfestival er en breddefestival med et variert program (Dahle, Ryssevik og Engesæter, 2013: 18).

Både Bergen Internasjonale filmfestival og Tromsø Internasjonale filmfestival er svært store festivaler med høye publikumstall og omfattende filmprogram. De regnes på bakgrunn av dette som nasjonale aktører for filmbransjen. For Bergen Internasjonale filmfestival er det særlig på dokumentarfilmfeltet, en satsing som trekker bransjefolk fra hele landet. Tromsø Internasjonale filmfestival på sin side har en stor andel tilreisende fra både innland og utland (ibid.). For nisjefilmfestivaler er det Film fra Sør som er både den eldste og største i Norge av den typen. Festivalen er i tillegg den største filmfestivalen i Oslo. Nisjefestivaler spesialiserer seg på filmer fra ulike deler av verden. Film fra Sør har eksempelvis spesialisert seg på filmer fra Asia, Afrika og Latin-Amerika, og har som mål å fremme interesse for ikke-vestlige filmer (ibid.).

Tabell 2.1⁶ Oversikt over de ti mest besøkte og største filmfestivalene i Norge

Festival	Årstall/Oppstart	Festivaltype	Organisering/Eier
Den Norske filmfestivalen i Haugesund	1973	Bransjefestival	Aksjeselskap
Kortfilmfestivalen i Grimstad	1978	Bransjefestival	Selvstendig stiftelse
Oslo Internasjonale filmfestival	1990	Publikumsfestival	Enkeltpersonforetak
Skeive Filmer	1990	Nisjefestival	Selvstendig forening
Tromsø Internasjonale filmfestival	1991	Publikumsfestival	Selvstendig stiftelse
Film fra Sør	1991	Nisjefestival	Selvstendig stiftelse
Dokumentarfilmfestivalen i Volda	1997	Bransjefestival	Selvstendig forening
Barnefilmfestivalen i Kristiansand	1997	Nisjefestival	Aksjeselskap
Bergen Internasjonale filmfestival	1999	Publikumsfestival	Aksjeselskap

⁶ Tilpasset fra «Oversikt over norske filmfestivaler» av (Dahle, Ryssevik, Engesæter, 2013: 17)

Kosmorama - Trondheim	2005	Publikumsfestival	Aksjeselskap
-----------------------	------	-------------------	--------------

Film & Kino – En organisasjon som støtter filmfestivaler

Filmfestivalene er avhengig av tilstrekkelig statlig støtte for å kunne opprettholdes. De er viktige for at film skal nå ut til publikum i hele landet, i tillegg til å være en viktig møteplass for filmbransjen (St.meld.nr.22 [2006-2007]: 98). I Stortingsmelding.nr. 22 [2006-2007] ble det foreslått at arbeidsoppgaver vedrørende filmfestivaler skulle samles og koordineres. Organisasjonen Film & Kino skulle ha det helhetlige ansvaret for økonomisk støtte av landets filmfestivaler, inkludert festivalpriser. Det skulle bli fastsatt et regelverk som skulle sikre tildeling etter faste kriterier, slik at alle filmfestivalene ble ivaretatt, også de små og uavhengige (ibid.). Det ble klart i 2006 at Film & Kino skulle ha hovedansvaret for å utlevere støtte til de norske filmfestivalene og fikk ansvar å forvalte Norsk kino- og filmfond (NKFF). Norsk kino- og filmfond finansierer i sin helhet festivalstøtten. Organisasjonen henter sine inntekter fra avgifter ved salg av DVD og Blu-Ray og billettsalg ved kinoer i Norge. Denne avgiften er fastsatt til 2,5 prosent av all omsetning av film på kino samt 3,5 kr. per distribuert videogram fra videodistributøren (Dahle, Ryssevik og Engesæter, 2013: 8).

Det er Film & Kino som utgjør den viktigste inntektskilden for norske filmfestivaler sett under ett. I 2012 utgjorde tilskuddene fra Film & Kino nesten 13,9 millioner kroner av en samlet inntekt på om lag 69 millioner. Om man ser på de samlede inntektene for alle festivalene sett under ett, tilsvarer dette rundt 20 prosent av dette. Det varierer for den enkelte festival hvor stor andel tilskudd de får, men for Bergen Internasjonale filmfestival, stod Film & Kino for 12,4 prosent av budsjettet i 2012 (Dahle, Ryssevik og Engesæter, 2013: 23). Midlene fra Film & Kino skiller seg fra tilskudd fra andre organisasjoner fordi det ikke medfører at festivalen må binde seg opp til å levere på ulike områder. Det gir dem i stedet kunstnerisk frihet (ibid.: 22). Det bidrar også til forutsigbarhet, samtidig som det gir dem handlingsrom og legitimitet. Til tross for at Film & Kino bidrar med de viktigste økonomiske midlene, må filmfestivaler også skaffe midler fra andre instanser. I tillegg til støtte fra Film & Kino mottar filmfestivalene støtte fra andre offentlige kilder som kommuner og fylkeskommuner, og private sponsorer (Dahle, Ryssevik og Engesæter, 2013: 23). De store, allmenne landsdelsfestivalene i Tromsø, Trondheim og Bergen mottar sin generelle støtte til drift fra Film & Kino. Norsk filminstitutt står for mindre beløp til enkeltprosjekter (ibid.)

3.0 Oppgavens metodiske tilnærminger

For å kunne besvare oppgavens problemstilling skal jeg ta i bruk tre ulike metodiske tilnærminger:

«Hva er Bergen Internasjonale filmfestivals roller fra et kulturpolitisk perspektiv, hva utfordrer de rollene og hvilke tiltak gjennomfører filmfestivalen for å bevare rollene?»,

De ulike metodiske tilnærmingene er demonstrert i Figur 3:1 Case-studie – Bergen Internasjonale filmfestival. Oppgaven tar i bruk kvalitativt intervju med seks nåværende representanter fra Bergen Internasjonale filmfestivals festivalledelse, én tidligere medarbeider for Bergen Internasjonale filmfestival samt Bergen Kinos direktør. Oppgaven bruker i tillegg programoverflateanalyse av filmfestivalens programkataloger fra 2000-2012, årsbudsjett fra 2003-2012 og dokumentanalyse av et utvalg avisartikler fra Bergens Tidende samt offentlige dokumenter. Dokumentene vil gjøre det mulig å se på historikken og utvikling av film- og kinopolitikken i Norge. For å få dybde og forståelse av Bergen Internasjonale filmfestivals utvikling, skal jeg ta i bruk avisartikler fra nyhetskilder. Valget falt på én nyhetskilde, for å sette en avgrensning. Bergensavisen har produsert 130 artikler (ATEKST⁷) om Bergen Internasjonale filmfestival, mens Bergens Tidende har 414 artikler. Valget falt dermed på Bergens Tidende. Bergens Tidende er filmfestivalens mediapartner, og har en langt mer omfattende dekning av filmfestivalen gjennom årene. Avisen byr eksempelvis på en del lederkommentarer om festivalen, i tillegg til omfattende dekning av festivalen både under, etter og før. Avisartiklene vil også være med på å bygge opp historien rundt festivalen, og ved å bruke flere artikler gjennom årene, kan jeg si noe om filmfestivalens innhold. I tillegg til dette, kan årsbudsjettet brukes for å kartlegge hvilke utfordringer festivalen har hatt med hensyn til overskudd, underskudd samt driftskostnader.

For å kunne studere utviklingen i filmprogrammet fra filmfestivalens oppstart i 2000 til 2012, vil det være viktig å se gjennom programarkivet til Bergen Internasjonale filmfestival. Ved å studere programmets utvikling får man enda et innblikk i hvilke endringer som har tatt plass siden oppstarten. Programkatalogene inneholder også svært mye informasjon om hvilke filmer basert på sjanger og tematikk de har fokusert på. Man kan for eksempel finne ut av når

⁷ I følge Urszula Srebrowska er det noen restriksjoner ved bruk av ATEKST, og man kan få et ufullstendig eller forvrengt bilde av hvordan avisen har presentert seg for publikum på grunnlag av avvik mellom papirutgavene og artiklene på ATEKST (Srebrowska, 2005: 43). Anders R. Eriksen argumenterer derimot at ATEKST på ingen måte villeder brukere til tross for dette (Eriksen, 2005: 47).

dokumentarfilmer først ble introdusert og når denne sjangeren ble et viktig kjennetegn ved filmfestivalen. Det vil også bli mulig å kartlegge når filmfestivalen startet prosjektet med skolelever, og når dette ble viktig for deres profil og visjon om filmens viktighet i et undervisningsaspekt. Informasjonen skal deretter systematiseres slik at man får en oversikt over antall filmer og tematikker filmfestivalen har vist årlig. Ettersom det finnes svært lite informasjon om filmfestivalers historie i Norge samt hva dens samfunnsrolle er i litterære verk, er det en utfordring å skrive om Bergen Internasjonale filmfestival. Filmfestivaler faller ofte innunder film og kino, og blir sjelden omtalt som et eget kulturfelt. I flere sammenhenger anses det som en forlengelse av de norske kinoene. Det har resultert i en kortfattet teoretisk del som i hovedsak tar for seg filmpolitikken utredet av Kulturdepartementet.

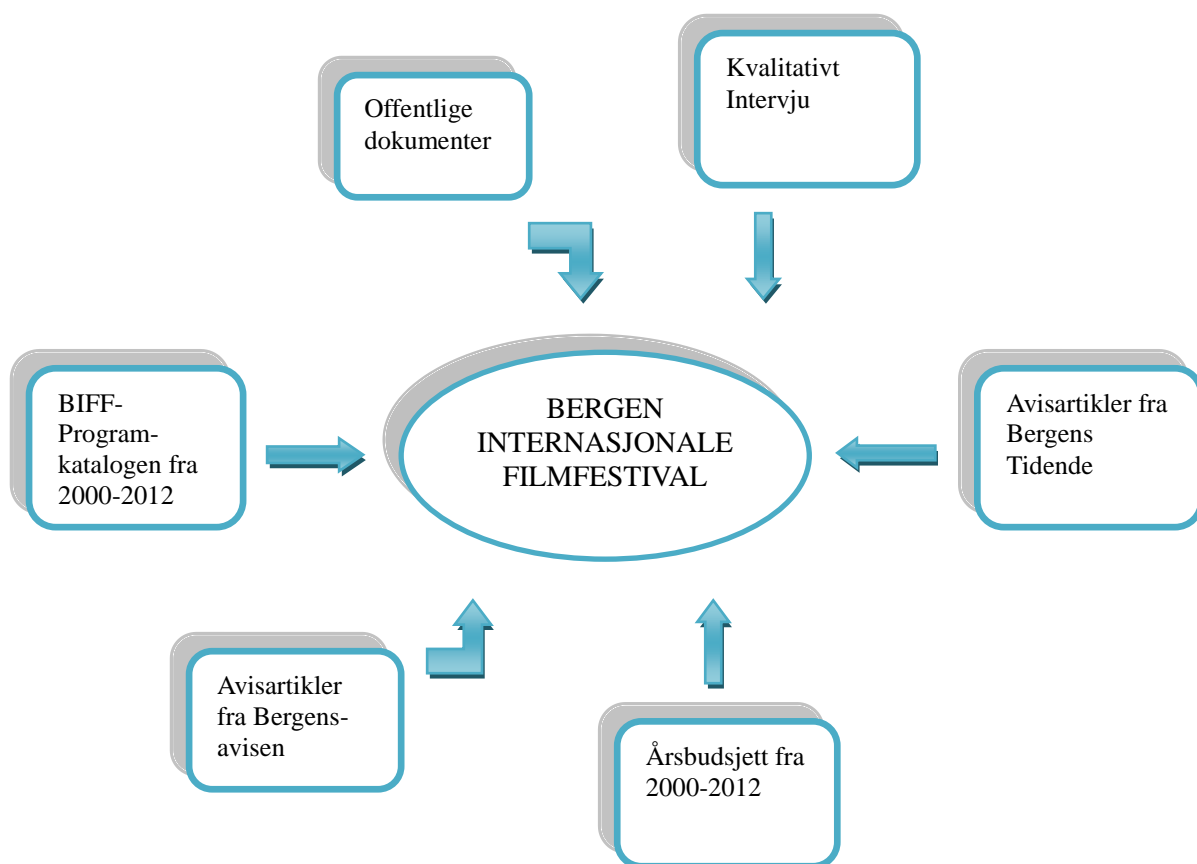
3.1 Case-studie

En «case study» eller case-studie er en dybdestudie av for eksempel personer, prosesser, geografiske områder eller institusjoner. Det går også under navnet «kasusstudier». En definisjon på hva kasusstudier er, lyder som følger: «*En case-studie er en intensiv og detaljert studie av et enkelt tilfelle, enten for sin egen skyld eller fordi man mener at tilfellet belyser et generelt fenomen eller problem*» (Ekegren 1997:45 sitert i; Østbye, Helland, Knapskog, Larsen og Moe, 2013: 236). Den definisjonen har derimot fått noen tilleggskrav av Robert Yin: Case-studier utføres i samtiden, og i det virkelige liv. De er altså ikke historiske undersøkelser, laboratorie-undersøkelser eller spørreskjemaundersøkelser. Case-studier brukes når grensene mellom fenomenet og konteksten er uklare. Det er en kartlegging av mange egenskaper hos én eller få enheter. Det er vanlig med et bredt tilfang av ulike typer data i case-studier (Yin 1994:13 sitert i; Østbye, Helland, Knapskog, Larsen og Moe, 2013: 236). Dette gjelder også for min oppgave hvor jeg vil ta i bruk flere forskjellige metodiske tilnærminger for å kunne besvare problemstillingen, som demonstrert i figur 3:1 Case-studie – Bergen Internasjonale filmfestival. Ordet «case» henviser til enten en studie av et bestemt område eller samfunn, eller en spesifikk organisasjon, som i mitt tilfelle vil være Bergen Internasjonale filmfestival (Bryman, 2012: 67).

Oppgaven har tre metodiske tilnærminger. Kvalitativt intervju, dokumentanalyse av medietekster og offentlige dokumenter, samt programoverflateanalyse av programkatalogene. Case-studier er velegnet for å få god innsikt i et tema, og er dermed relevant for oppgavens problemstilling. Det finnes som nevnt lite teori på området for min case-studie og jeg må

dermed skaffe tilstrekkelig kunnskap om dette emnet. Dette kalles gjerne eksplorerende undersøkelse, og da er poenget å finne fram til fenomener som er viktige samt begrep som beskriver disse fenomenene. De resultatene en kommer fram til gjennom eksplorerende undersøkelser kan danne grunnlaget for mer systematiske beskrivelse i neste omgang. Dette vil kunne åpne for videre generalisering og sammenlikninger (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen og Moe, 2013: 237).

Figur 3.1⁸ Case-studie - Bergen Internasjonale filmfestival

⁸ Tilpasset fra (Scholz, Tietje, Embedded Case Study Methods – Integrating quantitative and qualitative knowledge, 2002: 10)

3.2 Kvalitativt intervju

En av oppgavens metodiske tilnæringer er kvalitativt intervju (Appendiks 1.). Bakgrunnen for dette valget er at informasjonen jeg ønsker å hente ut fra mine intervjuobjekter skal være så innholdsrik og eksplorativ som mulig. Jeg ønsker å presentere en historie om Bergen Internasjonale filmfestival fra dens oppstart til 2012. Det kvalitative intervjuet egner seg spesielt godt når en ønsker å få innsikt i informantenes egne erfaringer, tanker og følelser. Et kvalitativt intervju består av, i motsetning til en survey, et intervju av mindre antall personer. Informantene får et mindre utvalg spørsmål som de skal besvare. I mange tilfeller brukes det tretti, tjue eller femten personer, mens i min oppgave har jeg satt tallet til åtte. Datamaterialet blir likevel omfangsrikt fordi intervjuene er åpne. Informantene vil ikke få lukkede spørsmål som krever korte svar som for eksempel ja/nei eller valg mellom gitte svarmuligheter. Spørsmålene åpner for muligheten å svare med egne ord så detaljert som mulig. I disse intervjuene er målet å få en «thick description», eller en tykk og stoffrik beskrivelse. Dette vil være noe av det mest interessante ved min studie, fordi det presenterer ulike vinkler av en historie man ellers ikke har tilgang til. Historiene deltakerne kan fortelle vil være metodens akilleshæl, fordi det er svært vanskelig å systematisere, analysere og presentere som annet enn detaljerte beretninger om Bergen Internasjonale filmfestivals oppstart, dens utvikling og hvilke utfordringer den har møtt på veien. Metoden vektlegger det konkrete og særlige mer enn det abstrakte og generelle (Gentikow, 2009: 97).

Ved å utføre et kvalitativt intervju vil jeg ha muligheten til å få informasjon som det ellers ville vært vanskelig å få tilgang til, og jeg vil kunne kartlegge historien til Bergen Internasjonale filmfestival. Jeg har også muligheten til å få kommentarer og bekræftelser eller avkreftelser på informasjon jeg har fått fra andre kilder som omtale i media eller i de offentlige dokumentene. I tillegg kan jeg få tilgang til aktørens snakkemåter og begrepsapparat hvilket gir meg større innsikt i filmfestivalens historie og utvikling. Det kvalitative intervjuet kalles også for *samtaleintervju*. Hensikten med slike intervjuer er å hente informasjon eller å bli informert av intervjuobjektet. Det er vanlig å bruke begrepet *informant* om intervjuobjektet når man snakker om kvalitative intervju, og i dette begrepet ligger det nettopp en erkjennelse av at forskeren blir informert om innsikter og refleksjoner til den som intervjues (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen og Moe, 2013: 103).

Det kvalitative intervjuet kan deles inn i ulike typer. Et sentralt aspekt som definerer de ulike typene er i hvilken grad innhold og rekkefølge er forhåndsdefinerte i spørsmålene. Det skilles som regel mellom tre intervju typer: ustrukturerte, semistrukturerte og strukturerte.

Betegnelsen *samtaleintervju* er dekkende for de to første intervju typene. For min oppgave er det strukturerte intervjuet relevant. Her stilles informantene forhåndsdefinerte spørsmål, og svarmulighetene er åpne. Dette har jeg valgt fordi jeg forsøker å kartlegge en historie om filmfestivalen, og derfor stilles de samme spørsmålene til mine åtte informanter i et forsøk på å få en svært detaljert historie av filmfestivalen fra 2000 og frem til 2012. Informantene vil bli stilt de samme forhåndsdefinerte spørsmålene for å få tilgang til detaljert og tilspisset informasjon som jeg kan sammenligne i analysen min. Dersom jeg hadde valgt å utføre ustrukturert intervju hvor tema og spørsmål er lite definert på forhånd, ville jeg ikke hatt mulighet for sammenligning (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen og Moe, 2013: 104).

3.2.1 Førforståelse

Et aspekt ved det kvalitative intervjuet går ut på forskerens posisjon i forhold til informantens. Man går inn med en førforståelse av et gitt tema, den omfatter meninger og oppfatninger man sitter med på forhånd. Skal man utføre et kvalitativt intervju av enkelte personer om et gitt tema, har man i forkant funnet tilstrekkelig informasjon om det temaet man ønsker å finne mer ut av. Det vil derfor være slik at i møtet med informantene, med det allerede innsamlede materialet, vil forskeren stille med en slik førforståelse som åpner for størst mulig forståelse av informantens opplevelser og uttalelser (Dalen, 2011: 16). Forskerens bevissthet om egen førforståelse gjør at man lettere ser muligheter for teoriutvikling i eget intervju materiale. Når informantene intervjues må utsagn og beretninger om aktuelle hendelser og opplevelser fortolkes av forskeren, og her er forskerens førforståelse med på å påvirke denne fortolkningen (ibid.: 17). Det er derfor viktig å ha mest mulig kjennskap til Bergen Internasjonale filmfestivals historie før intervjuenes oppstart. I den anledning har jeg lest tidligere artikler og historier som er publisert om filmfestivalen i Bergens Tidende, sett gjennom årsrapporter og fått informasjon gjennom tidligere programkataloger.

3.3 Informanter

Ved kvalitativt intervju er valg av informanter viktig. Antall intervjuobjekter må ikke være for høyt ettersom det er svært tidskrevende å bearbeide all informasjonen i ettertid. Samtidig må

også sluttmaterialet ha såpass høy kvalitet at det gir grunnlag for videre tolkning og analyse (Dalen, 2011: 45). Denne oppgaven tar utgangspunkt i åtte intervjuobjekter (Tabell 3.3). De utvalgte informantene er valgt ut i fra teorien om «convenience sample». «Convenience sample» er basert på at informantene er tilgjengelige for forskeren (Bryman, 2012: 201-202). Av alle de valgte intervjuobjektene er syv av de tilknyttet Bergensområdet og vil derfor være enklere å få kontakt med. Det åttende intervjuobjektet oppholder seg for tiden i Stavanger, og er dermed tilgjengelig via telefon eller epost (Tabell 3:3). Det mest naturlige utgangspunktet i valget av informanter er Tor Fosse. Han er festivalleder og programsjef for Bergen Internasjonale filmfestival, og har i tillegg vært med fra dens oppstart i 2000 og fram til i dag. Fosse vil fungere som det viktigste intervjuobjektet for oppgavens historiske utforming på bakgrunn av dette. Det er ofte rotasjon i festivalens styremedlemmer, og Fosse er det eneste medlemmet som har vært med under hele prosessen. Assisterende programsjef Kristian Fyllingsnes er en av to som driver med Bergen Internasjonale filmfestival hele året rundt, og blir derfor en viktig informant i tillegg til Fosse. Det er disse to som sammen besøker flere andre filmfestivaler verden rundt for så å håndplukke filmer til programmet. Det vil også være nødvendig å snakke med Elisabeth Halvorsen, som er direktør for Bergen Kino. Hun har antakeligvis en annen innfallsvinkel enn medlemmene i Bergen Internasjonale filmfestival. Hun har kunnskap om lokalene de aller fleste filmvisningene skal foregå i, og vil ha et mer utenforstående syn på filmfestivalens rolle. Oddleiv Vik, som bor i Stavanger, har kjent Tor Fosse siden de var med i Bergen Filmklubb på 1980-tallet. Han var medarbeider i Bergen Internasjonale filmfestival fra dens oppstart og fremt til 2008, og kan derfor mye om historikken og visjonene de hadde i starten.

Ettersom Bergen Internasjonale filmfestivals ledelse ønsker å fremme undervisningsaspektet ved film og dens mulighet til å spre kunnskap, vil det være viktig å snakke med Håkon Tveit, som driver med skoleundervisninger under Bergen Internasjonale filmfestival.

Dokumentarfilm har vært sentralt for festivalen siden dens oppstart, men det var først i 2006 at det virkelig ble en prioritet. Fosse vil ha mye å si om dette temaet, men for å få en bredere forståelse av dokumentarfokuset falt det naturlig å intervju Brit Aksnes som har mye kunnskap om filmfestivalens profil og dokumentarfilmsatsing. Ingebjørg Aarhus Braseth er prosjektleder og innehar mye informasjon om festivalens satsingsområder med andre organisasjoner samt sponsoravtaler. For å forstå litt av endringene som har skjedd innen filmformidling de senere årene, kan det være nødvendig å trekke inn det tekniske. Det skjer stadig vekk utvikling innenfor den digitale sfæren og dette kan by på utfordringer for

filmbransjen. Det er i den anledning at Sigurd Wik er et relevant intervjuobjekt. Han jobber for Cinemateket USF ved siden av, og innehar mye kunnskap om filmkulturen i Bergen.

De kvalitative intervjuene vil trolig dekke Bergen Internasjonale filmfestivals hovedtrekk. Det er derimot sannsynlig at de utvalgte informantene kan inneha mangelfull kunnskap på grunnlag av liten arbeidserfaring som styremedlem. Da kan jeg bli henvist til tidligere medlemmer som kjenner bedre til festivalens historie. Dette går under begrepet «snowball sampling». «Snowball sampling» er en form for «convenience sampling», men det skiller seg ved at de utvalgte informantene henviser til andre mulige informanter som ikke nødvendigvis er tilrettelagt på samme måte (Bryman, 2012: 202-203).

Tabell 3.3 Oversikt over informanter i alfabetisk rekkefølge

NAVN:	TITTEL OG ARBEIDSOMRÅDE:	DATO FOR INTERVJU
Aarhus, Braseth Ingebjørg	Prosjektleder	19.09.2013
Aksnes, Brit	Redaktør	30.05.2013
Fosse, Tor	Festivalleder/Programsjef	09.05.2013
Fyllingsnes, Kristian	Assisterende Programsjef	07.08.2013
Halvorsen, Elisabeth	Direktør for Bergen Kino	10.09.2013
Tveit, Håkon	Festivalmedarbeider/Skolevisninger	21.05.2013
Vik, Oddleiv	Administrativ Leder	22.09.2013
Wik, Sigurd	Teknisk Sjef	09.08.2013

3.5 Dokumentanalyse

Oppgavens kilder består av publiserte artikler i Bergens Tidende, Stortingsmelding nr. 22 [2006-2007], Stortingsmelding nr. 8 [2007-2008], Prop.1S [2012-2013], Prop.1S [2013-2014], NOU 2001:5, NOU 2013:4, St.prp.nr.1 [2001-2002], Melding til Stortinget nr. 19 [2012-2013], Kulturløftet III, Bergen Kommunes Filmmelding 2011 samt årsbudsjettene til Bergen Internasjonale filmfestival. Et dokument er en type beretning, det er en kilde som har som sentralt kjennetegn at den inneholder en tekst. Medietekster kan dermed oppfattes som dokument etter denne definisjonen. Selve dokumentbegrepet omfatter for eksempel publikasjoner, arkivmateriale, brev og andre typer materiale som ikke blir publisert. Medieforskeren Trine Syvertsens vide definisjon på hva dokument er, lyder som følger: «*Dokumenter er i denne sammenhengen en betegnelse for skrevne eller audiovisuelle beretninger som ikke er generert av forskeren selv*» (Syvertsen 1998:5 sitert i; Østbye, Helland, Knapskog, Larsen og Moe, 2013: 50). Ved å følge Syvertsens definisjon, kan man si at dokumenter ikke nødvendigvis er forskningsframkalte data. I denne oppgaven vil dokumentenes formål være både som objekter for forskningen samt kilder eller ressurser i forskningen om Bergen Internasjonale filmfestival (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen og Moe, 2013: 50-51).

Det skilles mellom dokumenter som kommer fra Stortinget og dokumenter som genereres i Stortinget. I denne oppgaven har Stortingsmelding nr. 22 blitt brukt hyppig, og dette er et dokument som karakteriseres som et offentlig dokument som i prinsippet skal være nøytralt. Partirepresentanter er vanligvis med i utredningsarbeidet, og de søker ofte å fremme løsninger som er til fordel for dem de representerer. Dette fører til at deres syn gjerne kommer fram, både gjennom forslagene til tiltak som fremmes, og gjennom påvirkningen i den virkelighetsbeskrivelsen som definerer hva problemet består i (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen og Moe, 2013: 52). Man må derfor ikke glemme at slike dokumenter først og fremst er utspill fra ett politisk organ (regjeringen) til et annet (Stortinget) for å beskrive et tema og/eller foreslå tiltak. Det vil derfor være naturlig at utvalget av fakta, konklusjonene som trekkes, og forslag til tiltak, ofte har en politisk hensikt (ibid.: 54). Det er viktig å være kildekritisk når man driver med dokumentanalyser, også dokumenter som Stortingsmeldinger eller andre skrifter fra regjeringen selv om man gjerne ser på disse som nøytrale.

3.5.1 Medietekster som dokument

Dersom man bruker aviser eller andre medier som kilder for informasjon om faktiske hendelser må man, som ved offentlige dokumenter, stille seg kildekritisk. Aviser og stortingsdokumenter faller i den kategorien som Ottar Dahl kaller «*mer eller mindre offentlige kilder*» (Dahl 1999 [1967]:43-44 sitert i; Østbye, Helland, Knapskog, Larsen og Moe, 2013: 56). Ettersom allmennheten har innsyn i disse kildene blir det satt bestemte grenser for hvor langt man kan avvike fra sannheten (ibid.). Det skjer ofte at medier blir lurt, misforstår eller lager egne saker som blir utgitt for å være sanne. I flere tilfeller kan dette bli feilstående i aviser. Medier kan også ha motiver for å tilspisse saker eller overdrive, og det kan i enkelte tilfeller være politisk eller ideologisk propaganda. Det er derfor viktig at man vurderer mediens troverdighet og mulige motiver for å produsere løgn (ibid: 57). I dette tilfellet vil Bergens Tidendes artikler måtte bli vurdert ut fra hva som er temaet. Artikkene som vil tas i bruk handler om kultur og hvilken kulturell betydning Bergen Internasjonale filmfestival har. Det anerkjennes at Bergens Tidende er mediepartnere til Bergen Internasjonale filmfestival, og derfor kan stille seg positiv i deres dekning av filmfestivalen. Det er likevel trolig at det er lite eller ingen manipulasjon fra redaktørens side, men det er fortsatt viktig å være varsom når man tar i bruk den informasjonen som står der.

4.0 Bergen Internasjonale filmfestivals roller fra et kulturpolitisk perspektiv

Som nevnt innledningsvis er problemstillingen delt inn i to deler for å kunne bedre kartlegge de ulike rollene Bergen Internasjonale filmfestival utførere sett fra et kulturpolitisk perspektiv. I dette kapitlet skal første del av problemstillingen besvares: «*Hvilke roller har Bergen Internasjonale filmfestival fra et kulturpolitisk perspektiv?*» Bergen Internasjonale filmfestival er en samfunnsaktør som bidrar til å opprettholde et variert filmtilbud med filmer som både utfordrer og opplyser publikum, festivalen gir skoleelever en mulighet til å se gratis film og tilbyr en alternativ visningsarena for lokale, nasjonale og internasjonale filmskapere. Disse rollene skal kartlegges ved hjelp av tre metodiske tilnærminger: kvalitativt intervju med de åtte valgte informantene (Tabell 3.3), dokumentanalyse av avisartikler og offentlige dokumenter samt en omfattende programoverflateanalyse av programkatalogene (2000-2012) til Bergen Internasjonale filmfestival.

Filmfestivalene tilbyr ikke bare film, de tilbyr også en rekke faglige arrangementer for publikum som blant annet debatter, faglige forum og visninger der filmskapere eller skuespillere er tilstedeværende og forteller om filmen (Dahle, Ryssavik, Engesæter, 2013: 39). Her tas det opp ulike tematikker og problemstillinger fra de aktuelle filmene, noe som fører til en opplevelse langt forbi det å 'bare se en film'. Festivaldeltakelse handler ikke bare om en seeropplevelse, det handler også om meningsutveksling, faglig påfyll og kompetansebygging. Kapittel 4 vil først ta for seg Bergen Internasjonale filmfestivals oppstart med Tor Fosse i spissen og kort om hvordan festivalen tok form. Kapitlet skal studere hvordan Bergen Internasjonale filmfestival bruker filmprogrammet sitt til å opplyse publikum og skape debatt rundt oppsiktsvekkende, kontroversiell og annen relevant tematikk. Dette vil utføres ved å analysere de forskjellige filmtilbudene filmfestivalen tilbyr og har tilbudt siden oppstarten i 2000. Deretter skal filmfestivalens rolle for Bergen som by drøftes.

4.1 Oppstart av Bergen Internasjonale filmfestival

Bergen Internasjonale filmfestival ble først opprettet i 2000 av Tor Fosse. Fosse er både festivalleder og programsjef, men hans karriere innen filmformidling startet allerede i 1991. På dette tidspunktet var det kun to filmfestivaler i Norge, det var Den norske filmfestivalen i Haugesund, og Kortfilmfestivalen i Grimstad. I 1991 gikk Fosse sammen med kinosjefen i Tromsø, og arrangerte en filmfestival i Tromsø som i utgangspunktet skulle være et engangstilfelle. Fosse forklarer: *«Kinosjefen i Tromsø skulle få markert overfor sine politikere hvor viktig det var å satse på kinoen. Han ønsket et flerkinobygg, og det ville de markere ved å lage en filmfestival.»* Det viste seg at festivalen ble så vellykket at de bestemte seg for og fortsatte med den. Dette var starten på en epoke hvor det vokste frem flere filmfestivaler rundt i Norge, og allerede i september oppstod Film fra Sør, før Oslo Internasjonale filmfestival ble lansert i november. Det var dermed på denne tiden et økende antall filmfestivaler. *«Det hadde helt siden oppstarten av Den norske filmfestivalen i Haugesund, vært en uskreven avtale at den ikke skulle ha noe konkurranse»*, sier Fosse. Han forklarer videre at dette ble fastslått av kinosjefene som den gang eide og fortsatt eier Film & Kino. Fosse drev filmfestivalen de første åtte årene i Tromsø, men da regjeringen på vegne av Bergen søkte om å få Europeisk kulturstatus i 2000, ble han tilbudt å opprette en festival der.

Det var en «festivalboom» på 90-tallet, ikke bare i Norge, men i resten av Europa. Fosse forklarer bakgrunnen for dette: *«Importen av film på kino i Norge sank dramatisk. Antallet filmer sank fra rundt 430 filmer på kino i året på 80-tallet, til rundt 200 filmer på kino på 90-tallet.»* Det som skjedde var en respons på et fall innenfor kinodistribusjon i verden, og det resulterte i at flere filmfestivaler oppstod. *«Det oppstod flere nye festivaler i mange av de Europeiske byene, nettopp som et svar på at det ble så mye dårligere breddetilbud på kinoene.»* sier Fosse. Det ble et mindre antall filmer som fikk kinooppsetning ettersom kinoene i verden i denne perioden ble omgjort til moderne flerkin oanlegg hvor filmene kunne gå over en mye lengre periode (NOU 2001:5: 30). *«Tidligere ble filmer vist her i Bergen på Konsertpaleet i 3 dager, mens det i Engen Kino gikk en annen film i 3 dager.»* forklarer Fosse, og fortsetter *«Det førte til et langt større behov for variasjon i filmutvalget, og når dette sank på grunn av de store multiplex-kinoene, var det svært mange filmer som ble etterlyst. Det ble nærmest en nødvendighet å sette i gang med filmfestivaler»* sier han.

For å unngå å kopiere det som ble gjort på Den norske filmfestivalen i Haugesund og Tromsø Internasjonale filmfestival, valgte Tor Fosse å tilby kinofilmer i tillegg til de smale, kunstneriske filmene, samtidig som han ønsket å ha en stor vektlegging på dokumentarfilm. «*Det ble naturlig for meg å satse på dokumentarfilm*», sier Fosse. Det er noe store internasjonale filmfestivaler som Sundance Film Festival og nå Tribeca Film Festival i New York City, Austin i Texas og Toronto Film Festival, og også til en viss grad Venice Film Festival, gjør. De har et blandet filmprogram med både dokumentar og spillefilm (Fosse, 2013). «*Vi merker veldig sterkt på dokumentarfilmskaperne som kommer til BIFF at de synes det er veldig kjekt å ikke være på en ren dokumentarfilmfestival.*» sier Fosse. De ser det positive i å sidestille dokumentarer med fiksjonsfilmer, både for publikum og filmskaperne, og trekker samtidig frem at det er noe de har til felles med flere av de største filmfestivalene i verden.

4.2 Rolle nr. 1. Mangfold av filmer basert på sjanger og opphavsland

For festivalledelsen i Bergen Internasjonale filmfestival er det viktig å tilby et filmprogram basert på mangfold.⁹ Festivalen har som mål å tilby filmer av ulike sjangre som reflekterer de ulike kulturrene og samfunnene i verden. Filmfestivaler gir lavbudsjettsfilmer en sjanse til å nå ut til flere publikummere, og Bergen Internasjonale filmfestival utgjør en viktig visningsarena for disse. En del av kulturpolitikkenes målsettinger handler om å fremme mangfold og de ulike samfunnssynene. I Kulturløftet III står det at «*kraften og kvaliteten i kulturen forsterkes når den bæres av mange ulike stemmer. Mangfold er en styrke*» (Kulturløftet III, 2013: 5). Det står videre at hensikten er å inkludere og ivareta det kulturelle mangfoldet i Norge, samt andre kulturelle minoriteters kunst, kultur og kulturarv (ibid.). Bergen Internasjonale filmfestivals redaktør, Brit Aksnes, forteller at prosessen med å finne filmer til festivalen starter allerede i november. Hun er bevisst på at en av Bergen Internasjonale filmfestivals roller er å finne kvalitetsfilmer som publikum ellers ikke har blitt introdusert for. Aksnes har tidligere vært med til Cannes Filmfestival og hun forteller at det da prioriteres filmer som ellers ikke får mye oppmerksomhet samtidig som amerikansk film ofte blir tilsidesatt til fordel for smalere fiksjonsfilmer fra Europa. «*Det høres kanskje litt politisk korrekt ut, men samtidig så er det jo den eneste måten å finne fram til filmer som ellers ikke får kinooppsetning*» poengterer hun.

⁹ Mangfold forklares ved: Ulike samfunnssyn og politiske retninger må være synlige [...], i tillegg må de gi et bilde av verden omkring tilpasset et norsk publikum. (Eide, 2008:70)

Å fremme europeisk film er en av Bergen Internasjonale filmfestivals roller i et kulturpolitisk perspektiv. Den europeiske filmarven anses som svært viktig for kino- og filmpolitikken, og i mars 2007 (St.prp.nr.47 (2006-2007)) fremmet Utenriksdepartementet samtykke til norsk deltakelse i MEDIA 2007. MEDIA2007 er et program med formål å bevare og fremme europeisk kulturelt mangfold og den europeiske filmarven. Det var også et ønske om å øke sirkulasjonen av europeiske audiovisuelle verk både innenfor og utenfor EU (St.meld.nr.22 [2006-2007]: 131). Amerikansk film får svært mye oppmerksomhet og har en enorm fordel i språket deres i tillegg til at de kommer fra en historisk sett svært sterk filmbransje. Den amerikanske filmens sterke posisjon bekreftes også i studien av Dahle, Ryssevik og Engesæter (2013). Det fremkommer at de norske kinoene i 2012 viet hele 49,5 prosent av kinoprogrammet til film fra USA, mens de norske filmfestivalene kun hadde 10,6 prosent filmer fra USA på sine filmprogram (Dahle, Ryssevik og Engesæter, 2013: 35).

For den norske filmbransjen er filmfestivaler som Bergen Internasjonale filmfestival en viktig komponent. Kommunikasjonssjef ved Tromsø Internasjonale filmfestival, Håvard Stangnes, forklarer hvorfor filmfestivalen er så viktig for filmbransjen i dag: «*Smalere filmer har ikke samme markedsføringsbudsjett som større Hollywood-produksjoner og mange av filmene lever sine liv på festivaler.*» (Judith Dybendal, 2012). Bergen Internasjonale filmfestival tilbyr et bredt spekter av filmer i ulike sjangre, og presenterer annet enn kun de store Hollywood-produksjonene. I starten kunne festivalen ligne mer på en filmfestival med hovedvekt på fiksjonsfilm, men fra 2007 (Tabell 4.4) har den utviklet seg til å bli en festival med særlig fokus på dokumentarfilmer i tillegg til å tilby smale¹⁰ filmer som ellers ikke blir vist på kino. Kombinasjonen av dokumentarfilm, spillefilm og smalere fiksjonsfilmer, gir filmfestivalen en unik posisjon. Bergen Internasjonale filmfestival ser viktigheten i å ha et variert filmprogram, noe som også kulturpolitikken kinopolitikk vektlegger. Målsettingen for kinopolitikken er å tilby et godt kinotilbud til hele befolkningen, samtidig som den skal bidra til at publikum får tilbud både om den brede, populære filmen og om den filmen det ikke er kommersielt grunnlag for å vise (NOU 2001:5: 10).

Til tross for at Bergen Internasjonale filmfestival har et stort spekter dokumentarfilmer på programmet mener assisterende programsjef, Kristian Fyllingsnes, det også er viktig å

¹⁰ «Smale» filmer er kvalitetsfilmer som defineres som: «filmer som har mottatt støtte fra det respektive landets støtteordninger for kvalitetsfilm». De er offentlig definert som kvalitetsfilm og vurdert å ha lavt publikumspotensial i de respektive landene (NOU2001:5; 8.2.3. Spredning av kvalitetsfilm).

fremme dette mangfoldet av spillefilm. Det er ikke kun dokumentarfilmen som utgjør en viktig plass på programmet. I likhet med Håvard Stangnes, påpeker han at fiksjonsfilmen fremdeles er et svært viktig tilbud ettersom det blir mindre variasjon av filmer som får kinooppsetning. «[...] *smalere filmer får trangere kår og du ser veldig godt hvor mye mer populært det er nå og hvor mye mer åpen folk er for å se kunstfilmer på festivalen.*» Filmene som blir vist på norske filmfestivaler når et langt større publikum, og det er naturligvis slik at noen av disse filmene finner veien til kino etter visning på festival. Det betyr likevel ikke at alle filmene som får mye oppmerksomhet blir en kinosuksess i ettertid. I følge undersøkelsen av Dahle, Ryssevik og Engesæter (2013), er det svært få av filmene som vises på filmfestivaler som faktisk vil bli vist på kino i etterkant: «*Vel 64 prosent av festivalrepertoaret vil trolig aldri bli vist på kino.*» (Dahle, Ryssevik og Engesæter, 2013: 32). Det betyr at festivalene gir filmpublikummet tilgang til en del av den norske og internasjonale filmkulturen som normalt ikke formidles via kino.

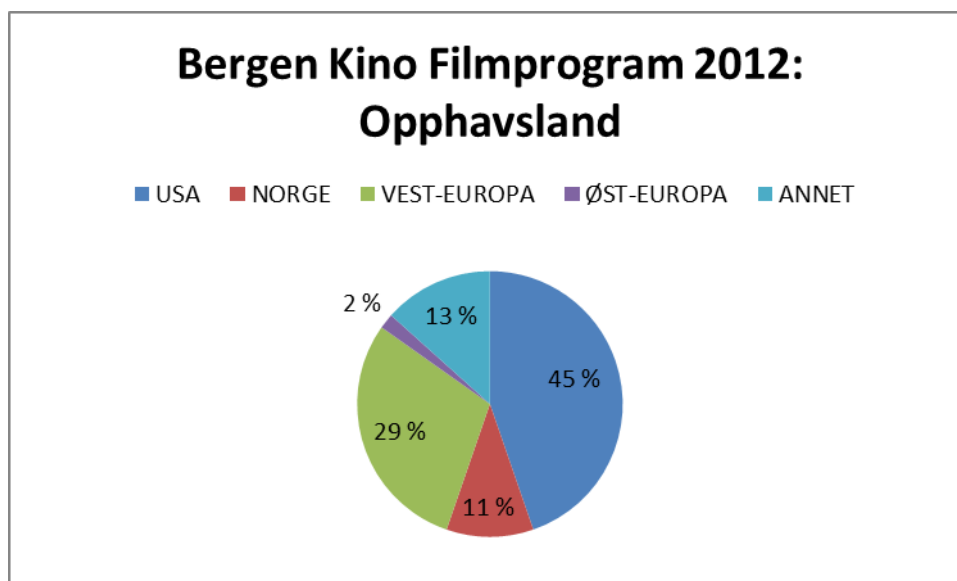
Når det gjelder filmenes opphavsland, avviker filmfestivalenes tilbud fra det regulære kinoprogrammet også her. Dette er særlig merkbart i andelen norske filmer som vises, som er betydelig høyere på festivalene i Norge enn på kinoer, men også andelen filmer fra ikke-vestlige land er høyere. Dette henger noe sammen med at flere av filmfestivalene er nisjefilmfestivaler, som eksempelvis Film fra Sør. Denne typen filmfestivaler er med på å dra gjennomsnittet opp, men det typiske er at de enkelte filmfestivalene generelt tilbyr langt flere filmer fra ikke-vestlige land (Dahle, Ryssevik og Engesæter, 2013: 34). Direktør ved Bergen Kino, Elisabeth Halvorsen, mener det er større sjans for at filmene lever videre etter visning under Bergen Internasjonale filmfestival, men er også enig i at de aller fleste aldri vil bli vist på kino: «*Veldig mange filmer, av disse smaleste, spesielle filmene, vil jo kun ha sitt liv via filmfestivaler.*» Det henger også sammen med at filmene, om de skal i kinodistribusjon, blir importert og distribuert av et distribusjonsselskap som da tilbyr de til kinofremvisning. Hun viser til diskusjoner rundt filmer som ikke blir satt opp på kino fordi distributøren ikke tør å satse på de av redsel for å tape penger.

Bergen Internasjonale filmfestival og andre filmfestivaler kan skape begeistring for en film slik at den genererer mye oppmerksomhet, noe som gjerne ikke ville skjedd dersom filmen skulle lanseres på kino alene. Elisabeth Halvorsen mener det å få i gang den «snakkisen» skjer enkelte ganger, men veldig mange av filmene vil likevel forbli filmer som man kun ser på festival. Hun erkjenner likevel at filmfestivaler har en viktig rolle for filmbransjen når det i

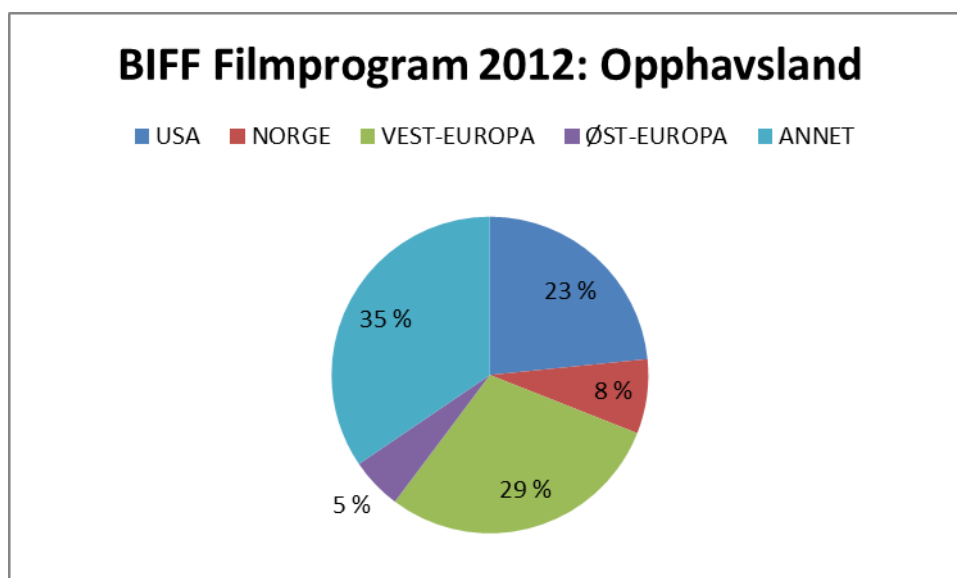
mange tilfeller kan bety at en film når ut til et publikum den ellers ikke ville ha nådd. For flere filmskapere blir filmfestivaler deres eneste mulighet til og nå et større publikum på. *«Det er jo slik at flere av filmene som aldri blir vist på kino, er kvalitetsfilmer som gjør en nytte for seg fordi de gir publikum noe å tenke på, og publikum sitter igjen med en følelse av at de har lært noe»* sier Halvorsen.

I følge Dahle, Ryssevik og Engesæter (2013) tilbyr filmfestivalene et langt mer variert filmprogram enn kinoene. Dette er også tilfellet med Bergen Internasjonale filmfestival. Dersom man sammenligner Bergen Internasjonale filmfestivals filmprogram for 2012 (Figur 4.6) med Bergen Kinos filmprogram (Figur 4.5), ser man først og fremst at Bergen Kino har en svært stor prosentandel filmer fra USA. I tillegg vises en god del filmer fra Vest-Europa samt en liten andel norske filmer. Bergen Kino hadde et filmprogram bestående av hele 217 filmer det året. Av disse filmene hadde 97 oppholdsland fra USA, 64 filmer fra Vest-Europa, 4 filmer fra Øst-Europa, 29 filmer som falt under kategorien «annet», mens 23 var norsk-produserte filmer. Det tyder på at det er filmer fra USA som dominerer kinoprogrammet også til Bergen Kino for 2012. Ser man på Bergen Internasjonale filmfestivals filmprogram for 2012, viser de langt mindre amerikansk film under filmfestivalen. Fordeling av filmene basert på opphavsland gir et program med langt større variasjon enn det man fant hos Bergen Kino. I motsetning til Bergen Kino har Bergen Internasjonale filmfestival et filmprogram bestående av kun 23 prosent filmer fra USA. Det bør i tillegg nevnes at av alle de amerikanske filmene som ble vist under filmfestivalen 2012, var det kun 42 av dem som var spillefilmer. Det vil si at flere av filmene som faller under kategorien «USA», vil i flere tilfeller være dokumentarfilmer. Det samme vil ikke gjelde for filmprogrammet til Bergen Kino, hvor det i størst grad handler om spillefilm (Dahle, Ryssevik, Engesæter, 2013: 33).

Figur 4.5¹¹

Figur 4.6¹²

Figur 4.5 og 4.6 demonstrerer en vesentlig forskjell i filmprogrammet til Bergen Internasjonale filmfestival og Bergen Kino for året 2012. Som del av kulturpolitikken nevnes ikke kino som et eget punkt i Kulturløftet III for 2014 (Kulturløftet III, 2013). Kino omfattes likevel indirekte på punktet om film. Der står det at 25 prosent av kinomarkedet skal bestå av norske filmer. Ser man på prosentandelen norsk film som ble vist på Bergen Kino 2012, viser

¹¹ Tall fra Bergen Kino gjennom Film & Kino

¹² Tall fra program for BIFF 2012

de altså under halvparten så mye som Kulturdepartementet legger opp til. Dersom man legger det sammen med prosentandelen norsk film fra Bergen Internasjonale filmfestival i 2012, som var på 8 prosent, begynner det derimot å nærme seg det ønskede målet på 25 prosent. Dette belyser hvor viktig Bergen Internasjonale filmfestivals rolle er for målsettingen for den norske film- og kinopolitikken.

4.2.1 Rolle nr. 2. Dokumentarfilmer

Bergen Internasjonale filmfestival har et mangfold av filmer på festivalprogrammet, og dokumentarfilmer er en del av deres største satsingsområde. Hele to tredjedeler av filmfestivalens filmprogram (Tabell 4.4) har siden 2011 bestått av dokumentarfilmer fra inn- og utland, i tillegg til flere av årets prisbelønnede fiksjonsfilmer. I St.meld.nr.22 [2006-2007] «Veiviseren. For det norske filmløftet» er et av målene å styrke og sikre et godt og mangfoldig audiovisuelt tilbud basert på norsk språk, kultur og samfunnsforhold. En av måtene dette kan oppnås på er ved å satse på dokumentarfilmer til kinovisning (St.meld.22 [2006-2007]: 41-42). I 2011 viste Bergen Internasjonal sytten norske dokumentarfilmer (Tabell 4.3), deriblant Øyvind Sandbergs dokumentarfilm «Folk ved fjorden» (2011). Sandbergs dokumentarfilm ble en publikumssuksess og fremstår som et eksempel på en dokumentarfilm som trolig ikke ville fått like stor publikumsoppslutning på kino uten festivalvisningen.

Under Bergen Internasjonale filmfestival 2011 vant Sandbergs film prisen for beste norske dokumentarfilm og året etter ble den tildelt Amandaprisen. Filmskaperen mener prisen fra Bergen Internasjonale filmfestival var årsaken til at filmen ble en publikumssuksess «*Jeg tror lanseringen filmen hadde på festivalen bidro til at den fikk et større publikum*». Den norske dokumentaren ble vist på Bergen Kino sammenhengende i ett år og ble sett av omkring 22 000 publikummere i Bergen. Det store seertallet gjør at filmen skriver seg inn i historien som en uvanlig publikumssuksess og har også i ettertid blitt sendt på NRK (Judith Dybendal, 2012). Det har de siste årene vært en kraftig økning i filmsatsingen regionalt i Norge. De regionale filmtiltakene har ulike målsettinger og formål, noen er forankret i en lokal filmkultur, mens andre har en næringspolitisk begrunnelse. Regionale filmtiltak har bidratt til å styrke interessen for filmproduksjon og filmkultur i hele landet, og det er en del av regjeringens filmsatsing som er nedfelt i Kulturløftet II (St.meld.22 [2006-2007]: 89).

I et intervju av Judith Dybedal i Studvest 17.10.2012 sier daværende presseansvarlig for Bergen Internasjonale filmfestival, Ole-Morten Algerøy, at: «*BIFF er en festival som gir publikum et pusterom i den vanlige kinohverdagen. Vi prøver blant annet å velge ut litt smalere filmer med temaer som ikke diskuteres så mye til vanlig*». I 2012 var en av de røde trådene i filmprogrammet Europas tilstanden i dag – både politisk og sosialt. Det har alltid vært viktig for festivalledelsen at publikum forlater salen med noe å tenke på, og Bergen Internasjonale filmfestival har en målsetting om at ingen skal forlate kinosalen likegyldige (Judith Dybedal, 2012). Samtidig som de viser mye internasjonale dokumentarfilm, er det likevel et stort fokus på den norske dokumentarfilmen. Tidligere administrative leder i Bergen Internasjonale filmfestival, Oddleiv Vik, trekker frem hvordan dokumentarfilmer på filmprogrammet er med på å sette søkelys på politiske spørsmål, men også hvordan festivalen er viktig for dokumentarfilmbransjen. «*For den forholdsvis lille filmbransjen i Bergen har det både vært et arrangement der man har fått vist frem og fått oppmerksomhet om sine lokale og regionale filmer*». Vik forklarer videre at filmskapere har kunnet delta på nyttige møter, diskusjoner, seminarer og andre arrangement, og fått faglig utbytte i form av å se nye filmer og møte internasjonale filmskapere som gjestet festivalen. Vik er inn på et viktig element ved filmfestivalen, det at det blir en mulighet for nyetablerte dokumentarfilmskapere å finne sin plass i filmbransjen, og gjøre seg synlig for både publikum og bransjen.

Festivalledelsen i Bergen Internasjonale filmfestival er enig i at et av deres viktigste aspekt er deres satsing på dokumentarfilm, og at dette er en av filmfestivalens viktigste rolle.

Dokumentarfilmer tar opp tema som gjerne ellers ikke er synlig media. I et samfunn hvor dokumentarfilmer sjelden preger kinooverflaten, er det desto viktigere å bevare filmfestivaler som vektlegger dette. Festivalmedarbeider Håkon Tveit opplever at både publikum og samarbeidspartnerne er positive til at festivalen har et omfattende program viet til dokumentarfilmer. Dette gjør at man ofte får møte filmskapere og personer som medvirker i filmene når det eksempelvis arrangeres Q&As¹³. Man får også et utvalg filmer som oppdaterer oss på samtidsproblemer, noe Tveit synes er svært positivt: «*Generelt snakkes det mye om viktigheten av å være på BIFF og å holde seg oppdatert på politiske saker*.» Dermed er Bergen Internasjonale filmfestival et samlingspunkt for publikum hvor de kan oppdatere seg på flere forskjellige viktige temaer som omhandler menneskerettigheter, økonomiske utfordringer i verden og samtidskonflikter. Tveit mener at publikum har blitt mer bevisste på

¹³ «Questions and answers» eller «spørsmål og svar».

at de må få med seg de beste dokumentarfilmene under festivalen, og gjerne der det er gjester som kan utdype innholdet i de ulike filmene: *«Du har ikke bare blitt underholdt i halvannen time. Du har lært noe og du har følt det er viktig og engasjerende.»*, poengterer Tveit.

Bergen Internasjonale filmfestival har ikke bare markert seg nasjonalt i forhold til deres satsing på dokumentarfilmer, men også internasjonalt. Det er noe festivalen jobber hardt med. De ønsker å tilby et program med en stor andel dokumentarfilmer som kan skape et samarbeid med dokumentarfilmbransjen. *«Vi jobber for å knytte kontakter med andre filmfestivaler, sånn at de skal få øynene opp for hvor i front vi føler at vi er i forhold til dokumentarfilmprogrammet vårt.»* sier Håkon Tveit. Festivalen har et sterkt program knyttet til spørsmål rundt menneskerettigheter og verdenssamfunnet vi lever i. I tillegg arbeides det hardt for å få gjester til å spre ordet om Bergen Internasjonale filmfestival og dermed bemerkes blant flest mulig, også internasjonalt, både som en viktig samfunnsaktør, og som en festival det er verdt å besøke. For å illustrere poenget sitt, forteller Tveit om da en av de mest profilerte journalistene i New York Times, David Carr, stod på scenen foran 500 skolelever i 2011 og måtte utsette intervjuet med NRK fordi: *«What's more important than this?»* (Bredt på BIFF 11.10.2011).

Håkon Tveit mener dokumentarfilmskaperne setter pris på at festivalen har så stort fokus på budskapet og innholdet i dokumentarfilmene deres ettersom mange av dem naturligvis er svært engasjert i det temaet de har laget film om. Å vise dokumentarfilmer er viktig for festivalen fordi de inneholder meningsfulle budskap, men det er også viktig for dem for å nå ut til filmbransjen. Bergen Internasjonale filmfestival har gjort seg kjent i verden nettopp på bakgrunn av den sterke satsingen på dokumentarfilmer. Det viser også at de har et bredt tilbud når det gjelder filmvisning, noe som er nedfelt i den norske kinopolitikken (NOU 2001:5).

Kristian Fyllingsnes mener filmfestivalen har en viss internasjonal anerkjennelse hovedsakelig fra regissører og produsenter. For å belyse det bruker han et eksempel fra da han deltok på en samling for dokumentarfilmskaperne i New York City. Under samlingen befant det seg to filmskaperne som tidligere hadde vært gjester på Bergen Internasjonale filmfestival. De tidligere gjestene var svært opptatt av besøket på Bergen Internasjonale filmfestival, og det endte opp med at samtaleemnet på samlingen var om filmfestivalen fra Bergen. Ved å ha internasjonale gjester fra dokumentarfilmbransjen får filmfestivalen en mulighet til å gjøre seg kjent i verden, noe festivalledelsen er fornøyd med: *«Det viser jo at vi har klart å skape en viss interesse internasjonalt.»* sier Fyllingsnes. Gjennom Kulturløftet har regjeringen satt

klare mål for filmpolitikken. Det fastlås blant annet en stor ambisjon for å sørge for at norsk filmproduksjon vinner internasjonale filmpriser i tillegg til et ønske om å få en økt transport av norske filmer (St.meld.nr 22 [2006-2007]: 41). Dersom man ser på de kulturpolitiske målene som er satt angående større internasjonal interesse rundt norsk film, kan Bergen Internasjonale filmfestival være en arena for dette. De norske filmene som vises på Bergen Internasjonale filmfestival kan på sikt nå ut til internasjonale filmfestivaler på bakgrunn av filmfestivalens gode internasjonale rykte.

4.2.2 Rolle nr. 3. Visningsarena for norsk film

Til tross for at filmprogrammet til Bergen Internasjonale filmfestival er preget av mye internasjonal film, ønsker festivalleder og programsjef Tor Fosse også å tilby norske filmer som han mener er av høy kvalitet. Kulturpolitikkenes målsettinger for norsk film er utbrodert i St.meld.nr 22 [2006-2007] «Veiviseren. For det norske filmløftet». Stortingsmelding nr. 22 [2006-2007] vektlegger viktigheten av å vise frem den norske filmkulturen. Målet er å produsere mer norsk film og samtidig vises mer norsk film på kino. I tillegg skal norske filmer konkurrere ved viktige internasjonale filmfestivaler (St.meld.nr. 22 [2006-2007]: 41). I 2012 bestod de ulike norske filmfestivalenes filmprogram av 30,8 prosent norsk film, mens kinoene kun viste 12,8 prosent norsk film (Dahle, Ryssevik, Engesæter, 2013: 35). Disse tallene er med på å belyse filmfestivalenes rolle i et kulturpolitisk perspektiv. Filmfestivalene bidrar til å nå kulturpolitikkenes målsettinger knyttet til norskprodusert lokal, regional og nasjonal film. For Bergen Internasjonale filmfestival er det særlig den norske dokumentarfilmbransjen de ønsker å tiltrekke seg. Festivalen har fokus på dokumentarfilmskapere fra Norge og fungerer i dag som en møteplass for denne bransjen.

Bergen Internasjonale filmfestivals ledelse har lenge hatt et ønske om å bli knutepunktfestival for dokumentarfilm i Norge, og det jobbes hardt for å få dette til. Festivalleder og programsjef, Tor Fosse, forklarer at Den norske filmfestivalen i Haugesund står sterkest når det gjelder formidling av fiksjonsfilmer. Den norske filmfestivalen i Haugesund viser mellom fem og syv norske filmer hvert år, men når det gjelder dokumentarfilmbransjen har Bergen Internasjonale filmfestival opparbeidet seg et bra samarbeid med dem. Bakgrunnen til at Den norske filmfestivalen i Haugesund er regjerende på norsk fiksjonsfilm handler om at den starter før Bergen Internasjonale filmfestival, noe som fører til at filmskapere foretrekker den. Fosse mener Bergen Internasjonale filmfestival ikke får det samme tilbudet som Den norske

filmfestivalen i Haugesund får, et utsagn også Bergen Kinos direktør, Elisabeth Halvorsen, støtter. Hun forteller at det på bakgrunn av dette, arbeides mer mot filmbransjen i forhold til dokumentarfilm, og det å skape spennende arenaer for denne sjangeren under filmfestivalen: *«Dersom BIFF skal kunne stå på flere bein, spesielt i forhold til ønsket om å bli knutepunktfestival, så vil jo norsk film være viktig.»* For Bergen Internasjonale filmfestival er det på dokumentarfilmfeltet de kan bli ledende, og en viktig arena for den norske filmbransjen. Samtidig er festivalen en visningsarena for nyetablerte filmskapere. Det kan føre til at arbeidet som ligger til grunn for å få støtte til å produsere film, blir langt enklere, slik at flere filmskapere kan komme på markedet.

Håkon Tveit oppfatter det slik at Bergen Internasjonale filmfestival har endret fokus de siste årene. I starten av festivalen var det ikke særlig fokus på norsk film: *«Slik jeg har opplevd det har norsk film vært helt fullstendig i bakgrunnen på BIFF de første 6 årene jeg var med.»* I følge Tveit var det kun unntaksvis snakk om den norske filmbransjen da han ble en del av festivalledelsen i 2006. Det var internasjonale filmer som var hovedfokuset til filmfestivalen. Det har endret seg og festivalen har nå fått større fokus på norsk og den norske filmbransjen. *«Vi har hatt noen åpningsfilmer som har vært norske, og det er bra overfor pressen, overfor Kulturdepartementet og det er bra overfor bransjen.»* sier Tveit. Han understreker at Bergen Internasjonale filmfestival har siden 2006 satset mer på norsk dokumentarfilm som en del av dokumentarfilmsatsingen. Filmfestivalen skal satse videre på norsk dokumentarfilm slik som de tidligere har gjort med internasjonale dokumentarfilmer.

Bergen Internasjonale filmfestival har blant annet inkludert de norske dokumentarfilmene i skolefilmprogrammet, og Tor Fosse mener festivalen er en av de viktigste dokumentarfilmfestivalene i Norden. *«Det er naturlig at de norske dokumentarfilmskaperne skal komme hit og være med på BIFF og ha relevant utveksling og kurs under festivalen»* sier Tor Fosse. Han ønsker at det skal være positivt for filmskapere å vise frem filmene sine på Bergen Internasjonale filmfestival. Det vil i tillegg skje mye spennende for festivalen som nylig har opparbeidet seg et samarbeid med NRK som skal holde pitchekonkurranser¹⁴: *«[...] de kommer nå til høsten (2013) til å ha et pitcheforum hvor gjester fra hele landet kommer for å søke om tilskudd fra NRK til å lage filmene sine.»* sier Tor Fosse. Han forteller at dette tiltaket er svært verdifullt for nye filmskapere og filmbransjen generelt ettersom det gis en

¹⁴ Pitchekonkurranser er når filmskapere viser NRK klipp fra filmer de ønsker å produsere. Deretter velger NRKs eksterne redaksjon i pitcheforumet ut hvilke filmer de ønsker å satse på (NRKs dokumentarpitch).

mulighet til å komme seg inn på filmmarkedet.

Bergen Internasjonale filmfestival ønsker, og arbeider for, å tiltrekke seg den norske dokumentarfilmbransjen fra hele landet. Prosjektleder, Ingebjørg Aarhus Braseth forklarer at det gjøres ved å holde et Nasjonalt dokumentarseminar hvor festivalledelsen viser dokumentarfilmer som kan være til inspirasjon for både bransjen og publikum. *«Vi vil gjerne at dokumentarfilmbransjen skal være her under festivalen. At det skal være både bransjefestival og publikumsfestival.»* sier Aarhus Braseth. Først og fremst har Bergen Internasjonale filmfestival vært en publikumsfestival, men nå ønsker festivalledelsen gjerne å ha filmbransjen der også. De har i den anledning en del arrangementer som er tilpasset filmbransjen. Et av arrangementene er et bransjetreff for filmbransjen på Vestlandet, som er arrangert av norsk filmforbund og produsentforeningen. Aarhus Braseth forteller at dette vil være en sosial samling med litt faglig innhold, som både Bergen Internasjonale filmfestival og Vestnorsk filmsenter er med å legge til rette for. Dette samarbeidet er et tiltak som gjør det mulig å fremme Vestlandsfilmene. *«Det er jo noe som er i alles interesser, at filmbransjen kan møtes under BIFF. Det ville på en måte vært et naturlig møtested, og det er verdifullt for bransjen å ha et sånt sted i tillegg til de andre festivalene.»* sier hun.

Assisterende programsjef, Kristian Fyllingsnes, mener også Bergen Internasjonale filmfestival har hatt et større fokus på norsk film siden 2006. Det har eksempelvis vært synlig i filmfestivalens satsing på norske åpningsfilmer. Å ha en norsk åpningsfilm under Bergen Internasjonale filmfestival ser festivalledelsen merverdien av, både for festivalen og bransjen: *«Da får man internasjonal premiere, og man får gjerne flere gjester også.»* Han påpeker likevel at filmfestivalens hovedfokus er å vise de beste filmene fra hele året. Samtidig fremmes norsk dokumentarfilm fordi festivalledelsen anser det som svært verdifullt for den norske dokumentarfilmbransjen. Aarhus Braseth er enig med det Fyllingsnes sier og mener det er viktig for dem å ha med de norske dokumentarfilmene. Det legges ned mye arbeid fra festivalledelsens side for å sørge for at de norske dokumentarfilmene som er produsert det året er med på programmet. *«Samtidig har vi en oversikt over hvilke av disse som har vært støttet fra Norsk Filminstitutt»* forklarer Aarhus Braseth. Norsk Filminstitutt har som oppgave å bevare den norske filmarven, og på den måten sikrer festivalen seg det som er verdt å få med seg av norske filmer.

4.3 Rolle nr. 4. Filmer med tematikk som utfordrer publikum

Det som skiller Bergen Internasjonale filmfestival fra andre filmfestivaler er deres fokus på filmenes tematikk. Festivalleder og programsjef Tor Fosse forklarer at andre filmfestivaler er svært opptatt av å ha seminarer og workshop om film, og om å lage film. Det er noe Bergen Internasjonale filmfestival ikke har prioritert. Festivalledelsen ser det verdifulle i å kunne vise filmer som tar opp samfunnsproblemer som er relevant for nåtiden: «*Der er vi litt annerledes enn de andre*», sier Fosse. Bergen Internasjonale filmfestivals satsing på filmer med tematikk som utfordrer publikum bidrar til å nå de kulturpolitiske målsettingene om å satse på kunstnerisk dristighet og originalitet som utfordrer publikum (St.meld.nr 22 [2006-2007]: 43). Redaktør Brit Aksnes er enig med Fosse og mener det unike ved Bergen Internasjonale filmfestival er at det fokuseres mye på tematikken i filmene, i stedet for filmstjerner eller filmens estetikk. Samtidig tilbyr Bergen Internasjonale filmfestival også de underholdende filmene som trekker et annet publikum enn de som utelukkende ønsker å få faglig utbytte. Filmfestivalen bidrar dermed til at publikum får tilbud både om den brede, populære filmen og om den filmen det ikke er kommersielt grunnlag for å vise (NOU 2001:5 10).

Gjennom Bergen Internasjonale filmfestivals filmprogram fra 2000-2012, ser man at filmer med tematikk som utfordrer publikum har hatt en sentral plass fra oppstarten. Tabell 4.3 presenterer en oversikt over antall filmer og et utvalg hyppigst brukte sjangre/tematikker fra festivalens oppstart og helt frem til 2012. Eksempelvis har dokumentarfilmer vært en del av filmfestivalens tilbud siden 2000. De første seks årene hadde programmet mindre systematisering av programinnstillingen med årlige tematiske undergrener som blant annet: Europeisk URO, Israel: Angst og Mentalitet, Migrasjon og Identitet, Konflikter og Traumer, Tsjetsjeniakrigene, Fokus: Latin-Amerika og Makt og Medier. De siste seks årene har derimot filmer om menneskerettigheter blitt samlet under Checkpoints-programmet, som de har sammen med Raftostiftelsen¹⁵

¹⁵ Raftostiftelsen er en politisk uavhengig organisasjon som arbeider for en global promotering av menneskerettigheter (www.rafto.no)

Tabell 4.3¹⁶ En oversikt over filmenes tematikk på BIFF fra 2000-2012

Årstall:	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Antall filmer:	85	87	93	119	102	120
Sjanger/tema:						
Internasjonalt konkurranseprogram		15	22	16	16	15
Førpremierer		18	23	33	27	34
Dokumentarfilm	9	9	16	26	34	47
Int. dokumentarfilm						
Norsk dokumentarfilm						
Dokumentarfilm - konkurranse						
Int. dokumentarfilmkonkurranse						
Norsk dokumentarfilmkonkurranse						
Checkpoints						
Checkpoints - konkurranse						
Europeisk URO				24		
Rett på video/DVD		4	6	5	5	7
Cinema Extraordinaire		22	13	26	15	11
Cinema Extraordinaire - konkurranse						
Midnight Craze				6	10	8
Norsk kortfilmkonkurranse					16	14
Internasjonalt kortfilmprogram						
Aktivismе						
Norsk studentdokumentar						
Gay + Lesbian			4	13	5	
Lesbian Propaganda Night			7	6	7	1
Gay Propaganda Night			10	7	8	12
Animasjon			3	5	5	3
Klima, miljø, vann/Klimafestivalen						
Filmpoolen						3
Musikalske takter						11
Økonomi/økologi						
Vestland, Vestland						
Kort i Vest/Film fra Vest (2012)						
Blått Lerret						
Kritikerprogram						

¹⁶ Basert på Bergen Internasjonale filmfestivals filmprogram fra 2000-2012.

Tabell 4.3¹⁷ En oversikt over filmenes tematikk på BIFF fra 2000-2012

Årstall:	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Antall filmer:	120	120	130	146	144	178	171
Sjanger/tema:							
Internasjonalt konkurranseprogram	15						
Førpremierer		36	29	29	18	23	20
Dokumentarfilm	37	60	72	65	78	95	100
Int. dokumentarfilm						37	74
Norsk dokumentarfilm						4	7
Dokumentarfilm - konkurranse	13	13	15	13	13		
Int. dokumentarfilmkonkurranse						13	
Norsk dokumentarfilmkonkurranse						13	7
Checkpoints		23	26	27	7	11	12
Checkpoints - konkurranse					11	11	10
Europeisk URO							
Rett på video/DVD	6	6	6		8	4	
Cinema Extraordinaire	20	18	16	23	26	25	34
Cinema Extraordinaire - konkurranse		13	14	14	15	11	
Midnight Craze	3	7	6	4	7	5	
Norsk kortfilmkonkurranse	14	15	11		7	6	6
Internasjonalt kortfilmprogram						4	
Aktivisme						11	6
Norsk studentdokumentar							3
Gay + Lesbian				9	7	7	11
Lesbian Propaganda Night	3	3	3				
Gay Propaganda Night	5	4	8				
Animasjon	3	1	1				
Klima, miljø, vann/Klimafestivalen	7	5	4			6	7
Filmpoolen	3	3	3				
Musikalske takter	8	13	12	13	8	16	7
Økonomi/økologi				6			
Vestland, Vestland					8		
Kort i Vest/Film fra Vest (2012)						9	9
Blått Lerret							3
Kritikerprogram						5	3

¹⁷ Basert på Bergen Internasjonale filmfestivals programkataloger fra 2000-2012.

Sentrale tema i filmprogrammet fra 2000 til 2006

I følge Tor Fosse ble det i 2000 vist 85 filmer på Bergen Internasjonale filmfestival, hvor ni av dem var dokumentarfilmer. Filmfestivalen hadde i tillegg et eget ungdomsprogram, et sci-fi-program, et midnattsprogram og et program kalt digitale produksjoner. De fant imidlertid raskt ut at ungdomsprogrammet ikke fungerte, mens dokumentarfilmprogrammet ble svært godt mottatt. Dermed ble det en naturlig vei mot et større program dedikert til dokumentarsjangeren. Sci-fi-programmet valgte de også å droppe i ettertid (Fosse, 2013). Året etter hadde Bergen Internasjonale filmfestival begynt å komme mer på plass, men det var riktignok ikke før i 2002 at de viste en større andel dokumentarfilmer under filmfestivalen (Tabell 4.3). Festivalledelsen ønsket likevel å fremme dokumentarsjangeren allerede i 2001, og anerkjente viktigheten i å vise film som kunne gi publikum noe mer enn underholdningsaspektet (Programkatalog, BIFF, 2001: 6) Fra 2001 til 2006 tilbudte Bergen Internasjonale filmfestival det som ble kalt «Internasjonalt konkurranseprogram» (Tabell 4.3), et program som gikk ut på å vise filmer som de mente burde komme på kino, men som ikke var blitt kjøpt av norske filmdistributører enda. Ved hjelp av en jury skulle det plukkes ut en verdig vinner som ble tildelt 75.000 kr av Norsk Filminstitutt, og det kunne resultere i norsk distribusjon (Programkatalog, BIFF, 2001).

I 2002 ble filmfestivalens profil ytterligere styrket og Tor Fosse skrev i programkatalogen at festivalen nå hadde en sterk rød tråd. Flere av dokumentarfilmene omhandlet tema som makt, og markerte deres innfallsvinkel til Norges deltakelse i krig (Programkatalog, BIFF, 2002: 4). I tillegg til å vise filmer med politiske innfallsvinkler, hadde Bergen Internasjonale filmfestival, i likhet med andre store internasjonale filmfestivaler, et program som hyllet asiatisk film. Et utvalg Kim Ki-duk-filmer, en anerkjent filmskaper fra Sør-Korea, ble vist på Cinemateket USF. Tor Fosse var stolt over å kunne presentere et perspektiv på Sør-Korea og Kim Ki-duk, og skrev i programkatalogen i 2002 at: «*Det at Toronto gjorde noe lignende for knapt en måned siden tar vi som et bevis på at vi følger med i timen. En slik satsing her i Bergen blir lagt merke til også internasjonalt.*» (Programkatalog, BIFF, 2002: 4). Året etter arrangerte Bergen Internasjonale filmfestival, sammen med Bergen Gay Pride, en minifestival med fem filmer som varte fra 5. til 9. mai. Festivalledelsen har alltid vært opptatt av å være aktuell og her viser de at helt fra starten av, er dette noe de også klarer å gjennomføre. I 2003 valgte Bergen Internasjonale filmfestival å ha Europa som hovedtema, og pekte på det faktum at flere av de beste filmene kommer fra Europa. I tillegg var det et poeng i seg selv å vise europeisk film som motvekt til den amerikanske dominansen på kinoen resten av året

(Programkatalog, BIFF, 2003: 6) Festivalen viste tidlig at de bidro til den kulturpolitiske målsettingen om å tilby publikum et bredt utvalg filmer (NOU 2001:5).

Noe som kjennetegner Bergen Internasjonale filmfestival i dag er deres satsing på skolefilmfestivalen. Allerede i 2003 inviterte filmfestivalen, sammen med Bergen Kino, Mediaverkstedet i Bergen og den kulturelle skolesekken i Bergen, tiendeklasser fra bergensområdet til å delta på skolefilmfestivalen. Målet var å vise elevene et utvalg kvalitetsfilmer i forskjellige sjangre som blant annet dokumentarfilm, kortfilm og spillefilm. Dette skulle være en inspirasjonskilde til videre arbeid med egen film. Elevene skulle gå sammen i klassene og lage sin egen kortfilm som deretter skulle vises i kinoens største sal. Satsingen på skoleelever fortsatte de neste årene, og i 2005 hadde Bergen Internasjonale filmfestival et prosjekt med Skolefilmfestivalen der 18 tiendeklasser fra Bergen laget egne filmer basert på Ibsen-Sitat i anledning Ibsen-året 2006. Prosjektet startet under festivalen i 2005 og ble avsluttet 7. februar 2006. Filmene premierte på Bergen Kino foran alle klassene som hadde deltatt. I tillegg hadde de kåring av juryens vinner og publikums favoritt (Tiendeklassinger lager Ibsen-kortfilm, 2006). Dermed fikk elevene anledning til å ta del i en kreativ læringsprosess av relevant norsk historie.

I 2004 var Bergen Internasjonale filmfestival opptatt av å vise filmer fra Latin-Amerika og viste åtte filmer fra Latin-amerikanske filmskapere. I tillegg viste de dokumentarfilmer som omhandlet Palestinakonflikten, med dokumentarfilmer som «Death in Gaza» av James Miller. Til sammenligning viste de også konflikten fra Israels synspunkt i 2006. Der ble publikum presentert for seks filmer om livet i Israel, blant annet gjennom dokumentarfilmen «Raised To Be Heros» av Jack Silberman. På den måten fremmet filmfestivalen et langt mer nyansert bilde av en konflikt som ellers omdiskuteres mye i media, samtidig som de viste filmer det ikke er kommersielt grunnlag for å vise (NOU 2001:5: 10). På dette tidspunktet hadde Bergen Internasjonale filmfestival et svært sterkt ønske om å fremme dokumentarfilmer, og Tor Fosse uttalte at: «*BIFF 2004 er en egen dokumentarfilmfestival i seg selv.*» (Programkatalog, BIFF, 2004: 94). På bakgrunn av filmfestivalens satsing på dokumentarfilm, var de naturlig nok opptatt av mediet film i seg selv også, både da og nå. Temaer som ytringsfrihet, medier og makt, var sentrale det året, noe flere av filmene på programmet gjenspeilte, blant annet ved hjelp av dokumentarene «The Revolution Will Not Be Televised» av Kim Bartley og Connacha Ó Briain, «Outfoxed» av Robert Greenwald og «Control Room» av Jehane Noujaim.

Som en demonstrasjon på ytringsfriheten viste de den kontroversielle filmen «The Origins of Aids» av Peter Chappell og Catherine Peix . Det er en dokumentarfilm som er bygget på boken «The River – A Journey Through the Source of HIV and AIDS» av journalisten Edward Hooper. Filmen tar for seg teorien om at aper kan ha vært infisert av et virus som på et tidspunkt har blitt overført til mennesket gjennom forskeres utvikling av poliomyelittvaksine ved bruk av vev fra apenyrrer i Afrika på slutten av 1950-tallet. Festivalledelsen la ut en forhåndsomtale av filmen på nettsidene sine, hvilket førte til stor protest fra professoren Stanley A. Plotkin, som ufrivillig medvirker i filmen. Han truet med rettslige tiltak om de viste filmen under Bergen Internasjonale filmfestival, hvilket også skjedde med Channel 4 i Storbritannia. Filmen var allerede vist på de to anerkjente filmfestivalene Toronto International Film Festival og TriBeCa i New York. Festivalledelsen ønsket å vise filmen både fordi den var interessant og spennende i seg selv, men på bakgrunn av trusler ble det særlig viktig for dem å ikke la seg stoppe. Den kraftige reaksjonen fra forskningsmiljøet representerte tematikken om ytringsfrihet, makt og medier, hvor makten i dette tilfellet var vitenskapen, mens mediet var filmen som ble truet. De tilbudte i tillegg et seminar som omhandlet ytringsfrihet. I den anledning var både Edward Hooper og regissør Catherine Peix gjester på filmfestivalen for å delta på det seminaret (Programkatalog, BIFF, 2004: 14).

Sentrale tema i filmprogrammet fra 2007 til 2012

Først i 2007 startet Bergen Internasjonale filmfestival et samarbeid med Raftostiftelsen hvor de opprettet et program kalt «Checkpoints» (Tabell 4.3). Programmet ble beskrevet som et: «[...] utfordrende, rystende og gripende filmprogram» (Programkatalog, BIFF, 2007: 6). Hovedmålet med det nye samarbeidet var å fremme menneskerettighetene gjennom undervisning og formidling. Ved bruk av filmer fra en rekke internasjonale filmskapere, skulle man rette fokus mot menneskerettighetssaker fra hele verden (ibid.). Under denne kategorien viste filmfestivalen 23 filmer om menneskerettigheter. Flere av filmene handlet det året om Irak-krigen med blant annet «No End In Sight» av Charles Ferguson. Det er en dokumentarfilm som belyser USAs udemokratiske metoder i krigen i Irak, og gir en oversikt over hva som skjedde før invasjonen 19. mars 2003. Filmen forteller også om ettervirkningene av invasjonen. Også "The Mark of Cain" av Marc Munden og spillefilmen "In The Valley of Elah" av Paul Haggis, handler om konsekvensene av krigen, sett fra

amerikanske og britiske soldaters ståsted (Hvorfor demokrati?, 2007).

Samme året hadde de «Klima og konsum» som tema for skolefilmfestivalen (St.meld.nr.22 [2006-2007]), et program som viser filmer som stiller seg kritisk til dagens høye konsum. Dagen før festivalstart var det fullbooket med nesten fire tusen skoleelever påmeldt. Jørn Lekve fra Sparebanken Vest¹⁸ fremhevet det som gjør at Bergen Internasjonale filmfestival er unik i norsk festivalsammenheng: «Andre filmfestivaler byr på endeløse rekker seminarer, og alle handler kun om film. BIFF er den eneste som inviterer ungdom inn for å se på resten av samfunnet.» (Synnevåg, 2007). Satsingen på tematikk som kretser rundt forskjellige problemstillinger om miljø var noe festivalen startet med allerede i 2006 (Tabell 4.3). Da tilbudte de et program kalt «Miljø og Bærekraftig utvikling» hvor de presenterte syv filmer som kretser rundt problemstillinger knyttet til bærekraftighet og miljø (Programkatalog, BIFF, 2006: 7). Festivalen for 2008 var også preget av et fokus på miljø. Det ble bestemt av FN at det internasjonale polaråret skulle strekke seg over to vintre. Under programmet «Polaråret» viste festivalen tre filmer om ulike aspekter ved forholdene rundt Arktis og Antarktis. I tillegg viste de fire filmer om «vann» for å vie oppmerksomhet til vår viktigste ressurs, som også var en svært aktuell og brennbar tematikk (Programkatalog, BIFF, 2008: 9).

I 2009 feiret Bergen Internasjonale filmfestival to jubileer. Det ene var 10-års jubileet til filmfestivalen og det andre var 20-års jubileet til Berlinmurens fall i 1989. For det førstnevnte jubileet ble filmer fra Bergen filmklubb på 80-tallet presentert, samt filmer fra Tromsø Internasjonale filmfestivals tidligere program (Programkatalog, BIFF, 2009: 4) For å feire 20-års jubileum til Berlinmurens fall, viste de ti filmer under kategorien «Jernteppefall». Filmene i denne kategorien gjenspeiler livet i forskjellige Østeuropeiske land i tillegg til at publikum får mulighetene til å se verket til flere forskjellige Østeuropeiske filmskapere. Det er flere av temaene på filmprogrammet som handlet om menneskerettigheter, homofili eller konflikter og krig. I både 2009 og 2010 tok Bergen Internasjonale filmfestival et steg i en ny retning og viste filmer som omhandlet realfag. Da ble videregående elever invitert til en gratis heldags dokumentarfilmfestival. Under disse dagene hadde filmfestivalen, sammen med ulike fagmiljøer, utviklet studieark til forberedelse og diskusjon i klassene (Programkatalog, BIFF, 2010: 28). Teknologi og realfag ble stående i fokus, i håp om å bidra til økt interesse for realfagene. Filmene de viste hadde relevans for rekrutteringen til disse studiene.

¹⁸ Sparebanken Vest er en av sponsorene til Bergen Internasjonale filmfestival (biff.no)

I den anledning innledet Bergen Internasjonale filmfestival et samarbeid med forskjellige forskningsmiljøer ved Universitetet i Bergen og VilVite Senteret, hvor fokuset var å vise dokumentarfilmer om oppfinnere. I tillegg hadde de et opplegg for elever og lærere kalt «Peace and love» som både Utenriksdepartementet og UNESCO-kommisjonen fant så verdifullt at de støttet det økonomisk. Filmene som ble vist under dette programmet var ment til å utforske ulike perspektiver ved fred og menneskerettigheter. Filmene fokuserte på positive initiativ med overraskende resultater, filmer som fremhevdde de mange ulike måtene det jobbes for fred på, endringene som skjer ved hjelp av kreativ undervisning, demonstrasjoner og holdningsendrende politikk. I den anledning utarbeidet festivalen studieark i samarbeid med Raftostiftelsen som elevene skulle jobbe med både før og etter filmvisningene (Programkatalog, BIFF, 2010: 28).

I 2011 la Bergen Internasjonale filmfestival «Kort i Vest» (Tabell 4.3) til på programmet. Et konsept hvor det ble vist alt fra nettdokumentarer til musikkvideo og kortfilm fra Vestlandet. Festivalledelsen ønsket å tilby publikum det de mente var best av lokale kortproduksjoner som man ellers ikke har anledning til å se på kinolerretet. I tillegg hadde de et program viet til USA kalt «Aftenlandet - USA». Filmene i programmet presenterte et syn på USAs finanskrise, miljøkriminalitet og hvordan energikonserns profitt går på bekostning av lokalbefolkningens helsevern (Programkatalog, 2011: 14). Året etter, i 2012, presenterte filmfestivalen for første gang et konsept kalt Blått Lerret (Tabell 4.3). Konseptet var et samarbeid med Litteraturhuset i Bergen. I et forsøk på å fremme det beste innen norsk film presenterte filmfestivalen i februar klipp fra norske filmer som skulle være en del av filmfestivalens program i oktober. Publikum fikk anledning til å treffe både filmskapere og skuespillere, og det hele var gratis for dem (Programkatalog, BIFF, 2012).

4.4 Rolle nr. 5. Gratis film til skoleelever

Bergen Internasjonale filmfestival har i en årrekke gjennom skolefilmfestivalen samarbeidet med ungdoms- og videregående skoler i bergensområdet fordi de ser viktigheten i å bruke film i læringsprosesser og som undervisning. Tor Fosse forklarer at filmene fungerer som en alternativ undervisningsarena, og det er noe som har utviklet seg til å bli svært populært i dag: *«Det vi gjør som veldig få andre gjør er at vi går inn i filmene, inn i temaet, prøver å finne røde tråder som vi da presenterer i en sammenheng og lager studieopplegg rundt det [...]»*

Filmen blir dermed et medie for å presentere ulike samfunnsaktuelle tema. Film handler ikke kun om forståelsen «underholdning», men det er også en læringsarena, med film som middel og kunnskap som målet. Gjennom den nasjonale kulturpolitikken vektlegges viktigheten av å bruke film i læringsprosessen. I NOU 2001:5 blir film omtalt i sammenheng med skolens læreplaner. Der står det at læreplanene skal legge opp til aktiv bruk av film i undervisningen (NOU 2001:5: 159). Denne målsettingen ble videreført i «Veiviseren. For det norske filmløftet» i Stortingsmelding nr. 22 (2006-2007) som handler om hvordan film skal representeres som et eget kulturuttrykk i vårt samfunn. Samtidig skal innsatsen med hensyn til barn og unge være en prioritert og integrert del av filmpolitikken. Filmområdet kom noe sent inn som et eget uttrykk i den kulturelle skolesekken, og det har ført til at det i store deler av landet ikke har blitt godt nok representert. Det blir derfor fastslått at Film & Kinos skoletilbud bør videreutvikles, og at det bør være et større fokus på film i den kulturelle skolesekken. Kulturdepartementet ønsker at elever fra en ung alder skal ha tilgang på et bredt spekter av kultur (St.meld.nr 22[2006-2007]). Bergen Internasjonale filmfestivals satsing på skoleelever er et svært viktig bidrag til den kulturpolitiske målsettingen om å aktivt bruke film i undervisningen.

Kristian Fyllingsnes er enig med Tor Fosse og forklarer at gratis filmvisning for skoleelever er en prioritering for festivalledelsen. En betydelig del av filmfestivalens publikum er skoleelevene som deltar på disse visningene. Fyllingsnes ser at det fort blir fullt når de legger ut nytt program for skolefilmfestivalen. Tor Fosse og Kristian Fyllingsnes er enige om at andre filmfestivaler ofte er mer opptatt av å ha seminarer og workshop om film og om det å lage film: «*BIFF er ikke så veldig opptatt av det. Det gjør at vi skiller oss ut og er litt annerledes enn flere av de andre filmfestivalene i Norge.*» sier Fosse. Samtidig prøver de også å være aktuelle, slik at det som tas opp i flere av filmene er utfordringer en ellers finner i samfunnet. Dette er noe som samsvarer med kulturpolitikken. I Stortingsmelding nr. 8 (2007-2008) står det blant annet at: «*For å utvikle elevenes kulturelle kompetanse for deltakelse i et multikulturelt samfunn skal opplæringen legge til rette for at elevene får kunnskaper om ulike kulturer [...]*» videre står det at «*Opplæringen skal fremme kulturforståelse og bidra til utvikling av både selvinnsikt og identitet, respekt og toleranse.*» (St.meld.nr. 8 [2007-2008]: 8). Det er en del av det Bergen Internasjonale filmfestival tilbyr gjennom et sterkt filmprogram preget av mangfold for skoleelever.

Det har derimot ikke alltid vært et like populært tiltak for skoleelever. «I 2006 måtte jeg ringe rundt til skolene for å få dem til å delta slik at festivalen muligens ville nå 1000 i besøkstall» sier Håkon Tveit, og fortsetter: «[...] I dag har det tallet økt til 15 000 i året. Det har altså blitt en stor utvikling i den rollen». I løpet av filmfestivalens 12 år har det vært 100.000 elevbesøk under skolevisningene. Filmfestivalen har i tillegg utviklet en egen nettportal for alle elever i landet hvor de legger ut dokumentarfilmer som har blitt presentert på Bergen Internasjonale filmfestival. På denne måten blir svært mange dokumentarer tilgjengelig i undervisningssammenheng (Fosse, 2013). Tveit mener Bergen Internasjonale filmfestivals rolle har vokst betydelig siden dens oppstart, både politisk og akademisk, og det er særlig tydelig innenfor skoleprosjektet. Skolefilmfestivalen er svært viktig for Bergen Internasjonale filmfestival. Dette er et prosjekt de driver uten at de får noen form for økonomisk støtte, og festivalledelsen legger mye arbeid ned i å lage program som kan opplyse og skape debatt for unge skoleelever i Bergen. Den økte interessen fra bergensskolene tyder på at Bergen Internasjonale filmfestival posisjonerer seg som en viktig samfunnsaktør som bruker film som et middel i en kunnskapsprosess.

Kristian Fyllingsnes forklarer at når festivalen utarbeider programmet til Skolefilmfestivalen er det hva som gir størst læringsutbytte for elevene som står i fokus. «Vi har et tydelig ønske om at vi vil at elevene skal bli utfordret og trekke sine egne meninger samtidig som de blir presentert for en sak fra forskjellige sider med forskjellige vinkler.» sier han. Fyllingsnes både tror og håper at om elevene har en viss holdning når de kommer til Bergen Internasjonale filmfestival, så vil den balanseres etter å ha deltatt på filmvisninger, seminarer og debatter. Filmfestivalen får også studiemateriell utviklet av uavhengige forskningsmiljø som har mer kunnskap om materialet. «Vi kan ikke ha kunnskap om alle områdene, så det er viktig for oss og samarbeide med andre institusjoner som Christian Mikkelsens Institutt, fagmiljø på universitetet eller lærere.» sier Fyllingsnes. Til tross for en stadig økende interesse fra læringsmiljøet, mener både Fyllingsnes og Håkon Tveit at Bergen Internasjonale filmfestivals satsing på skoleelever er oversett av Kulturdepartementet.

4.4.1 Film på Universitetet i Bergen

I 2012 startet Bergen Internasjonale filmfestival et samarbeid med Universitetet i Bergen. Medlemmer av fagmiljøet ved Universitetet ble invitert til å velge ut dokumentarfilmer de selv mente var interessante for både studenter og forskere. Da de viste dokumentarfilmen om

aktiv dødshjelp, «How To Die In Oregon» (Peter Richardsen, 2011), for personalet og studentene på Haukeland Universitetssykehus i 2011 ble det en stor suksess. *«Det er utrolig viktig for legene, sykepleierne og personalet som er der at de får sett dette og ta stilling til det. Vi ønsker å opplyse mennesker gjennom film»*, forteller redaktør Brit Aksnes.

Festivalleder og programsjef Tor Fosse mener Bergen Internasjonale filmfestivals rolle er langt mer betydningsfull enn som bare til underholdning: *«Vi er en kunnskapsfestival like mye som en filmfestival, vi har mange dokumentarer som kan være smale men som er relevante for de ulike fakultetene.»*, videre viser han til filmen «Symphony of the Soil» (Deborah Koons, 2012) som omhandler økologi og som derfor er relevant for både geologer og biologer. For Fosse er det en stor glede å kunne ha et program med filmer som appellerer på tvers av fakulteter. Det nye samarbeidet har vært suksessfullt i følge festivalens tidligere produsent Jan Ingar Grindheim. Han synes det er spennende at Bergen Internasjonale filmfestival har opparbeidet seg et samarbeid med Universitetet i Bergen, og ser at dokumentarer er noe som egner seg for faglig diskusjon. Han summerer det opp slik: *«Dokumentarer er et godt medium hvor komplekse problemstillinger kan sammenfattes og gis flere perspektiver.»* (Wehus, 2012).

Fagmiljø som Haukeland Universitetssykehus, Det medisinsk-odontologiske fakultet, Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, Bjerknessenteret og Det samfunnsvitenskapelige fakultet har alle valgt å kjøpe inn dokumentarfilmer fra festivalen som kan brukes i undervisningssammenheng. Lars Helge Nilsen ved Universitetet i Bergens kontor for samfunnskontakt er også fornøyd med det nye samarbeidet. Å vise relevante og aktuelle dokumentarfilmer i en slik sammenheng, som kan bygges ut med diskusjon og debatt, er et svært godt tilbud: *«[...] det synes mange studenter og undervisere også. Det gjør undervisningen interessant på nye måter.»* mener han. Filmene vises i auditorier som Egget på Studentsenteret, og etter at auditorier på hvert fakultet oppgraderes med Blu-Ray-systemer som gjør det mulig å spille av film i høy kvalitet, vil disse også brukes. *«BIFF er utrolig flinke til å finne filmer som er aktuelle, filmer som har veldig høy relevans for fagmiljøene. Jeg er imponert over innsatsen de har lagt ned»* sier Nilsen. Tor Fosse er også svært fornøyd med det nye samarbeidet og sier *«Vi tror dette bare er begynnelsen på et nytt eventyr»* (Wehus, 2012).

4.5 Rolle nr. 6. En festival for Bergen

Det skilles mellom bransjefestivaler og publikumsfestivaler (Dahle, Ryssevik og Engesæter, 2013: 17), og Bergen Internasjonale filmfestival har siden oppstarten vært en publikumsfestival. I løpet av de siste årene har likevel Bergen Internasjonale filmfestival ønsket å også være en møteplass for dokumentarfilmbransjen. Filmfestivalen befinner seg nå i økende grad i et skjæringspunkt mellom bransje- og publikumsfestival. For den regionale filmbransjen har Bergen Internasjonale filmfestival hatt en viktig rolle som en visningsarena. Filmfestivalen holder eksempelvis bransjetreff for filmbransjen på Vestlandet for å fremme Vestlandsfilmene. For publikum i Bergen, har filmfestivalen vært viktig for å bidra til et bredt filmtilbud. Filmfestivaler kan gi både økonomiske og samfunnsmessige ringvirkninger for de stedene og regionene de arrangeres i. Det gjelder både for det lokale næringslivet og for langsiktige samfunnsmessige virkninger i form av bolyst, stedsidentitet og oppmerksomhet (Dahle, Ryssavik, Engesæter, 2013: 54).

For den lokale filmbransjen i Bergen, fungerer Bergen Internasjonale filmfestival som et møtested for nyetablerte filmskapere, og en arena for faglig påfyll og kompetanseutveksling (Dahle, Ryssavik, Engesæter, 2013: 56). Bergen Kommunes lokale filmpolitikk, Filmmeldingen for Bergen Kommune «Sysselsetting og synlighet – filmproduksjon i Bergen frem mot 2020» (02/2011), beskriver de filmpolitiske målsettingene for Bergen. Det står klart at Byrådet mener lokal filmproduksjon vil ha stor økonomisk effekt på turismen. De mener også det er grunn til å anta at film og TV-serier kan ha en positiv effekt for regionens omdømme, og vil derfor at bergensregionen skal være godt synlig på film. Eksempelvis opplevde den svenske byen Ystad en tilstrømming av turister som følge av bøkene og filmene om romanfiguren Kurt Wallander. Et lignende eksempel finner man i New Zealand som også opplevde stor interesse fra turister i kjølevannet av serien Ringenes Herre (Bergen Kommunes Filmmelding, 2011: 13). Bergen er en by med mangfold av kulturtilbud innen både film, teater, musikk og dans. Som nevnt tidligere, ble byen kåret til Europeisk kulturhovedstad i 2000, og Bergen Internasjonale filmfestival er et av hovedtilbudene som fortsatt gjenstår etter den kåringen.

Festivalmedarbeider Håkon Tveit mener en kulturby som Bergen først og fremst må ha en ordentlig filmfestival som utfordrer det ordinære kinoprogrammet. Han mener også det er viktig at det finnes andre filmkulturelle tiltak i byen. «*En by som Bergen må også ha en*

filmklubb og et cinematek i tillegg til en festival.» sier han. Filmfestivalen er svært viktig for de som bor her, samtidig som den har en nøkkelposisjon til å skape et navn og et rykte for byen. Redaktør Brit Aksnes forteller at Bergen Internasjonale filmfestival er en av de beste og største festivalene i Norge, med flest antall spillefilmer, noe som gjør at den er har en helt unik posisjon. *«Den slår alle de andre norske festivalene på antall filmer, og det er jo en av de viktigste aspektene også, at det skal være noe for alle.»* I tillegg har de samarbeid med andre filmfestivaler, noe som også er svært viktig for kulturen i Bergen. Bystyret har vedtatt en overordnet kulturpolitisk ambisjon at Bergen skal være Nordens mest spennende kulturby (Bergen Kommunes Filmmelding, 2011: 27), og uten en stor filmfestival, kan det være vanskeligere å oppnå det. Samtidig ble det angitt i Stortingsmelding nr. 22 en målsetting at det skal være *«sterke filmmiljøer i alle deler av landet»* (St.meld.nr. 22 [2006-2007]: 37), noe Bergen Internasjonale filmfestival er med å opprettholde ved å vise filmer fra regionale og lokale filmskapere.

Bergen Internasjonale filmfestival er med på å vise Bergen som kulturby, og det kan være viktig på et internasjonalt nivå også, mener Håkon Tveit. Han trekker frem et eksempel da tidligere utenriksminister, Jonas Gahr Støre, var på besøk og snakket med palestinske aktivister og colombianske politikere (Ullebø, 2010). *«Når Bergenspolitikere ser dette, så ser de at Bergenske kulturinstitusjoner kan ha en rolle som går langt utenfor Bergen, og det tror jeg er veldig bra»*, sier Tveit. Det å bruke film til politisk aktivisme som går utenfor norske grenser, viser hvordan filmfestivalen har mange funksjoner. Samtidig er det også viktig å påpeke at Bergen Internasjonale filmfestival viser hvordan kulturinstitusjoner kan være samlingspunkt for både politiske miljø, næringslivet og universitetsmiljøet. Tor Fosse mener festivalen er spesielt viktig for byen på grunnlag av det nære forholdet til Universitetet i Bergen. *«Vi er svært bevisste på å betjene Universitetet.»* Fosse har siden han var med i Bergen filmklubb som student, alltid ønsket at Universitetet i Bergen skal være en viktig del av filmfestivalen.

Bergen Kinos direktør, Elisabeth Halvorsen, mener Bergen Internasjonale filmfestival er viktig for Bergen fordi den har vært med på å forme befolkningens syn på film og kino. *«I 2000 spurte vi bergenserne hvordan de så på Bergen Kino i forhold til hvorvidt det er kultur eller underholdning»* forteller Halvorsen, og fortsetter: *«Samme spørsmål ble stilt i 2012, og andelen som mente Bergen Kino og film er kultur og ikke underholdning alene, hadde økt»*. Halvorsen mener holdningsendringen til byens befolkning er noe Bergen Internasjonale

filmfestival har bidratt med: «*Jeg er overbevist om at dette er noe BIFF har bidratt til, det å styrke den oppfatningen av at film er en viktig del av vår kultur.*» sier hun. Det betyr at de må vise filmer som tar opp forskjellig tematikk som utfordrer publikum, samtidig som de også tilbyr filmer som er ren underholdning. Hun mener det er en økt bevisstgjøring av film som kultur, at det er noe som blir satt fokus på gjennom en festival, både i forkant, under og etter. «*Jeg er helt overbevist om at det har å gjøre med den jobben vi har gjort gjennom BIFF de siste 13 årene.*» Halvorsen påpeker videre at det i dagens samfunn er tilgang på mye film som ikke har tilstrekkelig kvalitet over seg. Dermed oppfordrer hun publikum til å benytte seg av en festival som Bergen Internasjonale filmfestival som tilbyr kvalitetsfilm i ulike sjangre. At filmfestivalen har en viktig rolle for publikum er noe filmanmelder for BA, Nils Olav Særeås, også understreker: «*[...] det som er tydelig er at BIFF prioriterer det bergenske publikum og vil gi dem opplevelser de ellers ikke får*» sier han (Nilsson, 2013).

For festivalleder og programsjef Tor Fosse setter filmfestivaler en by på kartet i flere sammenhenger, og han ser hvilke fordeler det har for byen. Bergen Internasjonale filmfestival er anerkjent internasjonalt blant annet på bakgrunn av dokumentarfilmsatsingen. «*Men også fordi vi har en del gjestende filmskapere som kommer hit og som er gode ambassadører for oss ute i verden når de vender hjem.*», sier Fosse, og fortsetter «*Ved å ta oss godt av de internasjonale gjestene og varte de opp, skapes et godt inntrykk av byen og ikke minst, av Norge*». Det fører til at Bergen blir satt på kartet som en filmby det er verdt å besøke. Redaktør Brit Aksnes mener også at Bergen Internasjonale filmfestival har en nøkkelrolle når det gjelder promotering av Bergen som et bra reisemål for turister ved at gjestene får en flott opplevelse her. Hun mener det er veldig viktig for hele byen. Bergen Internasjonale filmfestival er så synlig, så tilgjengelig, det er så lav terskel, forklarer hun. «*Du trenger ikke å være fiff for å gå på BIFF*» sier Aksnes før hun fortsetter: «*Det er virkelig en festival for alle.*» Dette beskriver en av Bergen Internasjonale filmfestivals roller i et kulturpolitisk perspektiv, som er å tilby filmer som er tilgjengelig for alle (St.meld.nr 22 [2006-2007]).

4.6 Oppsummering

Kapittel 4. beskriver de forskjellige rollene til Bergen Internasjonale filmfestival i et kulturpolitisk perspektiv. Kapittelet har besvart på del én av problemstillingen: «*Hvilke roller har Bergen Internasjonale filmfestival fra et kulturpolitisk perspektiv?*» Filmfestivalen tilbyr publikum et mangfold av filmer som både utfordrer, opplyser og skaper samfunnsdebatt og

engasjement. Det tilbys seminar, debatt og møter med filmskapere og de som medvirker i filmene. Skoleelever får tilbud om å se verdifulle dokumentarfilmer som kan drøftes på skolen i ettertid samtidig som de får et møte med filmverden utover underholdningsverdien.

Som demonstrert i figur 4.5 og 4.6 har festivalen også en nøkkelrolle for den kommunale film- og kinopolitikken. Uten Bergen Internasjonale filmfestival vil ikke Bergen Kino kunne opprettholde de kulturpolitiske målene som er satt om at et bredt utvalg filmer skal være tilgjengelig for alle. Figur 4.5 og 4.6 viser at Bergen Kino alene ikke klarer å opprettholde de kulturpolitiske målsettingene om å tilby 25 prosent norske filmer. Bergen Internasjonale filmfestival bidro til å nå den kulturpolitiske målsettingen ved å vise 8 prosent norsk film i 2012 (Figur 4.6). For mange filmskapere vil en visning under Bergen Internasjonale filmfestival være deres eneste visningsmulighet, og filmfestivalens satsing på Vestlandet, til at filmfestivalen også er viktig for den lokale filmbransjen. Det er gjennom disse rollene, Bergen Internasjonale filmfestival fremstår som en viktig institusjon som bidrar til å gjennomføre flere kulturpolitiske målsettinger.

Bergen Internasjonale filmfestival står overfor noen økonomiske, teknologiske og politiske utfordringer. For å opprettholde de ulike rollene er Bergen Internasjonale filmfestival avhengig av å ha tilstrekkelig økonomi og forutsigbare rammer. Organisasjonen Film & Kino, som er ansvarlig for å bevilge støtte til filmfestivalene i landet, har annonsert kutt i festivalstøtte. Det har medført at filmfestivalenes fremtid er usikker. Nye strømmetjenester som Netflix, kan også true filmfestivalens roller, nå som film har enda flere visningsmuligheter. Den nye Erna Solberg regjeringen medfører en ny kulturpolitikk, som dermed kan utfordre filmfestivalens roller. De ulike utfordringene Bergen Internasjonale filmfestival står overfor, skal drøftes i kapittel 5. Hvilke tiltak filmfestivalen gjennomfører for å bevare de rollene skal også besvares.

5.0 utfordringer og tiltak

I Kapittel 4. ble del én av problemstillingen besvart: *«Hvilke roller har Bergen Internasjonale filmfestival fra et kulturpolitisk perspektiv?»*. Kapittelet presenterte en kartlegging og dokumentasjon av filmfestivalens roller fra et kulturpolitisk perspektiv. Bergen Internasjonale filmfestival er en samfunnsaktør som bidrar til de filmpolitiske målene i kulturpolitikken. Filmfestivalen er viktig for demokratiet fordi det skaper samfunnsdebatt og opplysning samtidig som den fremmer mangfoldet i samfunnet. Bergen Internasjonale filmfestivalens roller er verdifulle for å opprettholde et variert kulturliv i Norge, men den er også viktig for næringslivet og for filmbransjen. I dette kapittelet skal andre del av problemstillingen bevarer, og den lyder som følger: *«Hva utfordrer de rollene, og hvilke tiltak gjennomfører filmfestivalen for å bevare de rollene?»*. Kapittelet vil ta for seg hvilke økonomiske, politiske og teknologiske utfordringer filmfestivalen står overfor.

En av de største utfordringene til Bergen Internasjonale filmfestival er kutt i festivalstøtte fra organisasjonen Film & Kino. Film & Kino har vært en svært viktig økonomisk støttespiller for norske filmfestivaler siden 2006, og dermed vil kuttene føre til at flere filmfestivaler ender opp i en sårbar posisjon. Mindre støtte fra Film & Kino har derfor ført til at Bergen Internasjonale filmfestival må bruke mye tid på å skaffe tilstrekkelig støtte gjennom private sponsorer og samarbeidspartnere. Etersom det i 2013 ble et regjeringsskifte og Erna Solbergs regjering kom til makten, er det flere av medlemmene i Bergen Internasjonale filmfestival som frykter fremtiden. En ny kulturpolitikk utformet av Erna Solbergs regjering, sammen med stadig flere visingsmuligheter for film, kan være utfordringer for Bergen Internasjonale filmfestival de kommende årene. Kapittel 5. vil se på hvilke tiltak Bergen Internasjonale filmfestival gjennomfører for å sørge for at de kulturpolitiske rollene de utfører bevarer. Det har i tillegg skjedd endringer ved Bergen Kino, som delvis ble solgt til SF Kino A/S i mars 2013. Etersom Bergen Kino eier Bergen Internasjonale filmfestival, skal dette kapittelet drøfte hvordan festivalledelsen og direktør for Bergen Kino stiller seg til delprivatiseringen av kinoen.

5.1 Kutt i festivalstøtte kan true rolle 1, 2, 3, 4 og 5

For Bergen Internasjonale filmfestival kan kuttene i festivalstøtte bety at de ikke lenger vil ha mulighet til å opprettholde sin posisjon som en samfunnsaktør, og det kan føre til at disse rollene blir rammet:

- Rolle 1. Tilby et program med mangfold av film basert på sjanger og opphavsland,
- Rolle 2. Tilby dokumentarfilmer,
- Rolle 3. Tilby visningsarena for norsk film
- Rolle 4. Tilby et filmprogram med tematisk utfordrende filmer, og
- Rolle 5. Tilby gratis filmer til skoleelever.

Organisasjonen Film & Kino overtok i 2006 hovedansvaret for å utbetale støtte til de forskjellige norske filmfestivalene på bakgrunn av deres inntekter fra blant annet DVD-salget (etterhvert også Blu-Ray-salget). Det har i ettertid skjedd store teknologiske endringer med eksempelvis strømmingstjenester som Netflix, noe som har ført til et kraftig fall i DVD- og Blu-Ray-salget. I følge årboken for 2012 fra Film & Kino, salget falt med nesten 13 prosent fra 2011 til 2012 (Film & Kino Årbok 2012). Men nedgangen i festivalstøtte har vært merkbar allerede siden 2007, når DVD-salget var på topp (Dahle, Ryssevik, Engesæter, 2013: 9). Dette har ført til at Film & Kino har måttet redusere sitt budsjett med 18 millioner kroner i 2012. Det betyr at støtten til filmfestivaler gikk fra 16,7 millioner i 2011 til 13,7 millioner i 2012 (Sørensen, 2011). Nåværende leder i Film & Kino, Lene Løken, forklarer at enkelte av oppgavene de er pålagt ble overført til dem fra statsbudsjettet i en periode da Film & Kino hadde gode inntekter fra DVD-salget, men slik er ikke realiteten lenger: «*Situasjonen er blitt akutt [...] Nå har vi ikke lenger penger til å dekke oppgavene vi er pålagt, og derfor må departementet ta et ansvar [...]*» forklarer Løken (Støren, 2013). Stoltenberg II Regjeringen foreslo å gi 11,2 millioner kroner i støtte til filmfestivaler og cinemateker for 2014. Det var en midlertidig løsning og ikke en langsiktig plan, som hverken fører til tryggere økonomiske rammer eller forutsigbare framtidsrammer. Stortingsrepresentant Jette Christensen (AP) mener det må brukes mer tid på å finne langsiktige løsninger som kan sørge for tryggere rammer for filmfestivalene i Norge. Christensen anser Bergen Internasjonale filmfestival som en kulturformidler, men også som en viktig debattarena og mener det derfor ikke bare er

viktig for kulturen, men også for demokratiet (Aursland og Gorseth, 2013).

De økonomiske kuttene kan føre til at Bergen Internasjonale filmfestival ikke lenger har mulighet til å opprettholde flere av de ulike rollene sine. For filmprogrammet kan det bety mindre mangfold av filmer basert på sjanger og opphavsland, og mer kommersielle titler i stedet for kvalitets- og dokumentarfilmer. Flere av de norske filmene som vises vil ikke kunne tiltrekke seg et stort publikum, hvilket kan føre til at filmfestivalen må være enda mer selektiv ved valg av norske titler. I tillegg kan det føre til at filmfestivalen ikke har midler til å prioritere smale filmer som tematisk både utfordrer og opplyser publikum. Samtidig kan en av filmfestivalens største satsingsområder – skolefilmfestivalen – bli nedprioritert. Bergen Internasjonale filmfestival tilbyr debatter og seminarer om filmer med kontroversielle tema, et tilbud som festivalledelsen anser som svært viktig. Festivalledelsen ønsker ikke at det skal være en ensartet debatt, men heller tilby nyanserte innspill fra ulike mennesker. *«Det er jo veldig viktig for oss å ha disse debattere rundt filmene, for hva er film? Film er på en måte bare et medium før meninger. Og de meningene blir ytret ved hjelp av filmmediet.»*, sier redaktør Brit Aksnes.

Uten tilstrekkelig finansiering ser festivalledelsen seg nødt å kutte ned på debatter og seminarer som holdes under Bergen Internasjonale filmfestival. Filmfestivalen er allerede nødt å være selektive i valg av internasjonale filmskapere og gjester, og store internasjonale filmstjerner er noe de ikke har råd til. *«Vi må se det i forhold til debatter og skoleforestillinger»* sier festivalleder og programsjef Tor Fosse (Johnsen, 2012). Brit Aksnes forteller om debatten de arrangerte når de viste «Scarlet Road» (Catherine Scott, 2011). I den anledning ble det holdt en diskusjon hvor Jette Christensen (AP), Synnøve Økland Jahnsen (forsker ved Senter for kvinne- og kjønnsforskning ved UiB), de to prostituerte i filmen Pye Jakobsson og Rachel Wotton, deltok mens Charlotte Myrbråten (redaktør i tidsskriftet FETT) fungerte som ordfører (Sørensen, 2012). Aksnes forteller at det ble en svært dårlig stemning mellom de to prostituerte Jakobsson og Wotton og Christensen og Myrbråten ettersom de var motpoler i denne diskusjonen. *«Men det er en viktig del av en debatt, og spesielt når tematikken er så nyansert»* sier Aksnes. Det handler om å utfordre publikum med filmer som kan skape debatt og ettertanke, og er en del av de filmpolitiske målene i kulturpolitikken (St.meld.nr 22 [2006-2007]: 43).

Bergen Internasjonale filmfestivals ledelse har over en lengre periode opplevd av det ikke tildeles tilstrekkelig økonomisk støtte til filmfestivalen: «*Det er alltid hardt og det er den største utfordringen til en organisasjon som BIFF.*» sier Bergen Kinøs direktør Elisabeth Halvorsen. Redaktør Brit Aksnes trekker frem at digitaliseringen av Bergen Kino i 2011, førte til ytterligere press på festivalen som allerede da merket en nedgang i festivalstøtte. De siste årene har riktignok både fylke og kommune kommet mer på bane i forhold til å gi støtte. Prosjektleder Ingebjørg Aarhus Braseth forteller at også hun opplever at økonomien er noe de må forholde seg til daglig. Det kan skape vansker for dem når de forsøker å utføre et arbeid. Det er viktig å begrense utgiftene til et minimum, noe som fører med seg en del problemer for festivalledelsen når de skal legge opp filmprogrammet. «*Det vil naturlig nok gå ut over antall arrangementer som kan arrangeres og gjør at man har mindre spillerom når det gjelder diverse arrangementer.*» Aarhus Braseth peker på at det er svært kostbart å drive en festival som Bergen Internasjonale filmfestival, både når det gjelder arbeidskraften og når det gjelder leie av lokaler til filmvisning.

Organisasjonen Film & Kino var inne med 16 prosent av omsetningen i 2011, 12,4 prosent i 2012 mens det i 2014 kan bli så lite som 6 prosent forklarer Tor Fosse. Noe av årsaken til at den økonomiske støtten uteblir er fordi en stor del av filmpolitikken både regionalt, lokalt og nasjonalt, handler om filmproduksjon, og ikke film distribusjon. «*Vi føler at vi ikke blir sett i det hele tatt fordi vi må virkelig kjempe om å få pengestøtte.*» sier han. Teknisk ansvarlig Sigurd Wik mener det å ta vare på filmhistorien i sin originale form, som i en kino, virker overhodet ikke som en prioritet for regjeringen. «*Det er veldig langt fra den statusen man tillegger kunstfeltet eller teaterfeltet.*» sier han. Wik er enig med Tor Fosse og mener et av hovedproblemene er at regjeringen og staten ikke tar filmformidling på alvor i Norge. Det overlates i stedet til andre institusjoner. «*Støtten til filmfestivaler og Cinemateket har vært avhengig av DVD-salget, og det henger ikke på greip.*» Wik er skuffet over hvordan det ikke klares å se sammenhengen mellom film og andre kunstarter. «*Skal støtten til Filharmonien være avhengig av CD-salget?*», spør han.

Festivalleder og programsjef Tor Fosse mener det er et problem at eksempelvis Festspillene i Bergen tar store deler av sponsormarkedet, men Vestnorsk filmsenter får tildelt svært mye midler. «*De skal liksom ivareta veldig mange sider av filmproduksjon, mens vi egentlig bare skal vise film.*», sier Fosse. Dermed blir det en større utfordring for Bergen Internasjonale filmfestival å skaffe økonomisk støtte fra private sponsorer. Fosse mener filmfestivalens roller

omfatter mer enn kun filmformidling. «Vi mener at vi er gode på en hel rekke områder som myndighetene både i kommunen og fylket må få øynene opp for.» Fosse er klar på at det bør anerkjennes at Bergen Internasjonale filmfestival faktisk bidrar til å oppnå en hel del kulturpolitiske roller som også koster penger og som bør få støtte. Han trekker frem satsingen de har hatt på videregående skole i over 12 år. «Der har vi ikke fått et rødt øre fra fylket, og det er fylket som har ansvar for videregående skole.» Fosse anslår at etter hvert som organisasjonen Film & Kino opplever enda større nedgang i midler, vil regjeringen være nødt å øke budsjettet for film- og kinopolitikk i kulturpolitikken. «Dersom den statlige støtten på én million forsvinner, så er vi nødt å bli mer kommersielle, men vi håper at vi ikke skal miste så mye penger.» avslutter han.

I Prop.1.S [2013-2014] legger Erna Solbergs regjering opp til å bruke 153,7 millioner kroner av Statsbudsjettet på film og medieformål. Det er en økning på 2 millioner. Det vil også være en bevilgning på 441,5 millioner kroner til Filmfondet, som redusert med 32,5 millioner kroner. I tillegg beregnes 1 million kroner til disposisjon for å dekke nye og uforutsette behov som dukker opp i budsjettåret (Prop.1.S [2013-2014]: 50-51). Tor Fosse etterlyser en mer helhetlig politikk når det gjelder filmdistribusjon og filmformidling. Det brukes mye midler på produksjon av film, men hvem skal vise disse filmene? Han håper likevel at de neste årene byr på større fokus på selve distribusjonen av film, noe han mener er en nødvendighet. Erna Solbergs regjering har derimot ikke konkretisert noen nye mål angående filmdistribusjon i budsjettet for 2014 og det tyder på at situasjonen vil forbli den samme for festivalledelsen i Bergen Internasjonale filmfestival det kommende året (Prop.1.S [2013-2014]: 50-51).

5.2 Kutt i festivalstøtte; Hvilke tiltak gjøres?

Kutt i festivalstøtte har ført til at Bergen Internasjonale filmfestival har stått overfor enkelte utfordringer. For å opprettholde rollene sine har de vært nødt å utføre en del tiltak. Et av tiltakene filmfestivalen har gjort er å skaffe seg samarbeidspartnere som kan bidra økonomisk. Bergen Internasjonale filmfestival har forsøkt å finne ulike organisasjoner som filmfestivalen kan skape et samarbeid med. Det er arbeid som er svært tidskrevende, men som har blitt en av festivalledelsens viktigste arbeidsoppgaver. Festivalmedarbeider Håkon Tveit forklarer at arbeidet med å finne nye samarbeidspartnere er noe som prioriteres høyt innen festivalledelsen: «Vi takler kutt i festivalstøtte ganske offensivt.», sier han før han fortsetter: «Vi prøver for eksempel å samarbeide med nye aktører og organisasjoner som kan bidra

økonomisk.» Tveit tror at arbeidet med å finne samarbeidspartnere har vært med på å få Tor Fosse til å konkretisere Bergen Internasjonale filmfestivals profil. Det har resultert i at filmfestivalen også kan appellere til forskjellige aktører som for eksempel Universitetet i Bergen.

Prosjektleder Ingebjørg Aarhus Braseth forklarer at en del av søknadene om støtte sendes ut tidlig på året, men det gjelder også å finne offentlige støtteordninger som kan passe. Det jobbes derfor hardt med å finne filmer og spesifikke prosjekter som gjør at de kan samarbeide med fylkeskommunen og kommunen, noe som treffer deres målsetninger og retningslinjer. Både Kulturelt utviklingsprogram (KUP) og Regionalt utviklingsprogram (RUP) i Hordaland fylkeskommunen kontaktes for eksempel. *«Fra år til år må man finne arrangementer som kan passe inn i de støtteordningene, så det er et veldig tidskrevende arbeid både med søknadsprosessen og rapporteringene etterpå»* sier hun. I tillegg til dette er de også nødt å finne private samarbeidspartnere og sponsorer som kan støtte diverse prosjekter. Det er ikke alltid like lett å balansere alle de forskjellige samarbeidspartnerne når de har filmer på programmet som går på kryss og tvers av hva enkelte av dem står for. *«Man har alltid et dilemma om hvem som skal støtte hva, og hvor mye en må utfordre diverse selskaper.»* forteller Aarhus Braseth.

Festivalmedarbeider Håkon Tveit forteller at det er spesielt viktig å finne en god balanse mellom de forskjellige sponsorene og de filmene de velger å vise, men samtidig ikke la seg overkjøre. *«Vi kan for eksempel jobbe med realfag for å bli venner med Statoil, men samtidig vise menneskerettighetsfilmer som trækker på tærne til Statoil.»* sier Tveit. Han mener Bergen Internasjonale filmfestival har funnet seg selv gradvis, og synes ikke det har vært nødvendig å måtte gi slipp på det å vise alternativ spillefilm som er både kunstnerisk og provoserende filmatisk, på tross av samarbeid med forskjellige motstridende bedrifter. Assisterende programsjef Kristian Fyllingsnes forteller at de møter mange positive reaksjoner når de er på utkikk etter nye samarbeidspartnere. Det tror han er fordi de samarbeider med aktører som ønsker å skape debatt om det samme som de ønsker. *«Det at film er så åpen og tilgjengelig for alle, gjør at man kan ta kompliserte emner og gjøre det mye lettere.»* forklarer han. Samtidig kan man ved hjelp av film gjøre saker som ikke alltid er like lett å selge mer attraktive for publikum. *«Film er et veldig bra medium, fordi det er så enkelt å forholde seg til.»* mener Fyllingsnes.

En av samarbeidspartnerne til Bergen Internasjonale filmfestival er Miljøverndepartementet på bakgrunn av filmfestivalens satsing på klimadebatten (Tabell 4.4). «*Tor Fosse er flink å se videre. Grønt lerret, det å satse på miljø har vist seg å være svært bra.*» sier redaktør Brit Aksnes. Den nye satsingen for 2012, Grønt lerret, viderefører og vedlikeholder samarbeidet med Miljøverndepartementet. Grønt lerret har ført til at Regionalt utviklingsprogram (RUP) i Hordaland fylkeskommunen bidrar med økonomisk støtte til prosjektet (Knutepunkt i dokumentar- Noreg, 2013). Aksnes forteller videre at Nordhavområdene er i 2013 blitt et satsingsområde, noe som trekker Canada inn i bildet også. Dette er noe som for eksempel Miljøverndepartementet er veldig positive til. «*Det blir mye politikk inn i bildet.*» sier hun, og påpeker at det også er en del av rollene deres. I tillegg har festivalen tilbudt Checkpoints-programmet siden 2007 (Tabell 4.4), et program som handler om menneskerettigheter. «*Vi samarbeider med Raftostiftelsen med Checkpoints-programmet, samtidig som vi også får støtte fra Bergen Kommune*» forteller Aksnes. Midlene festivalen får fra dem går til vedlikehold av prosjekter som tar opp diskusjonen om miljø og klima gjennom klimafestivalen. Hun forklarer at det er veldig tematisk oppbygd, og hun anser Checkpoints-programmet som særdeles viktig for filmfestivalen. «*Vi får nok en del støtte på grunn av det, og det er særlig Raftostiftelsen som har en nøkkelrolle der.*» Aksnes tror at det å ha Raftostiftelsen som samarbeidspartner skaper ringvirkninger i form av støtte fra andre sponsorer som ønsker å assosiere seg med den stiftelsen.

Bergen Internasjonale filmfestivals ledelse anser skolefilmfestivalen som et svært viktig tiltak: «*Tidligere har prosjektet mottatt noe økonomisk støttet fra Visjon Vest*» sier festivalleder og programsjef Tor Fosse, for han fortsetter: «*Etter hvert uteble det også*». Skolefilmfestivalen støttes ikke av andre organisasjoner, hvilket betyr at skolefilmfestivalen blir en ren utgift for festivalens side, men fordi de mener det er så viktig, velger de å gjennomføre det likevel. «*Det jobbes mye fra BIFF sin side for å finne partnere som kan gå inn og støtte dette. Det å vinkle dette tematisk, lage oppgaver som en kan diskutere og jobbe med, det har vært viktig.*», sier Bergen Kinos direktør Elisabeth Halvorsen. Bergen Internasjonale filmfestival har fått gode tilbakemeldinger på den jobben som har blitt gjort i forhold til dette. Det at de finner tematikk og knytter det rett opp mot aktuelle personer, tema, situasjoner, og det generelle miljøperspektivet, settes stor pris på. Det vil derfor ikke være et alternativ for festivalledelsen å fjerne dette tilbudet, i stedet settes det inn mye ressurser for å skaffe tilstrekkelig økonomisk støtte.

Filmfestivalen har tidligere søkt om å bli knutepunktfestival for dokumentarfilm. Dersom de fikk status som knutepunktfestival ville den økonomiske usikkerheten trolig blitt løst. I St.meld.nr 61 [1991-1992] Kultur i tiden, ble begrepet knutepunkt definert slik: *«Knutepunktinstitusjonene er tenkt å få en fremtidig rolle som bærere av et nasjonalt kulturansvar og samtidig ha en regional og lokal tilknytning»* (St.meld.nr. 10 [2007-2008]: 7) Videre står det at knutepunktinstitusjonene skal ha en felles statlig og kommunal finansiering (ibid.). Å bli knutepunktfestival ville riktignok gitt Bergen Internasjonale filmfestival noen premisser, men det gir også økonomisk trygghet slik at festivalledelsen kan planlegge festivalens fremtid. Festivalledelsen har eksempelvis flere prosjekter og ideer som de er nødt å holde på helt til de vet at de får den støtten de faktisk trenger til å utføre det arbeidet de må. *«Det går for eksempel på ansettelse av prosjektmedarbeidere som man må holde igjen på til en vet, og det er klart at det er en stor utfordring.»* sier Elisabeth Halvorsen. Å bli knutepunktfestival betyr at festivalen kommer på statsbudsjettet og vil dermed ikke være avhengig av et budsjett som kan variere med flere millioner kroner årlig. Festival-ledelsen i Bergen Internasjonale filmfestival bruker svært mye tid og ressurser på å søke om støtte, for å tiltrekke seg sponsorer, for å bearbeide sponsorer, og for å holde på de som er der i dag samtidig som de er ute og rekrutterer nye. *«Det er en stor jobb, og det er en kontinuerlig jobb. Mer forutsigbare rammer hadde vært det beste.»* sier Halvorsen. Brit Aksnes trekker inn dagens politiske situasjon og forteller at dersom tidligere kulturminister Hadia Tajik ikke vil gjøre noe med det, så betviler hun at Siv Jensen kommer til å gjøre det. Det har tidligere ikke vært stor fokus på filmfestivalene i Kulturløftene, noe hun håper vil endre seg for fremtiden. *«Vi får støtte i den forstand at de er positiv til festivalen i ordelag, men det hjelper ikke så mye som penger på bok.»* sier Aksnes. Selv om de synes det er hyggelig å høre at festivalen er godt likt, er det viktig at den helhetlige Kulturpolitikken handler om å bevare landets filmfestivaler ved å gi tilstrekkelig støtte.

5.3 Privatisering av Bergen Kino kan true rolle 1, 2, 4 og 6

Da det ble vedtatt at Bergen Kino skulle selge 49 prosent av aksjene til SF/Kino (Mæland og Ullebø, 2013) skapte det bekymring for enkelte i Bergen Internasjonale filmfestivalens festivalledelse. Frykten var at filmfestivalen ikke kunne drives slik den tidligere har gjort. Som resultat av delprivatiseringen kan flere av de kulturpolitiske rollene trues, deriblant:

- Rolle 1. Tilby et program med mangfold av filmer basert på sjanger og opphavsland,
- Rolle 2. Tilby dokumentarfilmer,
- Rolle .
- Rolle 4. Tilby et filmprogram med tematisk utfordrende filmer, og
- Rolle 6. Tilby en visningsarena for regional og lokal film samtidig som Bergen promoteres.

Ettersom Bergen Internasjonale filmfestival eies av Bergen Kino, som bidrar med driftsstøtte, disponerer deler av kinolokalene og bidrar med personell, er dette et vedtak som kan ha direkte innvirkning på festivalen. Tidligere kommunalråd i Bergen Kommune Terje Ohnstad (AP) har tidligere uttrykt frykt for både filmtilbudet i Bergen og for fremtiden til Bergen Internasjonale filmfestival ved delsalget av Bergen Kino. Filmfestivalen blir direkte subsidiert av Bergen Kino og dermed kan delsalget føre til konsekvenser for dem. *«En ny eierstruktur kan endre på dette. I så fall vil det bli tragisk for filmbyen Bergen»* sier Ohnstad (Johnsen, 2010). Til tross for bekymringer for festivalens fremtid, velger Bergen Internasjonale filmfestivals ledelse likevel å forholde seg positive til endringene. Redaktør Brit Aksnes fremhever at SF Kino A/S har gjort det klart at de er svært opptatt av Bergen Internasjonale filmfestival som en del av Bergen Kinos totale tilbud. *«Men plutselig kan det jo endre seg. Man kan ikke forutsi framtiden og hva som vil skje da.»* sier hun.

Festivalleder og programsjef Tor Fosse er enig med Brit Aksnes og synes det er betryggende at SF/Kino har vist så stor interesse for Bergen Internasjonale filmfestival og ønsker å videreføre denne tradisjonen. Han er likevel klar på at man aldri kan være helt sikker når det gjelder privatisering: *«Vi har jo hatt underskudd de siste årene og det er jo Bergen kino som eier BIFF sånn at de har vært nødt til å redde økonomien flere ganger.»* Fosse ser problemet i at det trolig ikke lenger er ønskelig for dem nå som Bergen Kino er blitt delprivatisert. *«Det er klart at nå er jo det en litt annen sak.»* sier han. Også Aksnes peker på baksiden og problemet ved privatisering, og mener man aldri helt kan stole på de private aktørene ettersom det for dem handler om økonomisk gevinst. *«Er det ikke bra butikk så er de nødt å ta grep.»* forklarer hun og fortsetter: *«Staten derimot, skal ivareta kulturelle tiltak og for dem er den kulturelle kapitalen viktig til tross for nedgangstider.»* For private aktører handler det naturligvis hovedsakelig om profitt. Også tidligere kulturbyråd Henning Warloe (H), uttrykte i 2008 at han var uenig med Bergen Kommune i beslutningen å selge Bergen Kino. Han fryktet

at det ville resultere i et dårligere tilbud av kvalitetsfilm på kinoen. *«Indirekte subsidiering skjer fordi vi har pålagt Bergen Kino å vise smale kvalitetsfilmer, og de er sjelden eller aldri lønnsomme.»* uttalte han. Han anså at privatisering trolig ville føre til at det ble vist en enda større andel filmer fra USA. Warloe mente Bergen Kino skulle yte et godt kulturtilbud til bergenserne, og synes derfor det viktigste var å ha et variert og godt tilbud (Tønder, 2010).

Bergen Kinos direktør Elisabeth Halvorsen anser ikke delprivatiseringen som et problem for Bergen Internasjonale filmfestival, og hun ikke bekymret for salget. Hun stoler på at filmfestivalen vil bevares slik som avtalt, og ser ikke noe som tyder på at festivalen vil bli hverken nedprioritert eller avvirket helt. *«SF/Kino eier nå 49 prosent av aksjene i Bergen Kino, og i aksjonæravtalen står det veldig klart at BIFF skal videreføres.»* sier Halvorsen. Dette var en av betingelsene politikerne satt for et eventuelt salg da den prosessen ble startet. Halvorsen forklarer at det ligger veldig klart i avtalen at Bergen Internasjonale filmfestival skal bestå og skal ha støtte fra Bergen Kino på det nivået som det har vært frem til i dag. I følge Halvorsen har SF Kino A/S uttalt at selskapet ser verdien i Bergen Internasjonale filmfestival både for Bergen Kino og som en festival i seg selv. Halvorsen mener derfor at det ikke er grunn til bekymring når det gjelder delsalget av kinoen. Prosjektleder Ingebjørg Aarhus Braseth og festivalmedarbeider Håkon Tveit er derimot noe uenig med Halvorsen. Aarhus Braseth forteller at hun var med å demonstrere utenfor Bergen Kino, og mener salget av kinoen var et svært dårlig trekk av Bergen Kommune. Tveit er enig og forstår i utgangspunktet ikke hvorfor det ble gjort. *«Jeg tror politikerne i Bergen Kommune gjør sitt ytterste for å sabotere fremtiden til BIFF ved å selge unna og pisse i vår kollektive bukse for å holde seg selv varm i en kort stund.»* sier han og mener delprivatiseringen av Bergen Kino skaper en usikker fremtid for både kinoen og Bergen Internasjonale filmfestival.

Håkon Tveit trekker videre frem at det er stor fare for videresalg av Bergen Kino, og da er det ikke lenger gitt at festivalen er ønskelig: *«Nå har de solgt Bergen Kino til SF/Kino og hvordan blir solgt videre og hvilke premisser som ligger til grunn for dem da, er uvisst. Uansett hvor uttalte kravene deres er om profitt - det er jo allerede profitt?»* Tveit mener at bare tanken om krav fra en privat aktør vil kunne føre til at styret i Bergen Kino vil legge visse bånd på seg, og prøve å tekkes disse medeierne. *«Det å ekspropriere er ikke et ord som er i vinden i Europa for tiden, så jeg ser på en måte ikke en vei tilbake om det skulle vise seg å få katastrofale følger.»* sier han og stiller seg kritisk til Bergen Kinos framtid. Tveit mener spørsmålet heller kommer til å være om kinoen skal privatiseres helt etter hvert. Tidligere

administrative leder, Oddleiv Vik, ser heller ikke noe positivt i salget av Bergen Kino. «*Jeg synes det er svært tragisk*» sier han og fortsetter: «*Til tross for at BIFF er et arrangement som får medieoppmerksomhet, fester seg i folks bevissthet og oppnår høye besøkstall, endte det opp med at Bergen Kino ble solgt likevel*». Selv om Vik ikke har arbeidet med Bergen Internasjonale filmfestival siden 2008, har Vik hatt en sentral rolle for filmfestivalens oppstart sammen med Tor Fosse. Vik har erfaring med å drive en festival og mener det er uforståelig at Bergen Kommune tok dette valget. Både for festivalen og for kinoen alene.

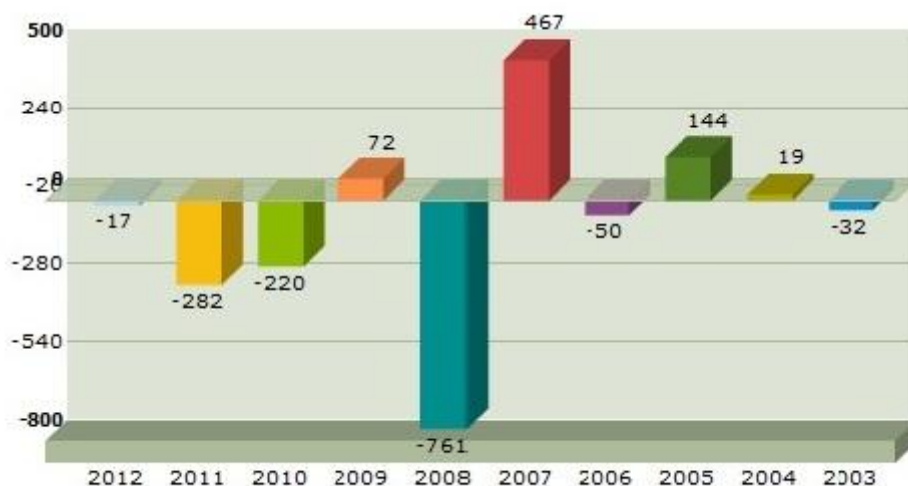
Fordi det kommunale kinosystemet kan ta andre hensyn enn rent kommersielle, har det blitt sett på som en garantist for et bredt filmrepertoar. Det er derimot et omdiskutert tema om hvorvidt de kommersielle kinoene tilbyr et større mangfold av filmer enn de private, og komparative studier av kinorepertoar i norske og skandinaviske byer viser at det ikke er større forskjeller (Asbjørnsen og Solum, 2008: 63). Eksempelvis viste kinosjef ved den privateide kinoen i Skien, Espen Raastad, til en sammenligning av antall filmtitler på kinoen i Skien og i Porsgrunn. I 2012 hadde den kommunale kinoen i Porsgrunn 169 filmtitler på programmet, mens Skien Kino hadde 188 ulike titler. Tom Andersen, den kommunale kinosjefen ved Porsgrunn Kino, hevder at forskjellen mellom de to kinoene handler i hovedsak om hvor lenge de smale filmene blir vist på kino. I motsetning til Skien Kino, velger Porsgrunn Kino å tilby smalere filmer over en lengre periode, noe Andersen mener gir publikum tid til å varme opp til filmen (Syversen, 2013). Når det gjelder kinoens publikumsoppslutning, har det vist seg å være vesentlige forskjeller mellom eksempelvis Sverige, Finland og Norge. I Sverige eies nær 98 prosent av kinosetene i de 20 største svenske byene av SF Bio (nå SF Kino A/S), mens Finnkino står bak 65 prosent av kinomarkedet i Finland. Tall fra Film & Kino for 2010 viser at det i snitt pr. innbygger ble solgt 1,7 kinobilletter i Sverige, 1,4 billetter i Finland og 2,24 billetter i Norge (Pedersen, Boracco, Heyerdahl og Dahr: 2012)..

Utfordringer ved privatisering?

Prosjektleder Ingebjørg Aarhus Braseth og festivalmedarbeider Håkon Tveit har ytret bekymring over delprivatisering av Bergen Kino. Bergen Kommunes kommunalråd Harald Schjelderup (AP) og tidligere styreleder for Bergen Internasjonale filmfestival mener bekymringene kan være berettiget. Den tidligere byråd for helse og sosial i Bergen Kommune, Liv Røssland (FrP) uttalte i Bergens Tidende 27.01.2013 (Sandvik, 2013) at private kinoselskaper stod bak de største og viktigste festivalene det i resten av Norden og Europa.

Utsagnet var en del av forklaringen til hvorfor delprivatiseringen av Bergen Kino ikke var noen trussel for Bergen Internasjonale filmfestival. Schjelderup viste derimot til at ingen av de største Europeiske filmfestivalene i hverken Stockholm, København, Berlin, Venezia eller Cannes er drevet av private kinoselskaper; Bergen Internasjonale filmfestival vil være den eneste. Årsaken til dette er at filmfestivaler ikke er lønnsomme stiftelser, men har i stedet kulturpolitiske målsettinger som ikke drives av å ha størst mulig fortjeneste. Schjelderup forklarte videre at det er ideelle stiftelser eller offentlige interesser som står bak dem og som sørger for at de består (Sandvik, 2013). At filmfestivaler i hovedsak ikke er lønnsomme organisasjoner, belyses gjennom Bergen Internasjonale filmfestivals regnskap. Ser man på årsresultatene til festivalen fra 2003-2012 er det klart at festivalen hovedsakelig ender opp med underskudd (se figur 5.1).

5.1¹⁹ Årsresultat Bergen Internasjonale filmfestival 2003-2012

Figur 5.1 viser at festivalens årsresultat ender opp som underskudd i seks av ti år. De siste tre årene har festivalen konsekvent gått med underskudd. Bergen Internasjonale filmfestivals underskudd tyder på at det ikke er en lønnsom stiftelse som leverer stor profitt til eieren, altså Bergen Kino. Det er i den anledning Harald Schjelderup mener at man kan lure på hvorfor SF/Kino forplikter seg til å beholde Bergen Internasjonale filmfestival. Og i så fall hvor lenge og i hvilken form? Radikale endringer i kinoprogrammet vil trolig ikke skje i løpet av de kommende årene, men det bekymringsverdige er hvilke konsekvenser salget får på sikt, både

¹⁹ Bergen Internasjonale filmfestival AS – Regnskap. Beløp i hele 1000.

for kinoen og for filmfestivalen (Harald Schjelderup, 2013).

I aksjonæravtalen for salget av Bergen Kino er kravet at Bergen Internasjonale filmfestival skal «*videreføres i sin nåværende form*». Utsagnet medfører en del problemer ettersom det kan tolkes ved at det ikke er rom for utvikling, noe som vil ha en direkte innvirkning på filmfestivalen. Bergen Internasjonale filmfestival som organisasjon ønsker å fortsette å utvide og utvikle seg, noe flere i festivalledelsen allerede har gitt uttrykk for at de jobber mot (Økland, 2013). Bergen Kinøs direktør Elisabeth Halvorsen uttalte at de konstant utvikler festivalen for å treffe nye brukere eller publikummere, og hun mener filmfestivalen kan løftes enda høyere: «*Det tror jeg vil være avgjørende for videre suksess*». Assisterende programsjef Kristian Fyllingsnes ser også et potensiale for å utvikle festivalen og vokse. En festival som Bergen Internasjonale filmfestival vil alltid ha et ønske om å bli større og bedre, og festivalleder og programsjef Tor Fosse håper filmfestivalen skal bli knutepunktfestival og etter hvert Nordens største innenfor dokumentarfilmer. Det er noe de jobber systematisk mot. Både antall publikummere og antall filmer har økt kontinuerlig siden oppstarten i 2000, hvilket tyder på at de vokser seg større hvert år, som henger sammen med deres ønske om å hele tiden utvikle seg. Ettersom festivalledelsen jobber med å utvikle festivalen fra år til år, uavhengig av profitt, kan man stille seg det samme spørsmålet som Schjelderup – hvor lenge bevares Bergen Internasjonale filmfestival og i hvilken form?

Dersom man sammenligner kinotilbudet i Bergen med Stavanger, som eies av SF/Kino, viser det seg at Stavanger satte opp 274 unike titler i 2011, mens Bergen Kino satte opp 244. Cinemateket²⁰ i Bergen og Bergen Filmklubb har egne visningssaler hvor de setter opp filmer, mens Cinemateket i Stavanger holder sine visninger i kinoen. De har heller ingen egen filmklubb, og barnefilmfestivalen som ble holdt i kinoene i Sandnes og Stavanger ble lagt ned etter at kinoen fikk private eiere. Det arrangeres riktignok en kortfilmfestival i Sandnes, men Stavanger har per i dag ingen egen filmfestival. Bergen Internasjonale filmfestival på sin side stilte med 176 filmtitler i 2011. Ser man på kinotallene isolert sett, hadde Stavanger Kino flere filmer å by på enn Bergen Kino, men dersom man inkluderer Bergen Filmklubb, Cinemateket USF og Bergen Internasjonale filmfestival, ble det totale filmtilbudet i Bergen langt større (Frisk kapital eller piss i buksen? Hva er egentlig fakta om del-salg av Bergen

²⁰ Cinematek driver museal virksomhet, samtidig som de viser ny film som ikke har blitt satt opp på ordinær kino (NOU2001:5: 19).

Kino?, 2012). Av den grunn kan det antas at et svekket tilbud eller bortfall av Bergen Internasjonale filmfestival kan få konsekvenser for filmtilbudet i byen, men det kan også få konsekvenser for filmbransjen.

5.4 Bergen Kinos spydspiss

Bergen Internasjonale filmfestival er underlagt Bergen Kino, og er en forlengelse av Bergen Kinos helhetlige filmtilbud. På bakgrunn av dette, vil også delprivatiseringen og en frykt for mer kommersialisering av filmfestivalen, kunne ha direkte innvirkning på hvordan Bergen Kino samsvarer med de nasjonale kulturpolitiske målsettingene for kinopolitikken. De nasjonale kulturpolitiske målsettinger for kinopolitikken er knyttet til tre forhold; kvalitet, tilgjengelighet og bredde i tilbud (NOU 1:5: 149). Dersom Bergen Internasjonale filmfestival er nødt å kutte ned på noen av rollene de utfører, kan Bergen Kinos helhetlige filmtilbud svekkes. Filmfestivalen tilbyr variasjon i filmprogrammet med eksempelvis dokumentarfilmer, smale filmer samt filmer fra blant annet tredje verden, i tillegg til norske filmer (Figur 4.6).

I følge en artikkel i Bergens Tidende 24.04.2012 viser det seg at norske kinoer viser svært lite dokumentarfilm. I perioden 2009-2012 hadde det kun vært vist tretten dokumentarfilmer på kinoer i Norge. Av disse tretten dokumentarfilmene, ble fire av dem vist på Bergen Kino (Kinoen styrer unna dokumentarer, 2012). Bakgrunnen var Bergen Kinos avslag på Hans Petter Molands dokumentar «Når boblene brister». Begrunnelsen fra kinoledelsen var at publikum i Bergen rett og slett ikke var opptatt av dokumentar. «*Kinoen i Bergen har sagt at problemet er et manglende dokumentarpublikum i Bergen*», sier Moland. Programsjef ved Bergen Kino, Stein Sørensen, forklarer at i følge en faglig vurdering på filmen, var forventet besøkstall for lavt. Regissør og fotograf, Christer Fasmer, peker derimot på publikumsoppslutningen ved dokumentarfilmer under Bergen Internasjonale filmfestival: «*Under BIFF opplever jeg at folk går mann av huse for å se dokumentarer, og det viser at det er et marked for dokumentarfilmer i Bergen [...]*» Filmen «Når boblene brister» ble vist under Bergen Internasjonale filmfestival samme året som den ble avvist av Bergen Kino fordi festivalledelsen ønsket å motbevise Bergen Kinos argument at filmen ikke var kommersiell nok. Videre kalte festivalledelsen Moland for: «*Norges mest profilerte filmskaper*», og mente kun det at han er en svært dyktig norsk filmskaper, burde være nok til å inkludere filmen hans i kinoprogrammet (Kinoen styrer unna dokumentarer, 2012).

På bakgrunn av at Bergen Internasjonale filmfestival er ansett som en forlengelse av Bergen Kinos filmtilbud, bidrar filmfestivalen med på å opprettholde filmtilbudet som angår 'bredde i tilbud' (NOU 1:5: 149). Bergen Kinos direktør Elisabeth Halvorsen utdyper dette aspektet med følgende: «*BIFF er jo da Bergen Kinos spydspiss i forhold til det kulturpolitiske.*» I vedtektene for Bergen Kino står det, og det er bystyret som har vedtatt dette, hvilken rolle Bergen Kino skal ha i forhold til det med et bredt filmprogram. Hun forteller at det fremheves at en skal utfordre både innbyggerne og politikerne med film. «*De siste 13/14 årene har jo BIFF ivaretatt den rollen i stor grad, spesielt når det gjelder skoler og elever.*» Halvorsen forteller at Bergen Internasjonale filmfestival gjør at elever får se film, jobbe med film, sette film på dagsorden, studere tematikken rundt film i tillegg til de samfunnsmessige spørsmålene som en da løfter opp og bruker film for å illustrere eller belyse.

Filmfestivalen sitt formål har alltid vært å kunne tilby det mest interessante av filmer produsert det året. Det gjelder både nasjonalt og på verdensbasis innenfor både dokumentar, nye spillefilmer eller film som har noe på hjertet. Hun sier at: «*Det å hente inn disse, og det å presentere de for innbyggerne i Bergen, eller vårt distrikt, det er hovedessensen i hva BIFF jobber for.*» Det er gjerne ikke alle som tenker over at Bergen Internasjonale filmfestival er en del av Bergen Kinos fullverdige tilbud, og det er derfor viktig for henne å poengtere sammenhengen mellom Bergen Kino og filmfestivalen: «*BIFF er en del av det totale tilbudet Bergen Kino gir.*» Hun mener det på mange måter er en gave til innbyggerne i Bergensregionen. Det tillegges mye ressurser for at Bergen Internasjonale filmfestivals program skal ha kvalitet og betydning. Dersom filmfestivalen ikke lenger kan drive på samme måte som den tidligere har gjort, kan det føre til en langt mindre bredde i det totale kinotilbudet i Bergen.

5.5 Bergen Internasjonale filmfestivals fremtid

Som Bergen Kinos direktør, Elisabeth Halvorsen har forklart, er Bergen Internasjonale filmfestival en forlengelse av Bergen Kino, og er av den grunn en viktig del av kinoens helhetlige filmtilbud. Uten filmfestivalens varierte filmtilbud kan Bergen Kino få problemer med å oppfylle de kulturpolitiske målsettingene for film- og kinopolitikken (Figur 4.5). Ettersom Bergen Internasjonale filmfestival utfører en viktig funksjon for Bergen Kino, er det sannsynlig at den vil bevares. Festivalledelsen er stort sett enig i at både kinokulturen og

filmfestivaler ikke vil forsvinne helt: «*Det er lite som tyder på at det går nedover med kino og nedover med antall besøkende til Bergen Internasjonale filmfestival.*» sier redaktør Brit Aksnes. Hun oppfatter det slik at filmkulturen fortsetter å utvikle seg og har dermed behov for ulike visningsarenaer: «*Filmmakere er det jo flere av enn noensinne, og stadig flere interessante temaer blir tatt opp, både det som gjelder menneskerettigheter, miljøprogram, musikk eller Europakrisen*». Aksnes forteller at det blir laget masse spennende spillefilm, ikke bare i Amerika, som gjør at det ser veldig lovende ut for Bergen Internasjonale filmfestival. Hun påpeker også at det endelig ser ut til at flere får øynene opp for skolevisningene de tilbyr, noe hun anser som svært positivt. «*Når flere vil være med på det, så må vi jo nesten få støtte. Det må se lysende ut.*» Aksnes frykter de økonomiske kuttene filmfestivalen står overfor nå, men tror likevel at Bergen Internasjonale filmfestival vil bevares og forbli.

For prosjektleder Ingebjørg Aarhus Braseth og festivalleder og programsjef Tor Fosse ser framtiden mer usikker ut. Aarhus Braseth synes det er vanskelig å forutsi hvordan fremtiden vil bli uten å få full innblikk i hva som vil skje politisk fremover, men hun anslår at Bergen Internasjonale filmfestival ikke vil forsvinne helt: «*Det gjenstår å se, men BIFF er en såpass sterk festival at det vil være en festival som består.*» Hun mener det vil være et spørsmål om størrelse, antall filmer, antall arrangementer og hvor mye det er mulig å arrangere med de midlene man har tilgjengelig. Dersom ikke Kulturdepartementet skifter noe av sitt fokus fra filmproduksjon til filmdistribusjon, vil de økonomiske problemene fortsette også i fremtiden. Tor Fosse frykter en fremtid der Film & Kino som egen institusjon vil forsvinne. Det Norske Kino og Filmfondet anslår han at vil bestå. Det fungerer ved at 2,5 prosent av hver kinobillett går inn til det fondet. For filmfestivalene kan det ha fatale følger: «*Da er det dessverre sann at en del av filmfestivalene kanskje forsvinner, og da er det viktig for oss å være på hugget som en av de viktige festivalene som ikke skal forsvinne.*» sier han. Det kan være en av årsakene til at filmfestivalen jobber mye med planene for fremtiden. Elisabeth Halvorsen mener de har klart å finne et godt spor og en god oppskrift på å balansere ulike satsingsområder. Det å bli knutepunktfestival ønsker de å jobbe videre mot fordi de tror det vil gi en enda mer spisset satsing mot dokumentarfilmfeltet, og det å koordinere bransjen både lokalt og nasjonalt. «*Det er absolutt et sted vi ønsker å ha en rolle, og ønsker å være en viktig faktor i fremtiden.*» sier hun, og påpeker at det selvfølgelig er viktig at festivalen hele tiden utvikles og klarer å treffe nye brukere eller nye publikummere som de ikke finner i dag. Halvorsen mener litt av suksessen også handler om å få økonomisk forutsigbarhet og trygge rammer. Dermed vil det å hele tiden skaffe nye sponsorer være avgjørende for videre suksess, og for at festivalen kan

vokse og utvikle seg.

En av måtene Bergen Internasjonale filmfestival kan vokse på er å skape enda flere samarbeidspartnere i undervisningsmiljøet. Filmfestivalen har allerede et samarbeid med ulike institusjoner som Universitetet i Bergen, men de ønsker å utvide dette og jobbe videre med det slik at det etter hvert blir en naturlig del av filmfestivalen. *«Vi har for eksempel vist film for leger og for medisinstudenter på Haukeland Sykehus. Det er stort potensiale å utvikle synergier i disse miljøene.»* sier festivalmedarbeider Håkon Tveit. Han opplever at de som har vært med på dette, har vært svært fornøyd. Han tror også at det å kunne sette fokus på problemstillinger som en ellers ikke møter i vår hverdag, er uvurderlig for blant annet studenter. *«Dette aspektet ved BIFF kan bare vokse og bli bedre.»* fortsetter han. Tveit er også enig i at det vil være viktig å skape et enda nærere samarbeid med Universitetet i Bergen: *«Jeg tror at samarbeidet med UiB er et veldig viktig holdepunkt for BIFF og det å holde på det aspektet ved festivalen tror jeg er bra».*

Håkon Tveit mener det er viktig at de faglige miljøene er blitt en del av Bergen Internasjonale filmfestival: *«Når Universitetet på institusjonsnivå også formidler til sine ansatte og studenter at det er viktig å gå på BIFF og at det er viktig å delta i debattene under BIFF, så vil det være svært positivt»* sier han. Assisterende programsjef Kristian Fyllingsnes mener de må fortsette å jobbe med arbeidet de legger opp rundt filmene. Han ser en enorm mulighet til å vokse når det gjelder dette: *«Det kan være flere foredrag og flere debatter per film. Det er ingen tvil om at vekstgrunnlaget der er enormt».* Fyllingsnes synes det i utgangspunktet bare handler om hvilke midler de har tilgjengelig, og hvor mye kapasitet de har til å kunne gjøre noe med det. *«Det er veldig fint å vite at det er et potensiale og rom for utvikling»* sier han. Festivalleder og programsjef Tor Fosse synes det er veldig spennende å se hva som egentlig vil skje i løpet av de neste tre årene, og tror at den sterke satsingen de har på dokumentarfilm, samt et program som er mye større enn hva alle de andre filmfestivalene tilbyr, gjør dem til en av de viktigste festivalene i Norge. *«Jeg har veldig stor tro på at Bergen Internasjonale filmfestival i fremtiden kommer til å bli enda viktigere enn den er i dag»* sier Fosse.

5.6 Oppsummering

Kapittel 4. besvarte første del av problemstillingen og drøftet de ulike rollene til Bergen Internasjonale filmfestival i et kulturpolitisk perspektiv. Kapittel 5. besvarer andre del av problemstillingen: «*Hva utfordrer de rollene og hvilke tiltak gjennomfører filmfestivalen for å bevare rollene?*» Bergen Internasjonale filmfestivals roller bidrar til å opprettholde de kulturpolitiske målsettingene som er satt for film- og kinopolitikken, både lokalt og nasjonalt. Filmfestivalen står overfor noen økonomiske, teknologiske og politiske utfordringer som kan føre til at flere av filmfestivalens roller ikke lenger kan gjennomføres. Utfordringer knyttet til stadig synkende festivalstøtte, nye strømmetjenester for filmvisning og nye kulturpolitiske målsettinger med Erna Solbergs regjering, kan true flere av Bergen Internasjonale filmfestivals roller. For å skaffe tilstrekkelig økonomisk støtte, er Bergen Internasjonale filmfestivals ledelse nødt å finne samarbeidspartnere som kan bidra økonomisk. Det er både tidskrevende og uforutsigbart.

Noen av tiltakene Bergen Internasjonale filmfestival har gjennomført for å bevare rollene, er å holde på samarbeidet med Raftostiftelsen og Miljøverndepartementet, samtidig som de alltid ser etter nye. De tilpasser nye arrangement slik at de kan få støtte fra virksomheter som Kulturelt utviklingsprogram og Regionalt utviklingsprogram i Hordaland fylkeskommune. Dette er tiltak de velger å utføre ettersom festivalledelsen mener deres rolle som samfunnsaktør er viktig. Filmfestivalen tilbyr mangfold i filmtilbudet, skolevisning for skoleelever, fremmer lokale og regionale filmskapere og viser både nasjonal og internasjonal kvalitetsfilm. Bergen Internasjonale filmfestivals ledelse frykter at delprivatiseringen av Bergen Kino kan føre til at disse aspektene ved filmfestivalen er noe som ikke lenger kan gjennomføres. Som en del av Bergen Kinos helhetlige tilbud, kan det tyde på at Bergen Internasjonale filmfestival vil bevares og videreutvikles.

6.0 Konklusjon

Filmfestivaler utgjør en viktig del av filmformidlingen og de tilbyr et rikt utvalg av norske og utenlandske kvalitetsfilmer, samtidig skapes møteplasser mellom publikum og filmskapere. Under filmfestivaler arrangeres det i tillegg en rekke debatter og fagseminarer som tilfører en ekstra dimensjon ved det å se på film. Bergen Internasjonale filmfestival satser på et filmprogram bestående av filmer med ulike sjangre, stort geografisk mangfold, filmer med kunstnerisk innhold samt dokumentarfilmer. For å ha en levende norsk filmkultur er man avhengig av at det finnes slike visningsarenaer som kan stimulere til økt interesse for film som kulturuttrykk (Dahle, Ryssevik, Engesæter, 2013: 62). Disse visningsarenaene kan føre til at stadig nye, kreative talenter lar seg inspirere og finner veien til den norske filmbransjen. Smale filmer som man blir kjent med gjennom filmfestivalen er hva som skiller de ut fra den ordinære kinoen.

I denne oppgaven drøftes de ulike rollene Bergen Internasjonale filmfestival utfører i et kulturpolitisk perspektiv, i tillegg til å se på hva som utfordrer disse rollene og hvilke tiltak filmfestivalen gjennomfører for å bevare rollene. Bergen Internasjonale filmfestival anses som Bergen Kinos spydspiss og tilbyr et program preget av mangfold av filmer basert på sjanger og oppholdsland (Tabell 4.6) som kan både utfordre og opplyse publikum. Dens roller trues i dag av økonomiske, politiske og teknologiske utfordringer, som medfører en usikker tid i vente for filmfestivaler i Norge. Bergen Internasjonale filmfestival har flere roller som kan oppsummeres med:

- Tilbyr et mangfold av filmer basert på sjanger og opphavsland.
- Tilbyr dokumentarfilmer
- Tilbyr filmer med tematikk som utfordrer og opplyser publikum
- Er visningsarena for norske filmer, både lokalt og nasjonalt
- Tilbyr skolelever gratis filmvisning
- Promoterer Bergen som en attraktiv kulturby

For publikum er filmfestivalene viktige kulturtilbud, men også for den norske filmbransjen og nyetablerte filmskapere. Filmskaperne er avhengige av at det finnes gode arenaer hvor mindre

produksjoner også kan bli vist fram (Dahle, Ryssevik, Engesæter, 2013: 63). Bergen Internasjonale filmfestival har i regi med NRK startet med pitchekonkurranse hvor unge filmskapere får mulighet til å få støtte og vise frem det de har skapt. Norsk filminstitutt (NFI) har et samarbeid med noen av de viktigste filmfestivalene i verden som i Cannes, Berlin og Toronto. Det arbeides med å programmere og promotere de filmene som har et internasjonalt potensial samtidig som de samarbeider nært med utenriksstasjonene i promoteringen av norsk film i utlandet. Utenriksdepartementet (DU) samarbeider med de store filmfestivalene i Norge som blant annet Den norske filmfestivalen i Haugesund, Tromsø Internasjonale filmfestival og Bergen Internasjonale filmfestival når det gjelder invitasjon av media. Disse filmfestivalene er derfor ansett som svært viktige internasjonale møteplasser for bransjen (Meld.St.19 [2012-2013]). Filmfestivalen har et overliggende mål om å være en premissleverandør for samfunnsdebatten, men for å kunne gjøre det, er filmfestivalen helt avhengig av tilstrekkelig statlig og privat økonomisk støtte. I kapittel 5. drøftes de økonomiske, teknologiske og politiske utfordringene som kan true rollene til Bergen Internasjonale filmfestival. De utfordringene kan oppsummeres slik:

- Økonomisk støtte fra Film & Kino faller delvis bort som resultat av synkende DVD- og Blu-Ray-salg
- Økt konkurranse etter at film ble lettere tilgjengelig gjennom strømmetjenester. Kino er ikke lenger den eneste muligheten til å se film
- Ny politisk regjering, Erna Solbergs regjering, med ulike kulturpolitiske målsettinger kan føre til en usikker framtid for filmfestivalen
- Bergen Kino blir delprivatisert

I kapittel 5. drøftes også hvilke tiltak filmfestivalen gjennomfører nå som de står overfor disse utfordringene. Hvilke tiltak som ble utført for å sikre posisjonen som en samfunnsaktør er:

- Mer tilspisset profil for å finne samarbeidspartnere / private sponsorer som kan bistå dem økonomisk
- Samarbeid med Raftofestivalen
- Samarbeid med Miljøverndepartementet
- Finner årlige arrangement som passer inn i Kulturelt utviklingsprogram og Regionalt utviklingsprogram i Hordaland fylkeskommune

- Søker om å bli knutepunktfestival for å få forutsigbare rammer

Dersom Bergen Internasjonale filmfestivals totale tilbud svekkes, kan Bergen Kino få vansker med å nå de Kulturpolitiske målsettingene om å tilby et bredt utvalg filmer. Ved hjelp av filmfestivalen tilbys publikum i Bergen flere norske filmer, større bredde i filmsjanger, filmer som er tematisk utfordrende og et variert filmtilbud basert på opphavsland. Bergen Internasjonale filmfestival bidrar i tillegg til å vedlikeholde målsettingen om et filmprogram bestående av 25 prosent norsk film (Figur 4.5 og 4.6). For skoleelever er filmfestivalens satsing på skolefilmfestivalen et svært verdifullt tiltak som også opprettholder regjeringens mål om å bruke film som en del av læringsprosessen (NOU 2001:5). Bergen Internasjonale filmfestival bruker filmer til å skape debatt om aktuelle hendelser og bidrar til å opprettholde demokratiet. Festivalleder og programsjef Tor Fosse har bevisst gått inn for å skape en filmfestival som ikke bare handler om underholdning – selv om underholdning også er en del av tilbudet – men som handler om å være et møtested hvor en får innsikt i verdenssamfunnet. Utfordringene festivalen står overfor kan true Bergen Internasjonale filmfestivals posisjon for både samfunnet og kulturlivet.

I følge studien til Dahle, Ryssevik og Engesæter (2013) tyder det på at det kan skje en endring i filmfestivallandskapet de kommende årene dersom det ikke blir forutsigbare finansieringskilder. Bergen Internasjonale filmfestival anses som et samlingspunkt for filmbransjen både lokalt og nasjonalt, dersom dette faller bort kan filmskaperes visningsmuligheter svekkes betydelig. På landsbasis betyr mindre filmfestivaler at det trolig blir færre møteplasser og arenaer for kompetansespredning og -utvikling for filmbransjen. Det kan resultere i færre filmfestivaler og færre muligheter for publikum til å oppleve kvalitetsfilm som skiller seg fra den klassiske underholdnings-filmsjangeren (Dahle, Ryssevik, Engesæter, 2013: 63). Det kan også resultere i at flere filmfestivaler ser seg nødt å fjerne store deler av tilleggsaktiviteter som seminarer, debatter og møter med internasjonale gjester. Det er disse tilbudene som representerer det 'lille ekstra' man opplever på festivaler som øker engasjement hos publikum og skaper innsikt i forskjellige tematikker. (Dahle, Ryssevik, Engesæter, 2013: 61-62).

For utfordringen knyttet til usikkerheten rundt delprivatiseringen av Bergen Kino, vil ringvirkningene trolig ikke være synlige enda. Kinopolitikken er også en del av

lokalpolitikken, og som en konsekvens av at politikerne har valgt og delprivatisere ulike kinovirksomheter i landet, kontrollerer sterke private internasjonale aktører til sammen omlag 55 prosent av det norske kinomarkedet (Solum, 2013: 18). For Bergen Kino gjelder det hele 49 prosent av kinovirksomheten, som eies av SF Kino A/S. Det vil som nevnt trolig ikke forekomme radikale endringer i hverken Bergen Kinos eller Bergen Internasjonale filmfestivals filmprogram de kommende årene. Resultatet av delprivatiseringen kan først bli synlig om en del år, og da gjenstår det å se hvilke konsekvenser det har for både kinotilbudet i byen og for Bergen Internasjonale filmfestival.

7.0 Appendiks: Problemstilling og intervju spørsmål

Oppgavens problemstilling: «*Hva er Bergen Internasjonale filmfestivals roller fra et kulturpolitisk perspektiv, hva utfordrer de rollene og hvilke tiltak gjennomfører filmfestivalen for å bevare rollene?*» vil jeg dele inn i to deler hvor del én skal kartlegge de ulike rollene, mens del to vil drøfte utfordringene til filmfestivalen samt hvilke tiltak som gjøres. Inndelingen av spørsmålene vil se slik ut:

Appendiks 1. Problemstilling og intervju spørsmål

Del 1. Problemstilling:	Hva er Bergen Internasjonale filmfestivals roller fra et kulturpolitisk perspektiv?
	Fortell hvordan du ble med i Bergen Internasjonale filmfestival, og hva din rolle er?
	Hvilken rolle mener du Bergen Internasjonale filmfestival har hatt og har i dag i et kulturpolitisk perspektiv? Og hva er rollen fra et bransjeperspektiv?
	Hvilke mål har Bergen Internasjonale filmfestival satt seg angående internasjonal anerkjennelse?
	Hvordan er satsingen på norsk film (samt norsk dokumentarfilm) i forhold til internasjonale filmer?
	Dokumentarfilmen preger mye av programoverflaten. Hvor viktig er det for filmfestivalens profil? Og hvordan er publikums respons på dette?
	Bergen Internasjonale filmfestival ønsker å sette fokus på undervisningsaspektet ved film. Hvorfor det? Har dere noen mål dere ønsker å nå?

Del 2. Problemstilling:	Hva utfordrer de rollene, og hvilke tiltak gjennomfører filmfestivalen for å bevare rollene?
	Hvordan syns du Bergen Internasjonale filmfestival ivaretar sin rolle?
	Hva utfordrer rollen? Og er det noe som gjør rollen lettere?
	Hvordan har Bergen Internasjonale filmfestival utviklet seg i lys av endringer i kulturpolitikken?
	Hvilke endringer innen filmbransjen har ført til endringer for Bergen Internasjonale filmfestival?
	På hvilke måter blir filmbransjens interesser ivaretatt?
	Hvorfor mener du Bergen Internasjonale filmfestival er viktig for Bergen som kulturby?
	Pengestøtten til filmfestivaler har blitt kuttet kraftig de siste årene, hvilke utfordringer byr dette på? Og hvordan takler dere det?
	Hvordan ser framtiden ut for Bergen Internasjonale filmfestival? Hvilke faktorer er avgjørende for dens suksess?

8.0 Litteraturliste

Asbjørnsen, Dag, Solum, Ove (red.), *Film og kino, Den norske modellen*, Unipub AS 2008

Aursland, Tonje, Gorseth Olav, *Foreslår redningspakke for landets filmfestivaler*, 02.09.2013.
Hentet fra ATEKST [Lest: 07.11.2013].

Bergen Internasjonale filmfestival AS - Regnskap. Hentet fra:
<http://www.purehelp.no/company/account/bergeninternasjonalefilmfestivalas/980555704>
[Lest: 12.05.2013].

Bergens Tidende: *Bredt på BIFF*, 11.10.2011. Hentet fra ATEKST [Lest: 25.11.2013]

Bergens Tidende: *Frisk kapital eller piss i buksen? Hva er egentlig fakta om del-salg av Bergen Kino?*, 07.05.2012. Hentet fra ATEKST [Lest: 21.11.2013].

Bergens Tidende: *Hvorfor demokrati?*, 23.10.2007. Hentet fra ATEKST [Lest: 27.11.2013].

Bergens Tidende: *Innholdet i avtalen*, 06.03.2013. Hentet fra ATEKST [Lest: 12.11.2013].

Bergens Tidende: *Kinoen styrer unna dokumentarer – Dokumentarfilmer på Bergen Kino*, 24.04.2012. Hentet fra ATEKST [Lest: 01.11.2013].

Bryman, Alan *Social Research Methods*, 4th Edition, 2012, Oxford University Press

Cogliandro, GiannaLia, *European Cities of Culture for the year 2000 – A wealth of urban cultures for the celebration of the turn of the century*, 2000, Final Report, European Comission. [Lest: 12.12.2013].

Dahle, Malin, Ryssevik, Jostein, Engesæter Pelle, *Hodet over vannet? En kartlegging av norske filmfestivaler*, Gjennomført på oppdrag fra Filmfestivalutvalget, Ideas2Evidence rapport 8/2013, Film & Kino. [Lest: 11.10.2013].

Dalen, Monica, *Intervju som forskningsmetode- en kvalitativ tilnærming*, 2. utgave, 2011, Universitetsforlaget

Dybendal, Judith *Gir smale filmer et lerret* 17.10.2012. Hentet fra <http://studvest.no/kultur/gir-smale-filmer-et-lerret> [Lest: 20.04.2013].

Eidsvåg, Terje, *Norsk Filmkultur i fare*, 31.05.2013. Hentet fra <http://www.adressa.no/kultur/article7663907.ece> [Lest: 04.09.2013].

Elsaesser, Thomas, *European Cinema: Face to Face with Hollywood*, Amsterdam University Press, Amsterdam 2005

Enerhaug, Marit Falkum, Larsen, Håkon, *Norsk filmpolitikk på 2000-talet. Omstrukturering av ein bransje i vekst*, Höskolan i Borås, Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift, Vol 16, 2013, NR 01, 25-44

Eriksen, R. Anders, *Replikk til Urszula Srebrowskas artikkel «ATEKST kan lede på villspor»*, NMT-1-2005, 14.03.2005

Evensmo, Sigurd, *Det store tivoli: film og kino i Norge*, Oslo Gyldendal, 1992

Film & Kino Årbok 2012, Alt om film og kino i Norge, Ingar Johansen

Fosse, Tor, *Film formidler forskning*, 08.10.2013. Hentet fra: <http://www.bt.no/meninger/debatt/Film-formidler-forskning-2981329.html> [Lest: 18.11.2013].

Gentikow, Barbara, *Medievitenskap Bind 3*, 2. utgave, 2009, Fagbokforlaget

Iversen, Gunnar, *Fra kontroll til næringsutvikling – en introduksjon til filmpolitikk 1913-2013*, Höskolan i Borås, Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift, Vol 16, 2013, NR 01,9-24

Iversen, Gunnar, *Norsk filmhistorie – Spillefilmen 1911-2011*, Universitetsforlaget 2011

Iversen, Gunnar, Solum, Ove, *Den norske filmbølgen – fra Orions belte til Max Manus*, Universitetsforlaget 2010

Johnsen, Frank, *Bekymret for kinoen*, 28.09.2010. Hentet fra ATEKST [Lest: 20.01.2014].

Johnsen, Frank, *Mål: Størst i Norden*, 15.10.2012. Hentet fra ATEKST [Lest: 27.01.2014].

Knutepunkt i dokumentar-Noreg, 12.11.2013. Hentet fra:

<http://www.hordaland.no/Hordaland-fylkeskommune/Kultur/Kulturelt-utviklingsprogram-KUP/Prosjektar-2010-2012/Knutepunkt-i-dokumentar-Noreg/> [Lest: 26.01.2014].

Larsen, Leif Ove i Eide, Martin red. *Medier - institusjoner og historie Moderne massemedier*, Medievitenskap Bind 1, 2. utgave, 2008, Fagbokforlaget

Mangset, Per *Kulturliv og Forvaltning – Innføring I kulturpolitikk*, Universitetsopplaget AS 1992, 4. oppslag 2003

Mæland, Pål Andreas, Ullebø, Kjetil K., *Bergen Kino blir solgt*, 20.03.2013. Hentet fra <http://www.bt.no/bergenpuls/Bergen-Kino-blir-solgt-2865379.html> [Lest: 14.09.2013].

Nilsson, Ørjan, *Biff har stått litt på stedet hvil*, 20.10.2013. Hentet fra ATEKST [Lest: 10.01.2014].

NRKs dokumentarpitch. Hentet fra:

<http://www.biff.no/bransje/article1118836.ece>. [Lest: 15.12.2013].

Pedersen, Sverre, Boracco Monica, Heyerdahl, Hauk og Dahr, Eva, *Verdens beste kinosystem i fare*, 13.06.2012. Hentet fra:

<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Verdens-beste-kinosystem-i-fare-6848758.html> [Lest: 14.08.2013].

Raftostiftelsen, www.rafto.no

Ruoff, Jeffrey (Editor) *Coming Soon To A Festival Near You: Programming Film Festivals*, St Andrews Film Studies, 2012

Sandvik, Dyrhol Maria, *Kontroversielt kinosalg*, 27.01.2013. Hentet fra ATEKST [Lest: 12.11.2013].

Schjelderup, Harald, *Desinformasjon om kinosalg*, 04.02.2013. Hentet fra ATEKST [Lest: 12.11.2013].

Scholz, Roland W., Tietje, Olaf, *Embedded Case Study Methods – Integrating quantitative and qualitative knowledge*, 2002, Sage Publications, Inc.

Solum, Ove (red.), *Film til folket – Sensur og kinopolitikk i 100 år*, Akademika forlag, 2013

Spigseth, Reidar, *DVD-svikt rammer Kino-Norge hardt*, 11.04.2013. Hentet fra: <http://www.dagsavisen.no/kultur/dvd-svikt-rammer-kino-norge-hardt/> [Lest: 15.07.2013].

Srebrowska, Urszula, *ATEKST kan lede på villspor*, NMT-1-2005, 14.03.2005

Støren, Bendik, *Vil at BIFF skal komme inn på statsbudsjettet*, 13.08.2013. Hentet fra ATEKST [Lest: 07.11.2013].

Syversen, Anne Cathrine, *Privat kino gir liten forskjell*, 10.04.2013. Hentet fra: <http://www.nrk.no/telemark/privat-kino-gir-liten-forskjell-1.10978892> [Lest: 04.11.2013].

Sørensen, Britt *Synkende DVD-salg rammer BIFF*, 13.12.2011. Hentet fra: <http://www.bt.no/bergenpuls/Synkende-DVD-salg-rammer-BIFF-2624836.html> [Lest: 14.10.2013].

Sørensen, Britt *50 Nyanser av prostitusjon*, 22.10.2012. Hentet fra ATEKST [Lest: 08.11.2013].

Tiendeklassinger lager Ibsen-kortfilm, 09.01.2006. Hentet fra: <http://arkiv.biff.no/2005/index.php?ID=Nyhet&ID2=Vis&counter=82&Eng=> [Lest: 20.10.2013].

Tønder, Finn Bjørn, *Høyre Slår Sprekker*, 12.10.2010. Hentet fra ATEKST [Lest: 06.11.2013].

Ullebø, Kjetil, Kopren, *Fra Bogotà til BIFF*, 12.10.2010. Hentet fra ATEKST [Lest: 10.01.2014].

Økland, Siri, *Offentliggjorde hemmelige avtaler*, 05.03.2013. Hentet fra:
<http://www.bt.no/bergenpuls/Offentliggjorde-hemmelige-avtaler-2856190.html> [Lest: 15.09.2013]

Østbye, Helge, *Mediepolitikk – skal medieutviklingen styres?*, Universitetsforlaget AS, 1995, 1. utgave 1988

Østbye, Helge, Helland, Knut, Knapskog, Karl, Larsen, Leif Ove, Moe, Hallvard *Metodebok for mediefag*, 4. utgave, 2013, Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Wehus, Walter *BIFF på Universitetet* 10.10.2012. Hentet fra:
<http://www.uib.no/aktuelt/nyheter/2012/10/biff-paa-universitetet> [Lest: 21.10.2013].

Årsmelding for Film & Kino, 2011

Offentlige dokumenter:

Bergen Kommunes Filmmelding, *Sysselsetting og synlighet – filmproduksjon i Bergen frem mot 2020*, 2011

Det Kongelige Kulturdepartement, St.prep.nr 1 [2001-2002], For budsjetterminen 2002, 21.09.2001

Kulturløftet III, 2013, Kulturdepartementet

Melding til Stortinget nr.19 [2012-2013] *Regjeringens internasjonale kulturinnsats*. Hentet fra:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/regpubl/stmeld/2012-2013/meld-st-19-20122013/6.html?id=717483>

NOU 2001:5 *Kino i ny tid*, 2001. Hentet fra: <http://www.regjeringen.no>

NOU 2013: 4 Kulturutredningen 2014. Hentet fra: <http://www.regjeringen.no>

Hadia Tajik, tale ved åpningen av Bergen Internasjonale filmfestival, 17.10.2012, Konsertpaleet Bergen. Hentet fra:
<http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/kud/taler-og-artikler/2012/tale-ved-apning-av-bergen-internasjonale.html?id=712511>

St.meld.nr. 48 [2002-2003] Kulturpolitikk fram mot 2014. Hentet fra:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/regpubl/stmeld/20022003/stmeld-nr-48-2002-2003-.html?id=432632>

St.meld.nr. 22 [2004-2005] *Kultur og næring*. Hentet fra:
<http://www.regjeringen.no/nn/dep/kud/dokument/proposisjonar-og-meldingar/stortingsmeldingar/20042005/stmeld-nr-22-2004-2005-.html?id=407136>

St.meld.nr. 22 [2006-2007] *Veiviseren. For det norske filmloftet*. Hentet fra:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/regpubl/stmeld/2006-2007/Stmeld-nr-22-2006-2007-.html?id=460716>

St.meld.nr. 8 [2007-2008] *Kulturell skulesekk for framtida*. Hentet fra:
<http://www.regjeringen.no/nn/dep/kud/dok/regpubl/stmeld/2007-2008/Stmeld-nr-8-2007-2008-.html?id=492761>

St.meld.nr. 10 [2007-2008] Knutepunkt. Kriterium for knutepunktstatus og vurdering av gjennomføring av knutepunktoppdraget. Hentet fra:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/regpubl/stmeld/2007-2008/Stmeld-nr-10-2007-2008-.html?id=494857>

St.Prep.nr. 1 [2001-2002]. Hentet fra:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/regpubl/stprp/20012002/stprp-nr-1-2000-2001-.html?id=295025>

Prop. 1S [2012-2013]. Hentet fra: <http://www.regjeringen.no>

Prop. 1S [2013-2014]. Hentet fra: <http://www.regjeringen.no>

Årsmelding for 2011, Film & Kino, hentet fra *Årsmelding* på: <http://www.kino.no/>

Bergen Internasjonale filmfestivals programkataloger:

Program 2000

Programkatalog, BIFF, 2001

Programkatalog, BIFF, 2002

Programkatalog, BIFF 2003

Programkatalog, BIFF, 2004

Programkatalog, BIFF, 2005

Programkatalog, BIFF, 2006

Programkatalog, BIFF, 2007

Programkatalog, BIFF, 2008

Programkatalog, BIFF, 2009

Programkatalog, BIFF, 2010

Programkatalog, BIFF, 2011

Programkatalog, BIFF, 2012

Intervjuer:

Aarhus, Braseth Ingebjørg, Prosjektleder (19.09.2013)

Aksnes, Brit, Redaktør (30.05.2013)

Fosse, Tor, Festivalleder/Programsjef (09.05.2013)

Fyllingsnes, Kristian, Assisterende Programsjef (07.08.2013)

Halvorsen, Elisabeth, Direktør for Bergen Kino (10.09.2013)

Tveit, Håkon, Festivalmedarbeider/Skolevisninger (21.05.2013)

Vik, Oddleiv, Administrativ leder (22.09.2013)

Wik, Sigurd, Teknisk sjef (09.08.2013)